

๒๔7 ๓.๕. ๒๕๔๑

103562

ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมง
ตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ปริญญานิพนธ์

ของ

วุฒิชัย สิ้นธิ์ศิริมานะ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา

เมษายน ๒๕๔๑

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยทักษิณ

หนังสือฉบับนี้ได้รับลิขสิทธิ์จากสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ

หากถูกขโมยไปโดยไม่ขออนุญาต

ผู้พบเห็น กรุณาแจ้งสำนักหอสมุดด้วย - อ้อมเป็นกุศลสูงส่ง

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชา
เอกไทยคดีศึกษา ของมหาวิทยาลัยทักษิณได้

คณะกรรมการควบคุม

..... ประธาน
(รศ. ดร. ลีบพงศ์ ชรรมาชาติ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. จันทัส ทองช่วย)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(รศ. ดร. ลีบพงศ์ ชรรมาชาติ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. จันทัส ทองช่วย)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์ สมใจ ศรีนวล)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกวิชาไทยคดีศึกษาของมหาวิทยาลัยทักษิณ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร. อาคม วัดไธสง)

วันที่ 30 เดือน เมษายน พ.ศ. 2541

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ดังนี้ด้วยดีเพราะได้รับความอนุเคราะห์ และช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายฝ่าย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

กราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สืบพงศ์ ธรรมชาติ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์และอาจารย์ ดร.ฉันทิต ทองช่วย กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ช่วยเหลือให้คำแนะนำในการเขียนปริญญานิพนธ์และแก้ไขข้อบกพร่องมาโดยตลอด อาจารย์ สมใจ ศรีนวล กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม อาจารย์จำเริญ แสงดวงแข และอาจารย์จรินทร์ สิริ ที่ช่วยเหลือและให้กำลังใจในการจัดทำปริญญานิพนธ์

กราบขอบพระคุณ คุณปรีชา จันทรมณี คุณอรอนงค์ จันทรมณี และครอบครัว ในการอนุเคราะห์ ตลอดจนช่วยเหลือในการจัดพิมพ์ปริญญานิพนธ์ คุณบรรจง วงศ์ไฉยร คุณถาวร จันทรง คุณจิรศักดิ์ สายทองอินทร์ และคุณประไพ สายทองอินทร์ คอยค้ำเตือนเร่งรัดจัดทำปริญญานิพนธ์และช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม คุณวีรชาติ ธิติโสภี และคุณณณตศักดิ์ บัณฑิตพิสุทธิ์ ผู้บังคับบัญชา ที่ให้โอกาสและสนับสนุนในการจัดทำปริญญานิพนธ์ ตลอดจนวิทยากรที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการจัดทำปริญญานิพนธ์ โดยเฉพาะคุณร้าน จุฬากาญจน์

ขอบพระคุณ คุณเอธิพล เพชรศิริ และอาจารย์แจ่มจันทร์ เพชรศิริ ที่ช่วยเหลือให้กำลังใจ ที่พัก ตลอดจนยานพาหนะในช่วงเวลาจัดทำปริญญานิพนธ์ อาจารย์นพพร คำนสกุล คุณสุชาติ ปิยะกาญจน์ และคุณสมศักดิ์ เทพพิทักษ์ ตลอดจนเพื่อนร่วมรุ่นทุกคนที่ช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม และให้กำลังใจมาโดยตลอด

ขอบคุณ คุณสุพรรณิ สันธิ์ศิริมานะ ที่ช่วยเหลือดูแลบุตร ให้กำลังใจ และเปิดโอกาสในการจัดทำปริญญานิพนธ์ครั้งนี้

กราบขอบพระคุณ คุณพ่อชั้น คุณแม่วันดี แซ่ฉิ่น คุณพ่อพา คุณแม่อ้อม มณีฉาย ที่ให้คำอบรมสั่งสอน ตลอดจนสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน มาโดยตลอด

วุฒิชัย สันธิ์ศิริมานะ

สารบัญ

บทที่

หน้า

1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	5
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรม	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาชีพการประมง	24
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช	29
3 ลักษณะของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับอาชีพประมง	34
ลักษณะของความเชื่อและพิธีกรรม	34
ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเรือและเครื่องมือ	35
ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง	39
ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับฤกษ์ยาม	44
ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเทพและภูตผีปีศาจ	50
ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับโชคลาง	65
ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับทำเลการทำประมง	67
ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับสัตว์น้ำที่ต้องห้าม	68

4 ผลกระทบของความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมง	70
ผลกระทบต่อผู้ปฏิบัติ	71
ผลกระทบต่อสังคม	73
ผลกระทบต่อวัฒนธรรม	74
ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ	76
ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	77
5 บทย่อ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	81
บทย่อ	81
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	81
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	81
สรุปผล	82
อภิปรายผล	87
ข้อเสนอแนะ	92
บรรณานุกรม	93
ภาคผนวก	98
ภาคผนวก ก. แสดงรายชื่อผู้บอกข้อมูล	99
ภาคผนวก ข. แสดงแผนที่อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช	102
ภาคผนวก ค. แสดงแผนที่ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช	103
บทคัดย่อ	104
ประวัติย่อของผู้วิจัย	108

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 การผูกผ้าที่หัวเรือ	42
2 การเซ่นไหว้บอกกล่าวแม่ย่านางเรือที่นำผ้าผูกหัวเรือมาเปลี่ยนให้ใหม่	43
3 การเซ่นไหว้แม่ย่านางเรือ	57
4 เครื่องสังเวद्यผูกผีปศาจ	63
5 การเซ่นไหว้ผูกผีปศาจ	64

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก มนุษย์ได้พัฒนาความรู้ความถึคิดเพื่อตัดสินใจดำเนินชีวิตไปในทิศทางและวิธีการที่แตกต่างกันไป ตั้งแต่ระดับการตัดสินใจพื้นฐานที่อาศัยระบบความคิดที่ไม่ซับซ้อนจนถึงกระบวนการคิดที่อาศัยหลักการและเหตุผลที่หลากหลาย กล่าวคือ ตั้งแต่ระดับความเชื่อดั้งเดิมจนถึงระดับการใช้เหตุผล และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ด้วยพื้นฐานทางด้านประสบการณ์ ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันนี้เอง ทำให้มนุษย์ เลือกและตัดสินใจในการดำเนินชีวิตในวิถีที่แตกต่างกันออกไปด้วย อย่างไรก็ตาม ความเชื่อนับเป็นปัจจัยหนึ่งในกระบวนการตัดสินใจที่ทรงอิทธิพลต่อการเลือกวิถีทางในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่สำคัญอย่างหนึ่ง

ความเชื่อนับเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมอันหลากหลายของมนุษย์ ที่มีการสั่งสมสืบทอดต่อ ๆ กันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและมีการสืบสานสืบทอดกันต่อไปในอนาคต ความเชื่อย่อมมีการเปลี่ยนแปลงหรือคลี่คลาย ในขณะที่เดียวกันก็อาจเกิดมีความเชื่อใหม่ ๆ ขึ้นแทนที่ ความเชื่อ จึงเป็นวัฒนธรรมที่มีการก่อเกิดและคลี่คลายไปตามธรรมชาติเช่นเดียวกับวัฒนธรรมอื่น ๆ ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมด้านนามธรรมที่มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์ ที่แอบแฝงอยู่ในกระบวนการตัดสินใจหรือแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมต่าง ๆ หรืออาจกล่าวได้ว่า พฤติกรรมที่แสดงออกมาของมนุษย์มีพื้นฐานบนความเชื่อ ซึ่งมีการคลี่คลายปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย เพื่อปรับตัวเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุตามปัจจัยแห่งกาลสมัยและสภาพแวดล้อมทางสังคม

ด้วยข้อจำกัดของทรัพยากรทางสังคมที่มีอยู่ทำให้มนุษย์แต่ละคนแต่ละกลุ่มต่างต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อสนองความต้องการทางด้านจิตใจ อันส่งผลต่อความอยู่รอดทางด้านร่างกายทางหนึ่งด้วย ดังนั้นความเชื่อย่อมเป็นทั้งปัจจัยและเป็นสิ่งซึ่งทรงอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ต่อกระบวนการตัดสินใจเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ นานา

ประการ ที่ส่งผลถึงการดำรงชีพหรือการเลือกประกอบอาชีพในสังคมอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้

การประมงเป็นอาชีพดั้งเดิมที่มนุษย์ได้สืบสานดำรงชีพโดยอาศัยวิธีการแสวงหา และใช้สอยทรัพยากรทางทะเลมาตั้งแต่ยุคโบราณมาจนถึงปัจจุบัน นับตั้งแต่วิธีการดั้งเดิม จนถึงการพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูง การประกอบอาชีพการประมงจึงเป็นบ่อเกิดแห่ง วัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ โดยมีสภาพทางภูมิศาสตร์เป็นตัวกำหนดการ ประกอบอาชีพและการดำรงชีพของชนกลุ่มต่าง ๆ เป็นลำดับ ดังคำกล่าวของสุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์ ที่ว่า

กลุ่มคนที่อยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมประเภทห้วย หนอง คลอง บึง แม่น้ำ ทะเล ฯลฯ เขาย่อมสร้างวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับสิ่งเหล่านั้น เช่น ประดิษฐ์เรือพาย แพ และ เครื่องมือจับสัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ ตลอดจนความคิดฝันหรือจินตนาการต่าง ๆ ที่มีถึงเหล่านั้นเป็นฉากหรือเป็นเครื่องกระตุ้น¹

ภาคใต้ของประเทศไทยเป็นภูมิภาคเดียวที่มีท่าเลที่ตั้ง และสภาพทางภูมิศาสตร์ เป็นคาบสมุทรที่มีทะเลขนานทั้งสองข้างโดยเฉพาะอย่างยิ่งชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกมีเนื้อ ที่ติดต่อกับชายฝั่งทะเลมากที่สุด และเป็นท่าเลที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพทางการ ประมงอย่างยิ่ง ซึ่งพื้นที่ท่าเลทางชายฝั่งด้านตะวันออกของภาคใต้แห่งหนึ่งที่มีสภาพทาง ภูมิศาสตร์ดังที่กล่าวมาข้างต้นอย่างเด่นชัด ก็คือ "แหลมตะตุมพุก"

แหลมตะตุมพุกเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มี สภาพภูมิศาสตร์เป็นสันทรายที่เกิดจากการทับถมของตะกอนทะเลมีชายฝั่งทะเลทั้งสอง ด้าน กล่าวคือ ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกเป็นหาดทรายขาวสะอาดและชายฝั่งทะเลด้าน ตะวันตกเป็นป่าชายเลนเต็มไปด้วยป่าไม้โกงกางและป่าชายเลนอื่น ๆ จึงเป็นแหล่งที่อุดม

¹สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์และคนอื่น ๆ. โลกทรรศน์ไทยภาคใต้. 2527. หน้า 7.

สมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรสัตว์น้ำ เหมาะสมแก่การประกอบอาชีพประมง ดังที่พรศักดิ์ พรหมแก้ว กล่าวไว้ว่า

...หัวหน้าครัวเรือนร้อยละ 90 มีอาชีพประมงเป็นอาชีพหลัก รองลงมาได้แก่ อาชีพค้าขายซึ่งมีร้อยละ 9 นอกจากนั้นก็มีการเลี้ยงสัตว์ สัตว์เลี้ยงที่นิยมเลี้ยงกันมากที่สุด คือ เป็ด รองลงมาได้แก่ไก่พื้นเมืองและสุกร การทำอุตสาหกรรมในครัวเรือนของชาวแหลมตะดุมพุก ได้แก่ การแปรรูปสัตว์น้ำต่าง ๆ เช่น ทำปลาเค็ม กุ้งแห้ง กะปิ เป็นต้น ...¹

นอกจากนี้ศรีกรร พุกกะศรี ยังได้กล่าวถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติของแหลมตะดุมพุกไว้เป็นบทร้อยกรองความว่า

มีแหลมตะดุมพุก แสนสนุกเป็นหนักหนา
และแหล่งกุ้งแห้งปลา อากาศดีที่หย่อนใจ²

แหลมตะดุมพุกเป็นชื่อที่คนทั่วไปรู้จักและได้ยินอย่างกว้างขวางก็เมื่อครั้งเกิดมหาวาตภัยและอุทกภัยครั้งใหญ่ที่ภาคใต้ในวันที่ 25 - 26 ตุลาคม พ.ศ. 2505 นับเป็นโศกนาฏกรรมที่ยากแก่การลืม โดยเฉพาะลูกหลานของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ครั้งนั้น คนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียงต่างสันนิษฐานและโจษขานกันไปต่าง ๆ นานา ว่าเหตุการณ์ในครั้งนั้นเกิดขึ้นเพราะฟ้าดินลงโทษในความประพฤติดันไม่เหมาะสมไม่ควร ซึ่งเกิดจากความเชื่อของเขาลำน้ำนั้นนั่นเอง ผลจากเกิดวาตภัยเป็นเหตุให้แหลมตะดุมพุกเจียบเหงาและซบเซาไประยะหนึ่ง คือ มีผู้ที่ได้ละถิ่นฐานเดิมโดยไปหาแหล่งที่อยู่ใหม่ แต่ปัจจุบันแหลมตะดุมพุกได้ฟื้นฟูและเติบโตขึ้นเป็นลำดับเรื่อยมา อาจเนื่องจากเป็นสถานที่เหมาะสมแก่การประมง ปลูกปลา ชุกชุมก็เป็นได้

¹พรศักดิ์ พรหมแก้ว. "แหลมตะดุมพุก," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 10, 2539, หน้า 4157.

²ศรีกรร พุกกะศรี. "ปากพนังครั้งอดีต," ใน ที่ระลึกงานวันฟ้า-แดง ครั้งที่ 5, 2536, หน้า 21.

จากการศึกษากันไว้ในเบื้องต้นซึ่งที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่าสภาพแวดล้อมนับเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพของแต่ละบุคคลและชุมชนในขณะเดียวกันความเชื่อของแต่ละอาชีพจะมีความแตกต่างและมากน้อยต่างกัน อาชีพที่มีความเสี่ยงต่ออันตรายสูง จะมีความเชื่อมากกว่าอาชีพที่มีความเสี่ยงต่ำ ดังคำกล่าวของประมวลศิริพันธ์แก้ว ได้กล่าวว่า

อาชีพประมงมีความเสี่ยงสูงมาก เพราะต้องเดินทางไปในท้องทะเลอันกว้างใหญ่ไพศาล เต็มไปด้วยอันตรายจากคลื่นจัด ลมแรง สัตว์ร้ายและการหลงทิศทาง ในช่วงเวลาที่ผู้คนยังมีความรู้เกี่ยวกับทะเลน้อยมากย่อมมีความหวาดกลัวภัยอันตรายที่ไม่อาจคาดได้ นึกถึงความอยู่รอดของชีวิตและต้องการกำลังใจ ความเชื่อและพิธีกรรมจึงเข้ามาเป็นบทบาทในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพมีการถ่ายทอดและยึดถือปฏิบัติสืบต่อมา¹

คำกล่าวนี้สอดคล้องกับคำกล่าวของผู้รู้อีกหลายท่านที่ว่า"ความเชื่อเกิดจากความกลัว" หรือ "ความกลัวเป็นต้นเหตุ ให้เกิดความเชื่อ" ด้วยเหตุนี้เองจึงเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยเลือกศึกษาเรื่อง "ความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมง ตำบลแหลมตะตุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช" โดยมีเหตุผลและความสำคัญของประเด็นการศึกษาดังนี้คือ

1. ความเชื่อ เป็นวัฒนธรรมอันหนึ่งของมนุษย์ ที่เป็นทั้งปัจจัยและสิ่งที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่อดีตมาตราบถึงปัจจุบัน
2. อาชีพการประมง เป็นอาชีพที่เสี่ยงต่ออันตรายและเป็นบ่อเกิดแห่งวัฒนธรรมของมนุษย์อันสำคัญอย่างหนึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของกลุ่มประชากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อชาวไทยภาคใต้ที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งอยู่บนทำเลที่เป็นคาบสมุทรมีทะเลขนานทั้งสองด้าน

¹ประมวล ศิริพันธ์แก้ว. เทคโนโลยีการประมงน้ำเค็ม. 2525. หน้า 65.

3. พื้นที่ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราชมีประวัติความเป็นมาอันเกี่ยวข้องกับอาชีพการประมงและมีกลุ่มประชากรที่ประกอบอาชีพการประมงที่เด่นชัด

จากเหตุผลทั้ง 3 ประการ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่าง ๆ อันจะเกิดขึ้นได้ เช่น การจับปลาที่กำลังวางไข่ได้ถือว่ามีโชคลาภและเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบายด้านการศึกษาและอื่น ๆ ตลอดจนการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราชต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในประเด็นต่อไปนี้

1. ลักษณะของความเชื่อและพิธีกรรม
2. ผลกระทบของความเชื่อ

ความสำคัญในการศึกษาค้นคว้า

การศึกษความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความสำคัญดังนี้

1. ทำให้ทราบความเชื่อที่ปรากฏในอาชีพประมง ของชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาบางประการที่ไม่พึงปรารถนา เช่น การจับปลาที่กำลังวางไข่ได้ถือว่ามีโชคลาภ และเป็นแนวทางในการส่งเสริมสิ่งที่ดีงาม เช่น หญิงมีครรภ์ห้ามจับสัตว์น้ำ เป็นต้น
2. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบายด้านการศึกษา ด้านสังคม ตลอดจนการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องทำนองเดียวกันนี้แก่ผู้อื่นในโอกาสต่อไป

ขอบเขตของการศึกษากันว่า

การศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมง ตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาไว้ 2 ด้าน ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษาในเขตตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเก็บข้อมูลจากทุกหมู่บ้านของตำบลแหลมตะลุมพุก ซึ่งมีทั้งหมด 4 หมู่บ้าน ดังนี้

- 1.1 หมู่ที่ 1 บ้านปลายทราย
- 1.2 หมู่ที่ 2 บ้านแหลมตะลุมพุก
- 1.3 หมู่ที่ 3 บ้านแหลมตะลุมพุก
- 1.4 หมู่ที่ 4 บ้านปลายแหลม

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้ศึกษากำหนดขอบเขตในการศึกษา ไว้ดังนี้

2.1 ลักษณะของความเชื่อและพิธีกรรม

- 2.1.1 ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเรือและเครื่องมือ
- 2.1.2 ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง
- 2.1.3 ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับฤกษ์ยาม
- 2.1.4 ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเทพและภูตผีปีศาจ
- 2.1.5 ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับโชคกลาง
- 2.1.6 ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับทำเลการทำประมง
- 2.1.7 ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับสัตว์น้ำที่ต้องห้าม

2.2 ผลกระทบของความเชื่อ

- 2.2.1 ผลกระทบต่อผู้ปฏิบัติ
- 2.2.2 ผลกระทบต่อสังคม
- 2.2.3 ผลกระทบต่อวัฒนธรรม
- 2.2.4 ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ
- 2.2.5 ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมง หมายถึง การยอมรับในอำนาจเหนือธรรมชาติว่ามีจริงและมีอำนาจในทางให้ผลดีผลร้ายต่อการประกอบอาชีพประมงของชาวประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

พิธีกรรม หมายถึง การทำการบูชาและเซ่นไหว้สิ่งต่าง ๆ ตามความเชื่อของผู้ประกอบอาชีพประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลกระทบของความเชื่อ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นจากความเชื่อของชาวประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีต่อผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการประมง

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูลและผู้บอกข้อมูล

1.1 แหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 ประเภท คือ

1.1.1 ข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.1.2 แหล่งข้อมูลภาคสนาม ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ในเขตตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามขอบเขตด้านพื้นที่

1.2 ผู้บอกข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้บอกข้อมูลดังต่อไปนี้

1.2.1 กำเนิดและมีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.2.2 เป็นผู้ประกอบอาชีพประมงเป็นอาชีพหลัก

1.2.3 มีบรรพบุรุษประกอบอาชีพประมงสืบต่อกันมาไม่น้อยกว่า 1 ช่วง

อายุคน

2. วิธีการดำเนินการรวบรวมข้อมูล

2.1 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ความเชื่อของชาวประมงระหว่างเดือนตุลาคม 2540 - มกราคม 2541

2.2 วิธีการรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม กระทำโดยวิธีการสัมภาษณ์ สังเกตผู้บอกข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อโดยการจดบันทึก บันทึกเสียงด้วยเครื่องบันทึกเสียงและบันทึกภาพ

3. วิธีจัดกระทำกับข้อมูล

3.1 ถอดเนื้อความข้อมูลโดยวิธีสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับความเชื่อ จากแถบบันทึกเสียงโดยใช้ระบบอักษรวิธีภาษาไทยมาตรฐาน

3.2 ตรวจสอบข้อมูลโดยการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ คือ จากการจดบันทึก แถบบันทึกเสียง การสัมภาษณ์ การสังเกต และภาพถ่าย

3.3 วิเคราะห์ข้อมูลตามขอบเขตด้านเนื้อหา

4. วิธีเสนอผลการศึกษากันคว้า

เสนอผลการศึกษากันคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์โดยใช้ภาพประกอบเป็นบางตอน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้ศึกษานำมาประกอบการศึกษาค้นคว้า มีดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรม
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาชีพการประมง
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรม

1. ความหมายของความเชื่อ

นักวิชาการได้ให้ความหมายของความเชื่อไว้หลายลักษณะดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายไว้ว่า "เชื่อ ก. เห็นตามด้วย, มั่นใจ, ไว้ใจ"¹

ชลอ บุญช่วย กล่าวว่า "ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับที่แสดงถึงความจงรักภักดี ความศรัทธา และการยอมรับในอำนาจเร้นลับอื่น ๆ"²

¹ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525. 2525. หน้า 274.

²ชลอ บุญช่วย. ความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา. 2532. หน้า 17.

สถาพร ศรีสังข์ ให้ความหมายของความเชื่อไว้ว่า "ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับข้อเสนอย่างใดอย่างหนึ่งว่าเป็นความจริง การยอมรับนี้อาจเกิดจากสติปัญญา เหตุผล หรือศรัทธา โดยไม่ต้องมีเหตุผลใด ๆ รองรับก็ได้"¹

ทัศนีย์ ทานควนิช กล่าวว่า "ความเชื่อ คือการยอมรับนับถือว่าเป็นความจริงหรือมีอยู่จริง การยอมรับหรือการยึดมั่นนี้อาจมีหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้หรืออาจไม่มีหลักฐานที่จะพิสูจน์สิ่งนั้นให้เห็นจริงได้"²

ธวัช ปุณโณทก ให้ความหมายไว้ว่า "ความเชื่อ คือ การยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์ แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านี้ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความเคารพยำเกรง"³

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับนับถือ เชื่อมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่อาจตั้งอยู่บนพื้นฐานของความคิดเหตุผลที่พิสูจน์ได้หรืออาจตั้งอยู่บนพื้นฐานของการยอมรับ ศรัทธา โดยปราศจากเหตุผลหรือต้องพิสูจน์ใด ๆ ที่เป็นทั้งแนวทางในการตัดสินใจเชื่อ ปฏิบัติและละเว้นการปฏิบัติสิ่งใด ๆ โดยมีอิทธิพลเหนือจิตใจของบุคคลและมีการปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์

¹สถาพร ศรีสังข์. การประสมประสานทางสังคม - วัฒนธรรมมุสลิมที่ปรากฏในการละเล่นล้อแห่ของอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง. 2533. หน้า 16.

²ทัศนีย์ ทานควนิช. กติขาวบ้าน. 2523. หน้า 4.

³ธวัช ปุณโณทก. "ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน," ใน วัฒนธรรมพื้นบ้าน : กติความเชื่อ. 2530. หน้า 350.

2. แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อ

วัฒนธรรมทางด้านการเชื่อของมนุษย์ จะสืบเนื่องมาจากวัฒนธรรมดั้งเดิม ผนวกกับความเชื่อทางศาสนาซึ่งความเชื่อทางศาสนามีก่อนข้างจะมีเหตุผลมากกว่า การที่มนุษย์มีความเชื่อดังกล่าวเพราะฝังใจว่าจะสามารถทำให้ตนดำเนินชีวิตได้ดี ปราศจากสิ่งรบกวน โดยเฉพาะอำนาจเหนือธรรมชาติ ดังที่ นักวิชาการหลายคนได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ดังนี้

โรเบอ์ ได้กล่าวถึงความเชื่อไว้ว่า

ความเชื่อถือของมนุษย์ ที่มีต่ออำนาจเหนือธรรมชาติตลอดถึงเวทมนตร์คาถาว่าเป็นการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ เมื่อมนุษย์เกิดความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัยจากอำนาจดังกล่าว ดังนั้นมนุษย์จึงคิดเรื่องยึดเหนี่ยวโดยการ เช่น สรวงบูชาสิ่งต่าง ๆ เพื่อเป็นกำลังใจในการต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆ การกระทำดังกล่าวอาจจะประสบความสำเร็จหรือถ้าขัดแย้งก็อาจประสบเคราะห์กรรม จะเห็นได้ว่าความเชื่อจะมีอิทธิพลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมของมนุษย์พฤติกรรมดังกล่าว จะมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับระดับความรู้สึกที่ไม่มั่นคงที่มีอยู่ และจะแสดงสิ่งใดอย่างไรมันขึ้นอยู่กับความเชื่อของแต่ละกลุ่มจะเห็นเหมาะสม¹

ดี ยัง² ได้ศึกษาการดำเนินชีวิตของชาวชนบทไทยสมัยใหม่และได้สรุปว่า การดำเนินชีวิตของคนไทยนั้นมักจะเกี่ยวข้องกับศาสนาและพิธีกรรมบางอย่างที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องโชคลาง ความเชื่อเรื่องการปฏิบัติต่อวิญญาณในทุกสถานการณ์ จะแสดงออกให้เห็นตั้งแต่เกิดจนถึงตาย

¹มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม. ความเชื่อและสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวอีสาน. 2514. หน้า 7. (อ้างอิงมาจากโรเบอ์ (A.L.Kroeber))

²มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม. ความเชื่อและสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวอีสาน. 2514. หน้า 8. (อ้างอิงมาจาก ดี ยัง (De Young, John F.))

กึ่งแก้ว อัธยากร¹ ได้เสนอความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีว่า แบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ
 ชั้นที่ 1 ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีหรือข้อปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนา
 ชั้นที่ 2 ความเชื่อเกี่ยวกับข้อปฏิบัติในลัทธิย่อยตลอดจนเครื่องรางของขลัง
 ชั้นที่ 3 เกี่ยวกับไสยศาสตร์ ดำเนินหนักในเรื่องการทำลายล้างผลาญ
 ความเชื่อทั้ง 3 ชั้นนี้จะอยู่ร่วมกันแบบผสมผสาน ไม่ได้แยกออกจากกันอย่างเด็ด

ขาด

ปราณี วงษ์เทศ กล่าวถึงความเชื่อว่า

ความเชื่อในเรื่องผีสาร เทวดาบางครั้งมักจะเรียกว่า Magic ซึ่งคนดั้งเดิมมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องนี้มากส่วนคนปัจจุบันในบางกลุ่มมักจะเห็นเป็นเรื่องงมงายผิดกับ Religion อันเป็นความเชื่อที่ค่อนข้างจะมีเหตุผลมากขึ้นเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพราะเกี่ยวข้องกับศีลธรรมจรรยาในการดำเนินชีวิตอันจะมีระดับความเจริญมากกว่าสังคมดั้งเดิม แต่จากการศึกษาเปรียบเทียบของนักมานุษยวิทยาก็ยังไม่สามารถสรุปชี้ชัดลงไปได้ว่าพฤติกรรม 2 รูปแบบนี้สามารถแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดได้²

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์³ ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับความเชื่อของชาวใต้ว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติซึ่งปกติจะมองไม่เห็นตัว แต่เชื่อว่าสิ่งแวดล้อมดังกล่าว มีอำนาจเหนือคนสามัญธรรมดาสามารถบันดาลให้ตนได้รับคุณหรือโทษ

¹กึ่งแก้ว อัธยากร. "วิธีการศึกษาคติชาวบ้าน," ใน วารสารรามคำแหง. 2(2) 2518. หน้า 108-118.

²ปราณี วงษ์เทศ. "การละเล่นพื้นบ้านและพิธีกรรมในสังคม," ใน วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ. 2518. หน้า 241.

³ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์. "พื้นฐานวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้," ใน กรมศิลปากร. 2521. หน้า 30 - 41.

โทษได้เรเรียกความเชื่อเหล่านี้ว่า ลัทธิผีตางเทวดา (animism) ถึงปัจจุบันเราจะมีศาสนาประจำใจอันประณีตแล้วก็ตาม แต่ความเชื่อดังเดิมนั้นก็ยังมีอิทธิพลเหนือนมนุษย์ตามพื้นบ้านตลอดเวลา เช่น การนับถือเทวดาอารักษ์ พระภูมิเจ้าที่ ผีบรรพบุรุษ ผีเรือนอันเป็นผลแสดงให้เห็นว่าอิทธิพลของความเชื่อดังเดิมนั้นยังมีสืบต่อกันมา

3. ประเภทของความเชื่อ

นักวิชาการวัฒนธรรมได้จำแนกประเภทของความเชื่อไว้หลาย ๆ ลักษณะ ดังต่อไปนี้

สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์¹ กล่าวถึงความเชื่อของชาวไทยภาคใต้จำแนกตามมูลฐานที่เกิดไว้ในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับลัทธิศาสนา
2. ความเชื่อทางไสยศาสตร์
3. ความเชื่อเกี่ยวกับจริยวัตร
4. ความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้านและการปิดเป่ารักษาไข้

ความเชื่อทั้ง 4 ประเภทนี้ อาจประสมประสานกันอยู่ในเรื่องเดียวกันมากกว่า 1 ประเภท เช่น ความเชื่อที่เกี่ยวกับลัทธิศาสนาอาจจะมี ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์เข้ามาปนอยู่ด้วยหรือความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้านและการปิดเป่ารักษาไข้ อาจจะมี ความเชื่อเกี่ยวกับลัทธิศาสนาดังเดิมปนอยู่ด้วย

ภิญ โญ จิตต์ธรรม² ได้แบ่งประเภทของความเชื่อออกเป็น 15 หมวด ดังนี้

1. การเกิด การตาย
2. โชคร้าย โชคดี ลางบอกเหตุร้าย เหตุดี

¹สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์. "ความเชื่อของชาวไทยภาคใต้," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ 2529 เล่ม 2. 2529. หน้า 184-185.

²ภิญ โญ จิตต์ธรรม. "ความเชื่อ," ใน วารสารรามคำแหง. 2518. หน้า 190.

3. ความฝันและการทำนายฝัน
4. ฤกษ์ - ยาม
5. เวทมนตร์คาถา เครื่องรางของขลัง เสน่ห์ และไสยศาสตร์อื่น ๆ
6. การดูลักษณะดี - ชั่วของสัตว์
7. สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น เทวดา เทพารักษ์ เจ้าพ่อ เจ้าที่ เจ้าแม่ อมนุษย์ต่าง ๆ เช่น ผี ยักษ์ เปรต ผีเสื้อสมุทร เงือก ฯลฯ
8. เกล็ดและการแก้เคล็ดต่าง ๆ
9. มงคลและอัปมงคล
10. ความเชื่อเกี่ยวกับจำนวนนับ
11. ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ
12. ความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้าน
13. ความเชื่อนรก สวรรค์ ชาติ ภพใหม่
14. ความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพ
15. เบ็ดเตล็ด

จรัส พยัคฆราชศักดิ์¹ แบ่งความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติไว้ 9 ประเภท ดังนี้

1. ความเชื่อเรื่องผีสาวเทวดา
2. ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง
3. ความเชื่อเรื่องคาถาอาคมเวทมนตร์
4. ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยามและสังหรณ์
5. ความเชื่อเรื่องความฝัน
6. ความเชื่อเรื่องขวัญ
7. ความเชื่อในสิ่งเวดล้อมและปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ

¹จรัส พยัคฆราชศักดิ์. เอกสารการสอนไทยคดีศึกษา ศาสนา และลัทธินิยมในท้องถิ่น. ม.ป.ป.. หน้า 35.

8. ความเชื่อยากกลางบ้าน
9. ความเชื่อลักษณะบุคคล

เสาวลักษณ์ อนันตสานต์¹ ได้จัดแบ่งความเชื่อไว้ 12 กลุ่ม ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ
2. ความเชื่อเกี่ยวกับยากกลางบ้าน
3. ความเชื่อ โชคลาง
4. ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยาม นิमित ผัน
5. ความเชื่อทางไสยศาสตร์
6. ความเชื่อลักษณะของคนและสัตว์
7. ความเชื่ออันเนื่องมาจากศาสนา
8. ความเชื่อเกี่ยวกับการทำมาหากินและอาชีพ
9. ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี
10. ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ด
11. ความเชื่อเกี่ยวกับนรก สวรรค์ ชาติ ภพ
12. ความเชื่อเกี่ยวกับเลขดี เลขร้าย วันดี วันร้าย ฯลฯ

¹เสาวลักษณ์ อนันตสานต์. "ประเภทความเชื่อ," ใน วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ. 2528. หน้า 73.

4. ความเชื่อเกี่ยวกับการประมง

ความเชื่อของชาวประมง หมายถึง การยอมรับในอำนาจลึกลับที่เกิดจากสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติของผู้หาเลี้ยงชีพด้วยการจับสัตว์น้ำว่ามีอำนาจบันดาลให้เกิดผลดีเป็นสิริมงคล แก่ผู้ปฏิบัติและจะเกิดผลไม่ดีต่อผู้ละเมิดหรือไม่ปฏิบัติตาม

ส.พลายน้อย¹ ได้กล่าวถึงความเชื่อของชาวประมงหรือชาวเรือ ไว้พอสรุปได้ว่าชาวเรือมีสิ่งยึดเหนี่ยว คือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ พระพุทธรูป ผ้ายันต์กันลม ธงโชคเมื่อเกิดเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นก็จะได้อ้อนวอนบนบานให้ช่วย สิ่งที่ชาวเรือนับถือกันมาก คือ "หัวเรือ" ถือกันว่าเป็นที่อยู่ของแม่ย่านาง มักไม่ยอมให้ใครเหยียบหัวเรือ เจ้าของเรือบางคนเคร่งมาก จะจุดธูปบูชาทั้งเช้าและเย็นที่หัวเรือ บางลำมีแผ่นทองหุ้มอย่างสวยงาม มีช่อง ทองเหลืองเล็ก ๆ ติดไว้ที่ทวนหัวเรือสำหรับปักธูป บางทีก็มีพวงมาลัยคล้องหัวเรือ เจ้าของเรือบางลำเชื่อดือในเรื่องของขลังก็จะหาผ้าแดงหรือผ้าลงย่นต์เป็นรูปสามเหลี่ยมมาแขวนติดที่หัวเรือ หรือผูกผ้าสีชมพูให้ดูสวยงามอยู่เสมอ เวลาจะออกเรือไปจะต้องจุดธูปบูชาบอกกล่าวก่อนทุกครั้ง เมื่อเรือผ่านศาลเจ้า ศาลเทพารักษ์ หรือผ่านหน้าวัดก็จะปักน้ำในบริเวณนั้น ๆ ประพรมที่หัวเรือ ถือเป็นน้ำมนต์ที่จะอำนวยโชคให้

ทัศนีย์ ทานตวนิช² ได้ศึกษาความเชื่อของชาวประมงชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยจำแนกเป็น 6 หมวด ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับเรือและอุปกรณ์ในเรือ
2. ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เครื่องรางของขลัง
3. ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ
4. ความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้าน
5. ความเชื่อเกี่ยวกับข้อห้ามต่าง ๆ
6. ความเชื่อเกี่ยวกับข้อควรปฏิบัติต่าง ๆ

¹ส.พลายน้อย (นามแฝง). เกิดในเรือ. 2538. หน้า 64 - 69.

²ทัศนีย์ ทานตวนิช. ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวประมงชายฝั่งทะเลตะวันออก. 2535. หน้า 28 - 41.

ประสิทธิ์ บัวงาม¹ ได้ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับเกษตรกรรมของชาวบ้านเกาะนางคำเกี่ยวกับการประมงในทะเลสาบสงขลาเป็นการทำประมงชายฝั่ง สรุปได้ว่า ชาวบ้านมีความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับนางไม้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สิงสถิตอยู่ในไม้ที่นำมาต่อเรือ ความเชื่อเกี่ยวกับแม่ย่านาง เชื่อว่าแม่ย่านางเป็นวิญญาณที่สิงสถิตอยู่ประจำเรือ ความเชื่อเกี่ยวกับผีพราย เชื่อว่าผีพรายเป็นผีที่ประจำอยู่ในท้องน้ำ ท้องทะเล ความเชื่อเกี่ยวกับพรายอากาศ เชื่อว่า พรายอากาศเป็นดวงไฟจากทะเลที่คอยจ้องจับและวิ่งหาเรือ ความเชื่อเกี่ยวกับจ้าววัง เชื่อว่า จ้าววังเป็นวิญญาณของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำที่นั้นๆ สิงสถิตอยู่ในปลาใหญ่เพื่อเป็นจ้าวหรือหัวหน้าของปลาและเป็นเจ้าที่ ความเชื่อเกี่ยวกับนางเงือก เชื่อว่านางเงือกเป็นคนที่มียาลำตัวส่วนบนเป็นเหมือนมนุษย์ทั่วไปเป็นผู้หญิง ผมหยาบ ลำตัวส่วนล่างตั้งแต่สะโพกลงไปมีลักษณะเหมือนปลา มีเกล็ด มีหาง อาศัยอยู่ได้ทั้งในน้ำและบนบก มีชีวิตจิตใจเหมือนคน ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สิงสถิตอยู่ในแห อวน เชื่อว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์สิงสถิตอยู่ในแห อวน เรียกว่า "ท้าวพันดา, พญาพันวัง" เป็นเทพผู้มีอำนาจเหนือผีพรายและผีอื่น ๆ ความเชื่อเกี่ยวกับแม่กงคา เชื่อว่า แม่กงคาเป็นเทพเจ้าประจำแม่น้ำ ทะเล เป็นผู้ดูแลสัตว์น้ำทั้งหลาย มีอำนาจเหนือภูติผีปิศาจอื่นใดในท้องน้ำ ความเชื่อเกี่ยวกับพระภูมิเจ้าที่ เชื่อว่า พระภูมิเจ้าที่เป็นเทพารักษ์ที่มีอำนาจอยู่ในอาณาเขตพื้นที่นั้น ๆ จะคอยปกป้องคุ้มครองภัยอันตรายจากภูติผีปิศาจอื่น ๆ และภัยอันตรายจากภัยธรรมชาติทั้งปวง ความเชื่อเกี่ยวกับไสยศาสตร์ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับผ้าผูกหัวเรือ เชื่อว่า ผ้าที่ผูกหัวเรื่อนั้นจะต้องเป็นผ้าสีต่าง ๆ หรือด้ายสีต่าง ๆ ให้มีจำนวนเป็นเลขคู่เสมอความเชื่อเกี่ยวกับการเจิมเรือ เชื่อว่า เรือที่ทำเสร็จใหม่หรือเรือเก่าที่เอาขึ้นคอง² ซ่อมใหม่เมื่อทำเสร็จแล้วก่อนเอาเรือลงน้ำจะต้องทำพิธีเจิมเรือโดยลงอักขระและเวทมนตร์คาถาไว้ที่หัวเรือ ความเชื่อเกี่ยวกับเวทมนตร์คาถาเรียกกุ้ง หอย ปู ปลา เชื่อว่าเวทมนตร์คาถาสามารถเรียกกุ้ง หอย ปู ปลา

¹ประสิทธิ์ บัวงาม, ความเชื่อเกษตรกรรมของชาวบ้านตำบลเกาะนางคำ อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง. 2538. หน้า 94-98.

²ขึ้นคอง หมายถึง การขึ้นเรือขึ้นบก เพื่อทำความสะอาดและซ่อมบำรุง

ให้มาติดอวนได้ ความเชื่อเกี่ยวกับคาถา ตัคลม¹ เชื่อว่า เมื่อเกิดพายุลมแรงโดยเฉพาะลมหัว
 ค้วน² ลมจะพัดหมุนหอบเอาน้ำทะเลขึ้นเป็นลำขึ้นไปในท้องฟ้า ชาวบ้านเชื่อว่าเกิดจากผี
 พราย หรือวิญญาณญาติพี่น้องอื่น ๆ ทำให้เกิด ความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์ คือ ความเชื่อ
 เกี่ยวกับการดูฤกษ์ยามในการซื้อเรือและต่อเรือ ฤกษ์ที่ดีจะเป็นสิริมงคลแก่เรือและเจ้าของ
 เรือ จะทำให้การออกเรือหาปลาบังเกิดผลดี และปลอดภัยจากภัยอันตรายได้ ความเชื่อ
 เกี่ยวกับฤกษ์ยามในการออกเรือหาปลา เชื่อว่า ฤกษ์ยามในการออกเรือหาปลานั้น จะต้องดู
 ฤกษ์ยามเพื่อให้เป็นสิริมงคลแก่เจ้าของเรือ จะได้ลาภผลและปราศจากภัยอันตรายทั้งปวง
 ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับน้ำขึ้นน้ำลง เชื่อว่าน้ำขึ้นน้ำ
 ลงจะส่งผลให้การทำประมงได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับช่วงเวลาที่จะต้องนำแหวนลงวาง
 ให้ได้เวลาเหมาะสม ความเชื่อเกี่ยวกับเดือน³ เชื่อว่า หัวเดือน ซึ่งหมายถึงเวลาที่ดวงจันทร์
 ขึ้นและตกนั้นกุ้งปลาจะชุกชุม การลงแหวนในช่วงเวลาดังกล่าวจะทำให้ได้ผลมาก ความ
 เชื่อเกี่ยวกับวัน⁴ เชื่อว่า "หัววัน" ซึ่งหมายถึงเวลาตอนหัวค่ำ และหัวรุ่งเป็นช่วงที่กุ้งปลา
 ออกหากินทำให้กุ้งปลาชุกชุม การวางแหวนในช่วงเวลาดังกล่าวจะได้ผลดี ความเชื่อเกี่ยว
 กับฟ้าเหลือง เชื่อว่า เวลาที่ท้องฟ้ามีสีเหลือง จะทำให้เกิดลมพายุ ความเชื่อเกี่ยวกับฟ้าแดง
 เชื่อว่า เวลาที่ท้องฟ้ามีสีแดงในตอนเช้าและตอนเย็น มีกุ้งชุกชุม ความเชื่อเกี่ยวกับคืนเดือน
 แฉ่ง⁵ คืนเดือนมืด⁶ เชื่อว่า คืนเดือนแฉ่งกุ้งปลาจะอยู่ลึกลงไปได้น้ำ การจับกุ้ง ปลา จะต้องใช้
 เครื่องมือที่ดักจับในระดับน้ำลึกและในคืนเดือนมืด กุ้งปลาจะขึ้นมาอยู่ผิวน้ำ การจับกุ้ง

1 ตัคลม หมายถึง การหยุดหรือสลายลม

2 ลมหัวค้วน หมายถึง ลมวงหรือลมวงช้าง

3 เดือน หมายถึง ดวงจันทร์

4 หัววัน หมายถึง ตะวันหรือดวงอาทิตย์

5 คืนเดือนแฉ่ง หมายถึง ตอนกลางคืนที่ท้องฟ้ามีแสงสว่างจากดวงจันทร์

6 คืนเดือนมืด หมายถึง ตอนกลางคืนที่ท้องฟ้ามืดไม่มีแสงสว่างจากดวงจันทร์

ปลา จะต้องใช้เครื่องมือสำหรับดักจับในระดับผิวน้ำ ความเชื่อเกี่ยวกับการถือเคล็ด คือ ห้ามเอาช้อนมาครอบหัว เชื่อว่า เมื่อจะออกหาปลาคราวต่อไปจะหาปลาไม่ได้ ห้ามเอานาง¹ มาครอบหัว เชื่อว่า เมื่อจะนำไปช้อนปลาคราวต่อไป จะช้อนปลาไม่ติด ห้ามข้ามเบ็ดตกปลา เชื่อว่า จะทำให้ปลาไม่ติดเบ็ด ห้ามพูดหาลำปาก² เวลาออกหาปลา เชื่อว่า จะทำให้ยับโชค หรือขาดลาภ หรือประสบกับเคราะห์กรรมต่าง ๆ ได้ ไม้ที่มีตาหาคำนมาต่อเรือจะต้องให้ตาไม้นั้นอยู่ที่หัวเรือ เชื่อว่าตาไม้เปรียบเสมือนตาของเรือ จะเป็นผลดีในการออกเรือหาปลา ห้ามตอกลูกตัก³ ตรงที่มีตาไม้ เชื่อว่า ถ้าตาถูกตักถูกตาไม้แล้วเมื่อออกเรือหาปลา เรืออาจจะแตกกลางทะเล หรือการหาปลาจะไม่บังเกิดผลดี การวางกงเรือต้องนับให้พอดี โดยเริ่มกงแรกนับว่าเงิน ตามด้วยทองเหล็ก ตะกั่ว เวียนไปจนตลอดลำเรือ โดยให้กงอันสุดท้ายตกตรงคำว่า เงิน หรือทอง เชื่อว่า ถ้ากงอันสุดท้ายตกตรงคำว่าเงินหรือทองแล้ว ก็จะเป็นสิริมงคลแก่เรือลำนั้น เมื่อเจ้าของเรือนำเรือออกหาปลาที่จะปลาได้มาก ขนาดของเรือจะต้องไม่ให้ลงตัวพอดี เชื่อว่า ถ้าขนาดของเรือลงตัวเช่น เรือยาว 8 วา 10 วา หรือ 12 วา เป็นต้น จะไม่เป็นสิริมงคลแก่เรือลำนั้น การออกเรือหาปลาจะไม่เกิดผลดี ดังนั้นในการต่อเรือจะต้องให้ขนาดของเรือนั้นตกเป็นเศษเสมอเช่น 8 วา 1 กีบ 10 วา 2 สอก เป็นต้น ก็จะเป็นสิริมงคลแก่เรือและเจ้าของเรือลำนั้น การเอาเรือลงน้ำจะต้องเอาลงในวันเสาร์ ถ้าจะเอาเรือขึ้นกองจะต้องเอาขึ้นในวันศุกร์ เชื่อว่า จะเป็นสิริมงคลและเป็นผลดีแก่เรือและเจ้าของเรือ แหวนใหม่ก่อนนำไปใช้ต้องเชือกคล้องเอาเลือดไก่ไปทาที่แหวนนั้น เชื่อว่า จะทำให้แหวนนั้นหมว⁴ ทำให้จับปลาได้มาก ห้ามทะเลาะกันบนเรือ เชื่อว่า จะทำให้แม่ย่านางโกรธ ห้ามใส่รองเท้าลงในเรือ เชื่อว่า ไม่ให้ความเคารพต่อแม่ย่านาง ทำให้แม่ย่านางโกรธ อาจทำให้ผู้นั้นเป็นอันตรายได้ การซ่อมเรือจะต้องทำพิธีบอกกล่าวต่อแม่ย่านางก่อนทุกครั้ง ทั้งนี้เพราะกลัวว่าแม่ย่านางจะเข้าใจผิด และโกรธได้ ซึ่งมีผลต่อผู้ซ่อมเรือให้มีอันเป็นไป สำหรับ

¹นาง หมายถึง เครื่องมือสำหรับช้อนหาปลาทำด้วยไม้ไผ่หรือที่เรียกว่า ชะนาง

²หาลำปาก หมายถึง คำพูดที่ทำให้ขาดลาภ หรือพูดเป็นกลาง หรือพูดประชดประชัน

³ลูกตัก หมายถึง หมุดตรึงกงเรือ แทนตะปู

⁴หมว หมายถึง ขลัง

อวนใหม่ เวลามาไปใช้ให้ผูกผ้าแดงที่ทอวน (หลอมหรือกัก) เชื่อว่า จะทำให้ปลาติดอวนมาก เพราะผ้าแดงเป็นสิ่งที่ช่วยเรียกปลาให้เข้ามาติดอวนห้ามพูดถึงผีพราย ลมพายุในขณะที่ออกเรือหาปลา เชื่อว่า จะทำให้พบเจอกับสิ่งที่กล่าวถึงได้ เมื่อเห็นสิ่งแปลก ๆ ในขณะออกเรือหาปลา เช่น ลูกไฟ น้ำพุ น้ำวน เป็นต้น ห้ามไม่ให้ตกเชื่อว่า สิ่งเหล่านั้นอาจเป็นพรายอากาศ พรายน้ำ หรือภูตผี ปิศาจอื่น ๆ การตกสิ่งเหล่านั้น จะทำให้มันวิ่งเข้าหาเรือทันที และจะทำอันตรายแก่เรือและคนในเรือได้ ห้ามดื่มเหล้าก่อนออกเรือหาปลา เชื่อว่า จะทำให้อัปโชค ห้ามออกเรือหาปลาในวันพระ เชื่อว่า วันพระ เป็นวันที่ทุกคนจะต้องทำบุญสุนทาน การออกเรือหาปลาในวันพระจึงถือเป็นการทำบาป ห้ามใช้มัจจุร ละมุดในการเช่นไหว้แม่ย่านางในการออกเรือหาปลา เชื่อว่า ชื่อของผลไม้ที่มีคำว่า กูด มุด จะทำให้อัปโชคไม่ออกเงย ในการตกเบ็ดหาปลานั้น จะต้องทำเสียงดังจากริมฝีปากทั้งสองดัง "เพ๊าะ เพ๊าะ" ดังเป็นระยะ 2-3 ครั้ง เชื่อว่า การทำเสียงดังกล่าวเป็นการเรียกปลาให้มากินเหยื่อ ในการวางเบ็ดเมื่อเกี่ยวเหยื่อปล่อยเบ็ดลงน้ำแต่ละตานั้น จะต้องใช้นิ้วชี้หรือนิ้วกลาง คัดลงน้ำให้มีเสียงดัง "จุ่ม จุ่ม" 2-3 ครั้ง เชื่อว่า เป็นการเรียกปลาให้มากินเหยื่อ

5. พิธีกรรม

มีผู้รู้ให้ความหมายของพิธีกรรมไว้หลายลักษณะดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของพิธีกรรม ไว้ว่า “พิธีกรรม น. การบูชา”¹

สุเมธ เมธาวิทยกุล ได้กล่าวว่า “พิธีกรรมคือการกระทำที่คนเราสมมติขึ้นเป็นขั้นตอนมีระเบียบวิธี เพื่อให้เป็นสื่อหรือหนทางที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวังไว้ ทำให้เกิดความสบายใจและมีกำลังใจที่จะดำเนินชีวิตต่อไป”²

¹ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525. 2525. หน้า 569.

²สุเมธ เมธาวิทยกุล. สังคมกับพิธีกรรม. 2532. หน้า 1.

๐.๒ ประมวลู คิคคินสัน ได้กล่าวว่ “พิธีกรรมคือการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ของคนรุ่นก่อนให้แก่คนรุ่นต่อมา โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือเพื่อความอยู่รอดของเผ่าพันธุ์และการรวมกลุ่มรวมจิตใจอันเป็นความสัมพันธ์ที่สำคัญยิ่งของมนุษย์”¹

กึ่งแก้ว อัดถากร กล่าวว่ “พิธีกรรมเป็นวิธีการหนึ่งที่จะนำไปสู่เป้าหมายให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ เป็นการกระทำที่มีแบบแผนมีขั้นตอนโดยมุ่งให้บรรลุวัตถุประสงค์ของผู้จัดพิธีกรรม และมีคุณสมบัติที่สำคัญคือเป็นเรื่องจิตใจและการใช้สัญลักษณ์”²

เดิมมนุษย์ยังขาดความรู้ความเข้าใจต่อธรรมชาติอย่างถ่องแท้ ทำให้เกิดความเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจลึกลับสามารถคลั่งคลำให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ มนุษย์จึงคิดหาวิธีการที่จะให้ได้รับความปลอดภัยจากเหตุการณ์นั้นโดยการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ขึ้นเพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนมีความเชื่อถือเกิดความพึงพอใจ ให้ความเมตตา และรอดพ้นจากภัยพิบัติต่าง ๆ ตลอดจนประสพแต่ความสุขความเจริญทั้งต่อตนเองและสังคม พิธีกรรมจึงมีความสำคัญต่อการศึกษาความเชื่อ ดังที่ พระยาอนุมานราชชน ได้กล่าวไว้ว่ “ความเชื่อของมนุษย์ในสังคมจะแสดงออกให้เห็นทางชนบประเพณี”³ สุเมธ เมธาวิทยกุล ได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่ “หลักฐานข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณบรรพบุรุษสามารถศึกษาได้จากชนบประเพณี”⁴ และ สมบูรณ์ สุขสำราญ ได้ให้ความเห็นตรงกันว่ “แบบแผนการดำรงชีวิตและพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลและสังคมเป็นผลสะท้อนของความเชื่อทางศาสนาที่ดำรงอยู่ในสังคมนั้นเป็นเวลานาน ไม่ว่าจะเป็นความ

1ประมวลู คิคคินสัน. คติชาวบ้าน : การศึกษาด้านมานุษยวิทยา. 2521. หน้า 137 - 183.

2กึ่งแก้ว อัดถากร. “ลักษณะพิธีกรรมในสังคมไทย,” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาไทยศึกษา : อารยธรรม หน่วยที่ 6 - 11. หน้า 5 - 6.

3พระยาอนุมานราชชน. วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของไทย. โดยเสถียรโกเศศ (นามแฝง). 2503. หน้า 195.

4สุเมธ เมธาวิทยกุล. ศาสนาเปรียบเทียบ. 2525. หน้า 25.

เชื่อทางศาสนาส่วนบุคคล หรือความเชื่อทางศาสนาที่ได้รับการถ่ายทอดทางสังคม ความเชื่อทางศาสนาจึงสอดแทรกอยู่ในตัวบุคคล ครอบครัว สังคม และมีบทบาทต่อพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งเปิดเผยและซ่อนเร้น”¹

กล่าวโดยสรุปแล้ว พิธีกรรม หมายถึงการปฏิบัติตามความเชื่อ ที่มนุษย์คิดกันขึ้นอย่างมีระบบ มีขั้นตอน และมีระเบียบวิธี แล้วถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากคนรุ่นก่อนสู่คนรุ่นต่อ ๆ มา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ นำมาซึ่งความสำเร็จในสิ่งที่ตน ต้องการ และเพื่อให้เกิดความสบายใจ

6. ผลกระทบของความเชื่อ

ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ได้ทุกผู้ทุกนามความเชื่อเกิดจากความกลัวและความไม่รู้ ความเชื่อเกิดขึ้นกับผู้ใดย่อมมีทั้งประโยชน์และโทษขึ้นอยู่กับภูมิปัญญา และวิจารณญาณของแต่ละบุคคล ผู้เป็นเจ้าของความเชื่อนั้น ๆ สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ ได้กล่าวถึงความเชื่อที่ขัดต่อความเจริญของบ้านเมือง ไว้ในความเชื่ออันเนื่องแต่ลัทธิและศาสนาของชาวกู๋ได้ ที่ปรากฏตามรายงานราชการมณฑลนครศรีธรรมราช ของพระยาสุโขม นัยวินิต เมื่อ ร.ศ 116 ว่า “บ้านเรือน แลที่อยู่ของชาวกู๋เมืองนครศรีธรรมราช ยังเป็นการเลวทรามอยู่มาก การที่เป็นเช่นนี้ ไซ้แต่ราษฎรซึ่งเป็นคนยากจนถึงผู้ที่มีกำลังพอจะทำได้ดีก็ไม่มีใครทำ โดยเหตุที่มักถือกันเสียว่าเทียมเจ้าเมือง แต่เขาเรียกกันว่าเทียมเจ้านาย เช่นกับว่าจะทำเรือนฝากระดาน มุงกระเบื้อง ดังนี้ ถ้าเจ้าของเรือนเป็นแต่ชั้นกรรมกรหรือพลเรือน ก็เป็นที่ติเตียนกัน หรือถือว่าเป็นอัปมงคล...”² อย่างไรก็ตามแม้ความเชื่อลักษณะนี้จะคลี่คลายลงไปบ้างแล้ว แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าความเชื่อประเภทนี้จะหมดไป ยังมีผู้ปฏิบัติอยู่บ้าง

¹สมบุญ ฤกษ์สำราญ, ความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรมของชุมชนชาวจีน, 2530, หน้า 26.

²สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, “ความเชื่ออันเนื่องแต่ลัทธิและศาสนาของชาวกู๋,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรม พ.ศ. 2529 เล่ม 2, 2529, หน้า 479.

นอกจากนั้นสุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์¹ ได้กล่าวถึงประโยชน์ความเชื่อเกี่ยวกับจริยวัตรของชาวใต้ ซึ่งเป็นความเชื่อที่ปรากฏในรูปของการสั่งสอนให้ทำตามอย่างเคร่งครัดหรือห้ามกระทำ โดยเชื่อว่าถ้าผู้ใดฝ่าฝืน จะต้องประสบเคราะห์กรรมหรือชดลากหรืออัปโชคอย่างนั้นอย่างนี้ ซึ่งได้ระบุไว้เป็นเรื่อง ๆ ไป อันเกิดจากอำนาจเร้นลับเหนือวิสัยที่คนสามัญจะยับยั้งหรือหลีกเลี่ยงได้ นับเป็นเครื่องควบคุมบุคคล สังคมและปลูกฝังความประพฤติของแต่ละบุคคล ให้เป็นไปตามค่านิยมและปทัสถานทางสังคม ในแต่ละกลุ่มชนจะมีความเชื่อที่เกี่ยวกับจริยวัตรแตกต่างกันไปตามสภาพของท้องถิ่น แต่ที่ทุกสังคมมีเหมือนกัน คือ ความเชื่อเกี่ยวกับจริยวัตร เป็นอุบายอย่างหนึ่งที่สังคมต้องการจะปลูกฝังสืบต่อกันจนกลายเป็นคติ อันจะเป็นปัจจัยในการสั่งสอน ส่งเสริมและเสริมสร้างคุณภาพของประชากรให้สอดคล้องกับการพัฒนาของวิทยาการและสังคม

มณี พยอมยงค์ ได้กล่าวถึงประโยชน์ความเชื่อไว้ 8 ประการ ดังนี้

1. ความเชื่อทำให้เกิดความมั่นใจ
2. ความเชื่อทำให้เกิดพลัง
3. ความเชื่อทำให้เกิดการสร้างสรรค์
4. ความเชื่อทำให้เกิดความสามัคคี
5. ความเชื่อทำให้เกิดรูปธรรม
6. ความเชื่อเป็นพื้นฐานให้เกิดปัญญา
7. ความเชื่อทำให้การนับถือศาสนาได้อย่างมั่นคง
8. ความเชื่อทำให้เกิดฤทธิ์ทางใจ²

¹สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์, "ความเชื่อเกี่ยวกับจริยวัตรของชาวใต้," ใน สารานุกรมวัฒนธรรม พ.ศ. 2529 เล่ม 2, 2529, หน้า 472 - 474.

²มณี พยอมยงค์, "ความเชื่อของคนไทย," ใน วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ, 2530, หน้า 67 -120.

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาชีพการประมง

1. ความหมายของคำว่า "ประมง"

คำว่า "ประมง" มีผู้ให้ความหมายไว้หลายทฤษฎีในลักษณะต่าง ๆ กันดังนี้

ประมาณ เทพสงเคราะห์ ได้ให้ความหมายของการประมงไว้ว่า "การประมงหมายถึง การแสวงหาสัตว์น้ำ ทั้งในทะเล มหาสมุทร หรือแม่น้ำ ลำคลองในพื้นที่ป โดยวิธีการต่างๆ ซึ่งในปัจจุบัน มีการใช้เครื่องมือที่ทันสมัย เช่น อวนลาก ใช้เรือที่มีแรงม้าสูง ทรัพยากรสัตว์น้ำ ได้แก่ แมวน้ำ ปู กุ้ง หอย มุก ฟองน้ำ ปลา วาฬ สัตว์หายทะเล เป็นต้น"¹

สุรพล โพพิศ ได้กล่าวถึง ความหมายของการประมงไว้ว่า "การประมงหมายถึง ความถึงกิจกรรมที่นำเอาสัตว์ และพืชน้ำทุกชนิดในน้ำมาใช้ประโยชน์ในการบริโภค หรืออุปโภคเป็นสำคัญ"²

ประมวล สิริพันธ์แก้ว และศิริ สิริพันธ์แก้ว ได้ให้ความหมายของการประมง ไว้ว่า "การประมงก็คือการจับสัตว์น้ำที่มีอยู่ตามธรรมชาติ หรือเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยอาศัยสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นหลัก การประมงจึงเป็นเทคโนโลยี การสกัดหรือบุกเบิกทรัพยากรจากธรรมชาติ"³

¹ประมาณ เทพสงเคราะห์. ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจเบื้องต้น. ม.ป.ป. หน้า 127.

²สุรพล โพพิศ. ภูมิศาสตร์ประเทศไทย. 2523. หน้า 213.

³ประมวล สิริพันธ์แก้ว และศิริ สิริพันธ์แก้ว. เทคโนโลยีในการประมงน้ำเค็มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. 2524. หน้า 1.

คณาจารย์ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้ให้ความหมายของการประมงไว้ว่า "การประมง หมายถึง การจับสัตว์น้ำทุกชนิดในทะเล มหาสมุทร และแหล่งน้ำจืดบนพื้นโลกได้แก่ ปลา ปลาวาฬ แมวน้ำ หอย ปู และยักรวมถึงฟองน้ำ หอยมุก และสาหร่ายทะเล"¹

ประเสริฐ สายสิทธิ ได้ให้คำจำกัดความของการประมงไว้ว่า "การประมงคือวิธีการที่จะนำเอาชลสมัตติมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่มนุษยชาติมากที่สุดแต่ให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อชลสมัตติน้อยที่สุด ซึ่งหมายถึงสัตว์และพืชทุกชนิดไม่ว่าจะมีขนาดใหญ่หรือเล็กเท่าไรก็ตามที่มนุษย์รู้จักนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งทางตรงและโดยอ้อม"²

พระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิการประมงในเขตการประมงไทย พุทธศักราช 2482 ได้ให้ความหมายของการประมงไว้ว่า "การประมง หมายถึง การจับสัตว์น้ำด้วยเครื่องมือหรือวิธีอย่างหนึ่งอย่างใดในเขตการประมงไทย รวมทั้งการใช้เรือทำการจับสัตว์น้ำ หรือเป็นพาหนะไปทำการจับสัตว์น้ำด้วย"³

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ให้ความหมายของการประมง ไว้ว่า "ประมง น. การจับสัตว์น้ำ เช่น ทำประมง; คนเลี้ยงชีพในการจับสัตว์น้ำเรียกว่า พวกประมง"⁴

จากทรรศนะต่าง ๆ เกี่ยวกับความหมายของคำว่า "ประมง" ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว พอสรุปได้ว่า การประมง คือ วิธีการในการแสวงหา การจับสัตว์น้ำและพืชน้ำทุกชนิดมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการบริโภค

¹คณาจารย์ภาควิชาภูมิศาสตร์. ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ. 2533. หน้า 157.

²ประเสริฐ สายสิทธิ. ผลิภัณฑ์ประมงและหลักการถนอม. 2514. หน้า 1.

³อำนาจ แท่นทอง. คำอธิบายพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิการประมงในเขตการประมงไทยพุทธศักราช 2482. 2534. หน้า 12.

⁴ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. 2525. หน้า 507.

2. ประเภทของการประมง

ทวี ทองสว่าง ได้แบ่งประเภทของการประมงเพื่อการค้าออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การประมงน้ำจืด (Fresh - water Fisheries) หมายถึง การจับปลาที่อาศัยอยู่ในแม่น้ำลำธาร และทะเลสาบ รวมทั้งการเลี้ยงปลาตามบ่อและอ่างเก็บน้ำด้วย
2. การประมงน้ำเค็ม (Marine Fisheries) หมายถึง การจับปลาในเขตน้ำตื้น ชายฝั่งและการประมงน้ำลึกในเขตทะเลหลวง¹

สุรพล โพธิ์² จำแนกประเภทของการประมงตามส่วนที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป็น 3 ประเภท คือ

1. การประมงน้ำจืด ได้แก่ การจับปลาและสัตว์น้ำอื่น ๆ ตามแหล่งน้ำภายในทวีป เช่น ในแม่น้ำ ลำคลอง หนองบึง อ่างเก็บน้ำ และการเลี้ยงในบ่อ
2. การประมงน้ำกร่อย ได้แก่ การจับปลา หรือการเลี้ยงสัตว์น้ำในเขตหาด ชายเลน หนอง บริเวณก้นอ่างที่ต่อเนื่องกับปากแม่น้ำของแผ่นดิน
3. การประมงทะเล ได้แก่ การจับปลา และสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในทะเลและมหาสมุทร

ประมาณ เทพสงเคราะห์³ แบ่งประเภทของการประมงไว้ดังนี้

1. การประมงผิวน้ำ (Pelagic Fishing) เป็นการจับปลาใกล้ผิวน้ำที่มีขนาดเล็ก วิธีที่ใช้จับมากที่สุดคือใช้วนลอย (Drifting) และใช้วนขนาดเล็ก (Seining) ปลาผิวน้ำ เช่น ปลาแฮกริง

¹ทวี ทองสว่าง. หลักภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ. ม.ป.ป. หน้า 115.

²สุรพล โพธิ์. ภูมิศาสตร์ประเทศไทย. 2523. หน้า 217 - 218.

³ประมาณ เทพสงเคราะห์. ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจเบื้องต้น. ม.ป.ป. หน้า 128.

2. การประมงท้องน้ำ(Demersal Fishing) เป็นการจับปลาในเขตท้องน้ำที่มีความลึกประมาณ 40 เมตร (130 ฟุต) วิธีที่ใช้ถ้าท้องทะเลเรียบ จะใช้อวนลากขนาดใหญ่ (Trawling) ถ้าท้องทะเลขรุขระใช้เบ็ดราว ส่วนมากจับปลาอคอด

3. การประมงน้ำตื้นชายฝั่ง (Inshore Fishing) เป็นการจับปลาทั้งในเขตร้อนและเขตอบอุ่น มีวิธีการจับยังไม่ทันสมัยเช่น ใช้แห อวน เบ็ดจับปลา ปู กุ้ง

ทวี ทองสว่าง, สมศักดิ์ กองเที่ยง และทัศนีย์ ทองสว่าง กล่าวว่า "การประมงจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ การประมงน้ำจืด และการประมงน้ำเค็ม"¹

3. เครื่องมือที่ใช้ในการประมง

หน่วยสำรวจแหล่งประมง กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดพิมพ์เอกสารภาพเครื่องมือทำการประมงประเภทน้ำเค็มของประเทศไทย ระบุว่า "ประเทศไทย มีเครื่องมือทำการประมงประเภทน้ำเค็มถึง 243 ชนิด"²

สมนึก ใช้เทียมวงศ์ และขวัญชัย อยู่ดี ได้ศึกษาประมงเคยในอ่าวไทยในปี พ.ศ. 2522 พบว่า

มีเครื่องมือจับเคยสองประเภท คือ เครื่องมือเคลื่อนที่ และประจำที่ เครื่องมือประเภทเคลื่อนที่ ได้แก่ อวนล้อม อวนเข็นทับตลิ่ง อวนลาก อวนรุน ระวะรุน เคย เจียดเคย สวิงซ้อนเคย และถูงลากเคย เครื่องมือประเภทประจำที่ ได้แก่ โพงพาง รั้วไซมาน โพงพางปัก ถูงซั้ง ยอปัก ซ้อนปัก รอเคย ป้องเคย ถูงชักย์ และสวิงรอเคย³

¹ทวี ทองสว่าง, สมศักดิ์ กองเที่ยง และทัศนีย์ ทองสว่าง. ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจโลก. 2525. หน้า 125.

²หน่วยสำรวจแหล่งประมง. เครื่องมือทำการประมงประเภทน้ำเค็มของประเทศไทย. 2512. หน้า 1-346.

³สมนึก ใช้เทียมวงศ์ และขวัญชัย อยู่ดี. การประมงเคยในอ่าวไทย. ม.ป.ป. หน้า 1-28.

ประมวล ศิริพันธ์แก้ว และศิริ ศิริพันธ์แก้ว¹ ศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้างหน้าที่ของเครื่องมือและการใช้เครื่องมือ พบเครื่องมือทำการประมงน้ำเค็มในภาคตะวันออก มี 171 ชนิด แบ่งเป็นประเภทโดยใช้แนวความคิดในการจับสัตว์น้ำเป็นเกณฑ์ สรุปได้ดังนี้

1. ประเภทดักและลวงให้สัตว์น้ำเข้าไปรวมอยู่ในพื้นที่จำกัด และจับด้วยเครื่องมือจับสัตว์น้ำ พบเครื่องมือดักและลวงสัตว์ 21 ชนิด และเครื่องมือจับสัตว์น้ำที่ใช้ร่วมกับเครื่องมือดักและลวงสัตว์น้ำ 4 ชนิด
2. ประเภทล่อสัตว์น้ำให้ติดเบ็ดหรือกับดัก เครื่องมือประเภทนี้ที่สำรวจพบมี 26 ชนิด
3. ประเภทล่าจับ เครื่องมือประเภทนี้ที่สำรวจพบมี 74 ชนิด
4. ประเภทขุด เกี่ยว ถากแซะและสับ เครื่องมือประเภทนี้ที่สำรวจพบมี 12 ชนิด
5. ประเภทล่อแล้วจับ เครื่องมือประเภทนี้ที่สำรวจพบ มี 20 ชนิด
6. ประเภทดักจับ เครื่องมือประเภทนี้ที่สำรวจพบมี 6 ชนิด
7. ประเภทหลอกให้ตกใจจนถูกจับ เครื่องมือประเภทนี้ที่สำรวจพบ มี 2 ชนิด

การประมงน้ำเค็มเป็นกิจกรรมเก่าแก่ที่สุดอย่างหนึ่งของมนุษย์ และเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ เทคโนโลยีในการประมงมีหลายแบบได้รับการพัฒนาอย่างกว้างขวาง มนุษย์ในยุคโบราณบางกลุ่มจะจับสัตว์น้ำเค็มตามชายฝั่งทะเล ชายฝั่งทะเลสาบ และตามทะเลสาบดิน ๆ โดยใช้เทคโนโลยีแบบดั้งเดิมหลายอย่าง เทคโนโลยีแบบง่าย ๆ ก็คือการนำเอาก้อนหินมาทอเป็นกับดักไว้ตามหาด เมื่อน้ำขึ้นสัตว์น้ำเค็ม เช่น กุ้ง ปู ปลา ก็จะมากับน้ำเมื่อน้ำลงสัตว์ดังกล่าวอาจตกค้างอยู่ในกับดัก เครื่องมือที่เก่าแก่มากที่สุดที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อจับสัตว์น้ำก็คือเบ็ด ซึ่งอาจทำด้วยไม้ เขาสัตว์ เปลือกหอย หรือกระดูกสัตว์ นอกจากเบ็ดก็ยังมีหอก ฉมวก ลู่ม ไซ อวน และโป๊ะ ต่อมามนุษย์ได้คิดเครื่องมือ และวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการจับสัตว์น้ำอีกมาก การประมงเป็นเทคโนโลยีที่ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างแวดล้อมทาง

¹ประมวล ศิริพันธ์แก้วและศิริ ศิริพันธ์แก้ว, เทคโนโลยีในการประมงน้ำเค็มในภาคตะวันออก, 2524, หน้า 41 - 44.

ธรรมชาติ สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมและทรัพยากรสัตว์น้ำกับเครื่องมือและวิธีใช้เครื่องมือว่าวิธีการและเครื่องมือที่ใช้จับสัตว์น้ำย่อมขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่กล่าวแล้ว นอกจากนี้มนุษย์ยังต้องเรียนรู้ว่าปลาชอบอยู่ที่ไหน ชอบกัดกินอะไรและจะจับปลาได้อย่างไรด้วย

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประมง ผู้ศึกษาได้นำความรู้ที่ได้จากการศึกษามาใช้ประโยชน์ในการกำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาเพื่อนำมาประกอบการเขียนเค้าโครงการวิจัย

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1. สภาพทางภูมิศาสตร์

สำนักงานอำเภอปากพนัง¹ ได้กล่าวถึงความเป็นมาและสภาพทั่วไปของตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช สรุปได้ดังนี้

ที่ตั้งและขนาด ตำบลแหลมตะลุมพุกเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อ อ่าวไทย
ทิศใต้	ติดต่อ ตำบลปากพนังฝั่งตะวันออก อำเภอปากพนัง
ทิศตะวันออก	ติดต่อ อ่าวไทย
ทิศตะวันตก	ติดต่อ อ่าวปากพนัง

ตำบลแหลมตะลุมพุก มีพื้นที่ทั้งหมด 29.14 ตารางกิโลเมตร หรือ 10,212.50 ไร่ ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ 18 กิโลเมตรเป็นที่ราบชายฝั่งทะเล สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง คือ ประมาณ 1 - 5 เมตร สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ในการปลูกมะพร้าว และเลี้ยงกุ้งกุลาดำ

¹สำนักงานอำเภอปากพนัง. เอกสารประกอบการบรรยายสรุปข้อมูลราชการอำเภอปากพนัง พ.ศ.2537, 2538. หน้า 39 - 41.

พรศักดิ์ พรหมแก้ว ได้กล่าวถึงสภาพทางภูมิศาสตร์ของตำบลแหลมตะดุมพุกไว้
ดังนี้

สภาพทางภูมิศาสตร์ของแหลมตะดุมพุกมีลักษณะเป็นแนวสันทรายซึ่งเกิดขนานกับชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของภาคใต้สันทรายนี้เกิดจากการทับถมของตะกอนทะเลกับตะกอนจากแม่น้ำหลายช่วงด้วยกันแนวสันทรายจึงแผ่ขยายกว้างขึ้น การที่เกิดเป็นแนวสันทรายขึ้น นักภูมิศาสตร์สันนิษฐานว่าน่าจะมีหินฐานอยู่ใต้ระดับน้ำซึ่งเป็นตัวลดระดับความเร็วของคลื่นและทำให้ตะกอนทรายทับถมรวมกัน คล้ายกับบริเวณสันทรายซึ่งเป็นที่ตั้งของตัวเมืองนครศรีธรรมราช แผ่นดินทางด้านตะวันตกต่ำกว่าทางด้านตะวันออกชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของแหลมตะดุมพุก (ชายฝั่งด้านอ่าวไทย) เป็นหาดทรายขาวสะอาด มีต้นสนขึ้นเป็นแนวยาวสวยงาม ชายฝั่งทะเลด้านตะวันตก (ชายฝั่งด้านอ่าวนกร) เป็นฝั่งชายเลนเต็มไปด้วยป่าไม้ โกงกางและป่าชายเลนอื่น ๆ ส่วนตอนเหนือของแหลมตะดุมพุกเป็นสันดอนจะงอย (spit) โดยมีแนวสันทรายต่อเนื่องจากชายฝั่งอย่างสม่ำเสมอตลอดแนว ลักษณะภูมิอากาศของแหลมตะดุมพุกคล้าย ๆ กับของหมู่บ้านชายทะเลอำเภอปากพนังคือประมาณช่วงเดือนตุลาคม - มกราคม จะมีฝนตกมากที่สุด เพราะได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือนำความชื้นมาจากบริเวณอ่าวไทย ประมาณช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - พฤษภาคม มีฝนตกน้อยมากได้รับอิทธิพลของลมซึ่งพัดจากทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณช่วงเดือนมิถุนายน - กันยายน เป็นช่วงที่ฝนตกปานกลาง ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้¹

¹พรศักดิ์ พรหมแก้ว. "แหลมตะดุมพุก," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 10. 2529. หน้า 4156.

2. ประวัติความเป็นมา

คณะครูโรงเรียนบ้านปลายแหลม ได้กล่าวถึงสภาพแหลมตะดุมทุกในอดีต ไว้ดัง

"ตะดุมทุก" เป็นนามของปลาตะดุมทุกที่เคยมีชุมหรือจะเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ชนิดหนึ่งที่ทำด้วยไม้มีมือถือรูปร่างคล้ายก้อน แต่มีขนาดใหญ่ที่ชาวบ้านเรียกว่า "ตะดุมทุก" มาเป็นชื่อของแหลมตะดุมทุกนี้ แต่ประชาชนที่มีอายุ 90 - 100 ปี เรียกที่แห่งนี้เป็นว่า "แหลมชุมทุก" ในท้องที่ตำบลแหลมตะดุมทุกนี้ ประชาชนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในราวรัชกาลที่ 2 - 3 ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์นี้ ผู้ที่มาอยู่เป็นพวกแรกน่าจะเป็นไทยอิสลาม เท่าที่พบเห็นก็มี กูโบ (ที่ฝั่งศพ) เก่าแก่อยู่หลายแห่ง พวกที่สองก็เป็นจีนเพราะมีหลักฐานอยู่หลายแห่งเช่น โรงพระจีน และเรือสายแซ่ นามสกุลที่สืบทอดกันมา พวกที่สามก็เป็นคนไทยทั้งสามพวกนี้ปัจจุบันเป็นไทยล้วนหมดแล้วและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านนับถือและปณิธเมื่อมีความทุกข์ร้อน คือ แม่เหมา (แขก) กัง (จีน) ตาแหลม (แขก) หลวงพ่อท่านลาก (ไทย) สิ่งศักดิ์สิทธิ์นี้ก็ยังคงสถิตอยู่ทั้งสามแห่ง ในราวตอนปลายรัชกาลที่ 5 ผู้คนหนาแน่นในท้องที่ตำบลแหลมตะดุมทุกของหมู่ที่ 2 - 3 ซึ่งเรียกว่าบ้านแหลม ในท้องที่หมู่ที่ 1 (บ้านปลายทราย) ขณะนั้นยังเป็นเกาะทรายที่ผุดอยู่กลางน้ำ ท่านเจ้าคุณราชเมธี แห่งวัดมหาธาตุ ได้มาท่องเที่ยวเห็นภูมิประเทศน่าทึ่งน่าอัศจรรย์ ขณะนั้นท้องที่นี้ยังไม่มีใครมาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินจึงปลูกศาลาบูชาบ่อน้ำ (บ่อน้ำตื้นนั้นบัดนี้ก็ยังอยู่เป็นอนุสรณ์) แล้วชักชวนชาวบ้านในบ้านแหลมให้ช่วยกันปลูกมะพร้าว ต่อมาที่ดินผืนนี้ได้โอนไปให้กับมกุฎราชวิทยาลัยแห่งวัดมหาธาตุ กรุงเทพ ฯ จนปัจจุบันนี้ ต่อมาในรัชกาลที่ 6 ได้เกิดโรคห่า ไข้ทรพิษ และอหิวาตกโรคขึ้น ทำให้คนล้มหายตายจากไปเป็นจำนวนมาก ที่รอดมาหน้าปุเปะพอจะเล่าเหตุการณ์ได้ขณะนี้ก็มีอยู่ ขณะที่โรคห่ากำลังลงที่แหลมตะดุม-ทุกอยู่นั้นได้ทำการพิธีสวดบ้าน มีธงเทียวเขียว แฉก ไฟสว่างไสว อุปราชมณฑลปักขั้ได้ผ่านมาทางทะเลเห็นเป็นประหลาดยิ่ง ก็ยังแวะมาเยี่ยมในพิธีงาน นี่เป็นทุกครั้งแรกของชาวแหลม ยิ่งกว่าครั้งที่สงครามญี่ปุ่นยึดหัวหาด ปืนเรียงรายตามชายหาดของแหลม

ตะลุมพุก ครั้งที่ 2 มีความทุกข์ มหันต์ ก็ล่วงเลยจากครั้งแรกมาราว 20 ปี ก็คือ มหาเวตถกัณฐ์ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่ บ้านปลายทรายของตำบลแหลมตะลุมพุกเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2505 ขณะที่หมู่บ้านแห่งนี้อุดมสมบูรณ์ ประชาชนหนาแน่นทั้งไทย จีน แจก มโนภาพจะบอกเล่าได้ จำนวนคนจีน มีโรงเรียนจีน วันสำคัญชงจีน มากกว่าชาวไทยเฉพาะร้านน้ำชามีประมาณ 15 ร้าน ส่วนร้านค้าอื่นเทียบดูเอาเอง เอะหนาแน่นไปหมด ทั้งตำบลมีประชาชนในท้องที่ และพวกที่อพยพมาหากิน ชั่วโมง 800 - 1,000 ครอบครัว มีประชาชนประมาณ 3,000 - 4,000 คน¹

พรศักดิ์ พรหมแก้ว ได้กล่าวถึงความเป็นมาของตำบลแหลมตะลุมพุกไว้ดังนี้

แหลมตะลุมพุกเป็นเพียงตำบลเล็ก ๆ ตำบลหนึ่งไม่ค่อยเป็นที่สนใจของนักวิชาการ และบุคคลทั่วไปเท่าใดนัก ไม่มีหลักฐานที่แน่นอนว่ามีผู้คนเริ่มอพยพเข้าไปอยู่ที่ แหลมตะลุมพุกตั้งแต่เมื่อใด ปรากฏหลักฐานจากจดหมายเหตุใน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสแหลมมลายูคราว ร.ศ. 108 (พ.ศ. 2432) ว่า เมื่อครั้งที่พระองค์เสด็จถึงแหลมตะลุมพุกเมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม ร.ศ. 108 นั้น ที่แหลมตะลุมพุกมีผู้คนอาศัยอยู่มากแล้ว ดังที่ทรงบันทึกไว้ตอนหนึ่งว่า "...เวลาบ่าย 2 โมง เรือพระที่นั่งถึงตรงแหลมตะลุมพุก หน้าเมือง นครศรีธรรมราช เสด็จขึ้นประพาสที่แหลมนี้เป็นหาดเลนชนิดเดียวแต่ยังยาวเป็น อ่าวเข้าไปไกลมีเรือนประมาณ 70 หลัง ปลุกมะพร้าวมากมีของที่เป็นสินค้า ขายออก คือ ปลาเค้า ปลากระบอก เคยแดง เป็นมาก" หลังจากนั้นแล้วคงมีผู้อพยพเข้าไปอยู่ที่แหลมตะลุมพุกมากขึ้นเป็นลำดับเพราะแหลมตะลุมพุกอุดม สมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรสัตว์น้ำและทำมาหากินได้สะดวก²

¹ คณะครูโรงเรียนบ้านปลายแหลม. "รู้จักกับแหลมตะลุมพุก," ใน แหลมตะลุม พุก' 27. 2527. หน้า 1 - 2.

² พรศักดิ์ พรหมแก้ว. "แหลมตะลุมพุก," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 10. หน้า 4157.

จากการศึกษาเอกสารความเป็นมาและสภาพทั่วไปตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้ศึกษาได้นำความรู้ที่ได้จากการศึกษา ไปเป็นแนวทางในการกำหนดหัวข้อ “ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช”

บทที่ 3

ลักษณะของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับอาชีพประมง

ลักษณะของความเชื่อและพิธีกรรม

จากการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมงตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถจำแนกความเชื่อและพิธีกรรมของชาวประมงได้ 7 ลักษณะ ดังนี้

1. ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเรือและเครื่องมือ

1.1 ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเรือ

1.1.1 ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับลักษณะของเรือ

1.1.2 ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับขนาดของเรือ

1.1.3 ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับไม้ที่ใช้ประกอบเป็นลำเรือ

1.2 ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเครื่องมือ

2. ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง

3. ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับฤกษ์ยาม

3.1 ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับฤกษ์ยามในการซื้อเรือ

3.2 ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับฤกษ์ยามในการนำเรือขึ้นคองเพื่อซ่อมแซมและการนำเรือลงน้ำ

3.3 ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับฤกษ์ยามในการออกทะเลหาปลา

4. ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเทพและภูตผีปีศาจ

4.1 ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเทพ

4.2 ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับภูตผีปีศาจ

5. ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับโชคลาง

6. ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับท่าเดการทำประมง

7. ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับสัตว์น้ำที่ดองห้าม

ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเรือและเครื่องมือ

1. ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเรือ

ความเชื่อเกี่ยวกับเรือ หมายถึง การยอมรับในอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่มีอยู่ในเรือ ซึ่งมีผลต่อการประกอบอาชีพประมงของชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

พิธีกรรมเกี่ยวกับเรือ หมายถึง การทำการบูชาและเซ่นไหว้เรือ ตามความเชื่อของผู้ประกอบอาชีพประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับเรือประกอบด้วยลักษณะของเรือ ขนาดของเรือ ไม้ที่ใช้ประกอบเป็นลำเรือ มีดังนี้

1.1 ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับลักษณะของเรือ

จากการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก เชื่อว่าลักษณะของเรือจะต้องมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยงดงามตา ได้แก่ การวางกงเรือ การตอกลูกสัก กล่าวคือ การวางกงเรือจะต้องวางกงให้มีระยะของกงเท่ากัน และจำนวนกงจะต้องพอดีกับการนับ ซึ่งมีหลักในการนับ คือ กงอันแรกนับเป็นเงิน กงอันที่สองนับเป็นทอง กงอันที่สามนับเป็นหลัก กงอันที่สี่นับเป็นตะกั่ว กงอันที่ห้า นับเป็นเงิน และจะเวียนนับต่อกันไปเรื่อย ๆ กงอันสุดท้ายจะต้องตรงคำว่าเงิน หรือทองเท่านั้น เพราะมีความเชื่อว่าถ้า กงอันสุดท้ายตรงคำว่าเงิน หรือทองแล้วจะเป็นสิริมงคลแก่เรือลำนั้น เมื่อเจ้าของเรือนำเรือออกหาปลาจะมีโชคลาภในการจับปลา

การตอกลูกสัก หมายถึงการตอกหมุดตรึงกงเรือ แทนตะปู ไม่ว่ากรณีใด ๆ ห้ามตอกลูกสักตรงที่มีตาไม้ เพราะมีความเชื่อว่าหากลูกสักถูกตาไม้ เท่ากับเป็นการปิดตาเรือ เมื่อออกเรือหาปลาเรืออาจจะแตก หรืออัปปางกลางทะเล หรือการหาปลาจะถูกปิดบังไม่พบแหล่งปลาทำให้หาปลาได้ยาก

ลักษณะของความเชื่อ

จากความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะของเรือ ชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช จะเลือกซื้อเรือที่มีระยะของกงเรือเป็นระยะเท่ากัน มีจำนวนกงเรือ 41 อัน ตรงกับเงิน หรือ 42 อัน ตรงกับทอง หรือ 45 อัน ตรงกับเงิน หรือ 46 อัน ตรงกับทอง ส่วนใหญ่นิยมเลือกกงเรือที่ตรงกับทอง และไม่ปรากฏเรือดำโคตอกถูกตักตรงตาไม้

อุปกรณ์ที่ใช้และพิธีกรรม ไม่ปรากฏ

1.2 ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับขนาดของเรือ

จากการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก เชื่อว่าขนาดของเรือซึ่งหมายถึงความยาวมีหน่วยนับเป็นวา การเลือกขนาดความยาวของเรือ ต้องไม่ลงตัวเป็นหน่วยเต็มของวา เช่น ยาว 8 วา 10 วา หรือ 12 วา เป็นต้น เพราะเชื่อว่าไม่เป็นสิริมงคลแก่เรือลำนั้น ทำให้การออกเรือหาปลาไม่บังเกิดผล ดังนั้นในการเลือกซื้อเรือ จึงต้องเลือกซื้อเรือที่มีขนาดความยาวเป็นเศษของวาเสมอ เช่น ยาว 8 วา 1 คืบ ยาว 10 วา 2 ศอก เป็นต้น โดยเชื่อว่าจะเป็นสิริมงคลแก่เรือและเจ้าของเรือ ชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช จะเลือกเรือที่มีขนาด 8 วา 5 คืบ 10 วา 2 ศอก และ 12 วา 3 ศอก

ลักษณะของความเชื่อ

จากความเชื่อเกี่ยวกับขนาดของเรือชาวประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่จะนิยมเลือกซื้อเรือที่มีขนาดความยาว 10 วา 2 ศอก

อุปกรณ์ที่ใช้และพิธีกรรม ไม่ปรากฏ

1.3 ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับไม้ที่ใช้ประกอบเป็นลำเรือ

จากการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก นิยมซื้อเรือที่ทำจากไม้ที่ไม่มีตาไม้ หากพบว่าไม้นั้นมีตาไม้จะต้องอยู่บริเวณหัวเรือ เพราะเชื่อว่าตาไม้เปรียบเสมือนตาของเรือจะช่วยในการมองหาฝูงปลา สามารถจับปลาได้มาก นอกจากนั้นก่อนที่จะตัดสินใจซื้อเรือ หากสืบประวัติของไม้ที่นำมาใช้ทำเป็นเรือได้ จะเลือกซื้อเรือที่ทำจากไม้ที่ไม่ขึ้นอยู่โคนเดียว เนื่องจากเชื่อว่าไม้ที่อยู่โคนเดียวจะมีผีไม้ที่มีฤทธิ์แรงกล้า ไม่เป็นมงคลในการนำมาประกอบเป็นลำเรือ ไม้ที่นิยมนำมาประกอบลำเรือเป็นไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้ตะเคียน ไม้หลุมพอง ไม้ยาง ไม้มะขาม ไม้เต็ง ไม้รัง เป็นต้น

ลักษณะของความเชื่อ

จากความเชื่อเกี่ยวกับ ไม้ที่ใช้ ประกอบเป็นลำเรือทำให้ชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เลือกซื้อเรือที่ไม่มีตาไม้ และส่วนใหญ่เป็นเรือที่ทำจากไม้ตะเคียน

อุปกรณ์ที่ใช้และพิธีกรรม ไม่ปรากฏ

2. ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเครื่องมือ

ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องมือ หมายถึง การยอมรับในอำนาจเหนือธรรมชาติ ที่มีอยู่ในเครื่องมือซึ่งมีผลต่อการประกอบอาชีพประมง ของชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

พิธีกรรมเกี่ยวกับเครื่องมือ หมายถึง การทำการบูชาและเซ่นไหว้เครื่องมือ ตามความเชื่อของผู้ประกอบอาชีพประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก มีความเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์สถิตอยู่ในแหและอวน เรียกว่า "ท้าวพันตา พญาพันวัง" เป็นผู้มีอำนาจที่จะบันดาลให้การประกอบอาชีพประมงประสบความสำเร็จ หรือล้มเหลว ก่อนทำการประมงจะต้องมีการเซ่นไหว้ ให้ความเคารพโดยการไม่เดินข้ามหรือเหยียบแหและอวน

หลังการใช้งานแล้วจะต้องทำความสะอาดพร้อมทั้งตากให้แห้ง เชื่อว่าการกระทำเช่นนี้จะบังเกิดผลดีต่อการออกหาปลาในคราวต่อไปทำให้หาปลาได้คล่องและหาได้มาก

ลักษณะของความเชื่อ

จากความเชื่อเกี่ยวกับท้าวพันตา พญาพันวัง ชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อซื้อแหและหรืออวนมาใหม่ก่อนที่จะนำไปใช้งานจะต้องทาหรือชะโลมด้วยเลือดไก่สด ๆ ที่แหและหรืออวน เพื่อเป็นการสังเวทหรือ เช่น ไหว้ ท้าวพันตา พญาพันวังจากนั้นให้หาผ้าแดงนำไปผูกที่หูอวน จะทำให้แหและหรืออวนนั้นมีความขลัง โดยเชื่อว่าสีแดงจะช่วยเรียกปลาให้เข้ามาติดอวน ทำให้หาปลาได้มาก

นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องมืออื่น ๆ ได้แก่ หามเอาซ้องซึ่งเป็น ภาชนะสำหรับใส่ปลาที่จับมาได้มาครอบหัว เพราะเชื่อว่า เมื่อออกหาปลาจะทำให้หาปลาไม่ได้ หามเอาชะนางซึ่งเป็นเครื่องมือสำหรับช้อนหาปลาครอบหัว เพราะเชื่อว่า เมื่อนำไปช้อนปลา จะช้อนปลาไม่ติด ห้ามข้ามเบ็ดตกปลาเพราะเชื่อว่า จะทำให้ปลาไม่ติดเบ็ด แหหรืออวนเมื่อใช้แล้วต้องตากแดดให้แห้ง เพราะเชื่อว่าในการใช้ครั้งต่อไปจะทำให้จับปลาได้มาก

อุปกรณ์ที่ใช้และพิธีกรรม

อุปกรณ์ที่ใช้

1. แหและหรืออวนที่ซื้อใหม่
2. ไก่เป็น
3. มีดสำหรับเชือดคอไก่

พิธีกรรม

1. นำแหและหรืออวนที่ซื้อใหม่มาวางไว้ในที่ที่เหมาะสม ไม่จำกัดสถานที่
2. นำไก่ที่จัดเตรียมไว้ตอนชนที่คอตรงบริเวณที่จะเชือดจากนั้นเชือดไก่ให้เลือดไหลแล้วนำไปชะโลมให้ทั่วแหและหรืออวน
3. นำแหและหรืออวนที่ชะโลมเลือดไก่แล้วไปผึ่งแดดให้แห้ง เพื่อเตรียมใช้งานต่อไป

ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง

ราชบัณฑิตยสถาน กล่าวถึง เครื่องราง ว่า “เครื่องราง น. ของที่นับถือว่าป้องกันอันตรายยังไม่ออก ฟันไม่เข้า”¹

ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องราง หมายถึง การยอมรับในอำนาจต่อสิ่งที่มีอำนาจป้องกันอันตรายยังไม่ออก ฟันไม่เข้า ของชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ราชบัณฑิตยสถาน กล่าวถึง ของขลัง ว่า “ของขลัง น. ของที่มีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อกันว่าอาจบันดาลให้สำเร็จได้ดังประสงค์”²

ความเชื่อเกี่ยวกับของขลัง หมายถึง การยอมรับต่อสิ่งที่มีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อกันว่าอาจบันดาลให้สำเร็จได้ดังประสงค์ ของชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง หมายถึง การยอมรับที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ว่ามีอำนาจศักดิ์สิทธิ์สามารถป้องกันอันตรายให้ปลอดภัยและบันดาลให้สำเร็จตามความปรารถนา

พิธีกรรมเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง หมายถึง การทำการบูชาและเซ่นไหว้เครื่องรางของขลัง ตามความเชื่อของผู้ประกอบอาชีพประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า สิ่งของที่ชาวประมงมีไว้ในครอบครองและเสาะแสวงหาเพื่อใช้เป็นสิ่งป้องกันอันตรายและช่วยคลี่คลายอันตรายของตนเองสำเร็จมี ดังนี้

1. ผ้ายันต์
2. ยันต์และผ้ายันต์

¹ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525. 2525. หน้า 195.

²ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525. 2525. หน้า 134.

3. สายสัญญาณ

4. น้ำมันดี

5. พระเครื่อง

6. สายรัดเอว

7. ตะกรุด

ลักษณะของความเชื่อ

ชาวประมงตำบลแหลมตะกูนทุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ยังคงมีความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังอย่างมั่นคงในหมู่ของชาวประมง ซึ่งสังเกตได้จากเรือประมงแต่ละลำมีผ้าผูกที่บริเวณหัวเรือโดยมีสีต่าง ๆ กันจำนวน 3 ผืน สีที่นิยมใช้กันมากได้แก่ สีแดง สีขาว สีน้ำเงิน สีเขียว สีชมพู ทุกผืนที่นำมาใช้จะต้องมีการเขียนยันต์และลงคาถาอาคมไว้ ส่วนการเลือกใช้สีของผ้าแต่ละลำนั้นขึ้นอยู่กับความเชื่อที่ว่าเรือแต่ละลำจะถูกโฉลกกับสีของผ้าแตกต่างกัน เนื่องจากแม่ย่านางประจำเรือแต่ละคนจะมีความชอบในสีของผ้าไม่เหมือนกันซึ่งเจ้าของเรือจะต้องคอยสังเกตเองจากการออกเรือไปประกอบการประมงแต่ละครั้งว่าสีใดที่ใช้แล้วจะนำโชคลาภหรือคลาดแคล้วจากภัยพิบัติมาสู่ตนก็จะเลือกใช้สีนั้น ๆ เป็นสีประจำเรือต่อไป ในขณะเดียวกันก็จะมีสายสัญญาณซึ่งทำมาจากด้ายโดยทั่วไปเรียกว่าด้าย 3 สี (ใช้ด้ายดิบ 3 ไจ ไจละ 1 สี) ใช้คล้องหัวเรือพร้อมพวงมาลัย นอกจากนี้ก็ยังมียันต์และผ้ายันต์จะมีให้เห็นในบริเวณลำเรือมีทั้งยันต์ที่ป้องกันภัยอันตรายให้แก่เรือและเจ้าของเรือ และยันต์ที่เกิดโชคลาภในการจับปลา เช่น ยันต์นางกวัก ยันต์พระสังข์ เป็นต้น

สำหรับน้ำมันนั้นชาวประมงส่วนใหญ่จะประพรมน้ำมันดับบริเวณหัวเรือทุกครั้งก่อนออกเรือ โดยมีความเชื่อว่าเป็นการปลุกแม่ย่านางให้ตื่นอยู่ตลอดเวลาเพื่อจะปกป้องคุ้มครองเรือให้ปลอดภัยจากภัยพิบัติทั้งปวง ตลอดจนเป็นสิริมงคลต่อการประกอบอาชีพประมง

พระเครื่อง สายรัดเอว ตะกรุด ส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องรางของขลังประจำตัวของชาวประมง ซึ่งความเชื่อในสิ่งเหล่านี้ไม่แตกต่างจากความเชื่อของชาวบ้านทั่วไป และค่า

นิยมในแต่ละอย่างจะขึ้นอยู่กับความศรัทธาตลอดจนความมีชื่อเสียงของเกจิอาจารย์แต่ละท่านซึ่งมีทั้งเกจิอาจารย์ในท้องถิ่นและต่างถิ่น

อุปกรณ์ที่ใช้และพิธีกรรม

อุปกรณ์ที่ใช้

1. ธูป
2. เทียน
3. ดอกไม้
4. แป้งจันทน์ (แป้งที่ใช้ผัดหน้า)
5. มันหอม (น้ำมันที่มีกลิ่นหอม, น้ำมัน)
6. ผ้าสี

พิธีกรรม

พิธีกรรมที่เกี่ยวกับเครื่องรางของขลังสามารถแยกย่อยออกเป็น 2 ประเด็น คือ

1. พิธีกรรมในการผูกผ้าที่หัวเรือ

การประกอบพิธีกรรมในการผูกผ้าที่หัวเรือจะกระทำปีละครั้งส่วนใหญ่จะทำกันในวันตรุษจีน หากไม่สามารถทำได้ในวันดังกล่าวก็สามารถทำในวันอื่นตามที่เห็นสมควร หรือสอดคล้องกับการทำกิจกรรมหรือภาระกิจอย่างอื่น (ที่เป็นมงคล) ของเจ้าของเรือ เช่น วันทำบุญขึ้นบ้านใหม่ วันทำบุญบ้าน วันทำบุญครบรอบวันเกิด เป็นต้น ในการประกอบพิธีกรรมจะมีการบูชาพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ แล้วต่อด้วยการอธิษฐานจิต คือ การตั้งจิตอธิษฐานตามความประสงค์ของผู้ผูกผ้า แล้วจึงผูกผ้าที่หัวเรือเป็นอันเสร็จพิธี สำหรับผ้าที่ผูกหัวเรือผืนเก่าจะนำไปผูกไว้ที่เสากระโดงเรือเพื่อรอวันเปื่อยสลายและหลุดไปเองตามกระแสลมและกาลเวลา ไม่นิยมไปเก็บไว้ที่อื่นเนื่องจากเชื่อว่าเป็นของสูงเกรงว่าจะมีผู้คนจะเหยียบย่ำหรือเดินข้าม เป็นการลบหลู่ทำให้เกิดภัยพิบัติได้

ภาพที่ 1 การผูกผ้าที่หัวเรือ
เก็บข้อมูลที่ ปากคลองบ้านแหลมตะดุมพุก
เมื่อวันที่ 27 เดือนมกราคม พ.ศ. 2541

ภาพที่ 2 การเซ่นไหว้บอกกล่าวแม่ย่านางเรือที่นำผ้าผูกหัวเรือมาเปลี่ยนให้ใหม่
เก็บข้อมูลที่ปากคลองบ้านแหลมตะดุมพุก
เมื่อวันที่ 27 เดือนมกราคม พ.ศ. 2541

2. พิธีกรรมทั่ว ๆ ไป เกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง

ชาวประมงนุชากราบไหว้และบริกรรมคาถาแบบปกติธรรมดาทั่วไปตามแต่ความเชื่อและข้อพึงปฏิบัติที่ได้กำหนดไว้ เช่น ให้มีการภาวนาก่อนออกเรือ ก่อนนอน ยามกับขัน เป็นต้น

ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับฤกษ์ยาม

ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยาม หมายถึง การดูวัน เวลาที่เป็นมงคลต่อการนำเรือขึ้นคอง การนำเรือลงน้ำ และการออกทะเลหาปลา

พิธีกรรมเกี่ยวกับฤกษ์ยาม หมายถึง การทำกรูบูชาและเซ่นไหว้ฤกษ์ยาม ตามความเชื่อของผู้ประกอบอาชีพประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยาม การดูวัน เวลาที่เป็นมงคลต่อการนำเรือขึ้นคอง การนำเรือลงน้ำ และการออกทะเลหาปลาของผู้ประกอบอาชีพประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีดังนี้

1. ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับฤกษ์ยามในการซื้อเรือ

จากการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การซื้อเรือของชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุกนั้น จะต้องคำนึงวันที่ทำการซื้อ ทั้งนี้เนื่องจากในแต่ละวัน เรือที่ซื้อมาจะให้คุณและโทษต่างกัน กล่าวคือ

วันอาทิตย์ เรื่อนั้นมีคิขิตทั่วทุกประการ อย่าได้ซื้อไว้ จะมีภัยรำคาญ เร่งเร้า โศกศัลย์ฯ

วันจันทร์ เรื่อนั้นโฉมตรูเจ้าผู้เหลือหลายจี๋ซื้อจี๋ขาย ไปแห่งใดมีลาภทุกประการฯ

วันอังคาร เรื่อนั้นจะผลาญทรัพย์สิน ฉิบหายไปสิ้น มีข้าข้าหนี มีลูกลูกตาย แม้ชีวิตก็จะปลิดปลงฯ

วันพุธ เรื่อนั้นมุดฤดูปลาย แร้งทำรังเป็นไส้สูงเหลื่อม ไฟไหม้กลางคัน ดูให้ชอบกลอย่าซื้อเอาไว้ฯ

วันพฤหัสบดี เรื่อนั้นสันทัด มีตาหุบหูลู่ จี๋ซื้อจี๋ขาย กำไรพรั่งพรู เจ้าผู้เสนาหาฯ

วันศุกร์ ซื่อไว้หายทุกข์ มีสุขสำราญ ชั่วถูกชั่วหลาน ให้เร่งซื่อเอา
วันเสาร์ หัวกุดท้ายเนา เป็นสาธารณ์ ชอบแต่ขุนนางชี้ตามเสด็จ จะได้บำเหน็จ
ประทาน เลื่อผ้าแพรพรรณ อังงามโสภาค¹

ลักษณะของความเชื่อ

จากความเชื่อเกี่ยวกับวันในการซื้อเรือ ชาวประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช จะเลือกซื้อเรือเพื่อใช้ในการประมงในวันจันทร์ วันพฤหัสบดี วันศุกร์ และจะไม่ซื้อเรือในวันอาทิตย์ วันอังคาร วันพุธ วันเสาร์

อุปกรณ์ที่ใช้และพิธีกรรม ไม่ปรากฏ

2. ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับฤกษ์ยามในการนำเรือขึ้นกองเพื่อซ่อมแซมและ การนำเรือลงน้ำ

จากการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก เชื่อว่าเวลาที่เป็นมงคลต่อการนำเรือขึ้นกองเพื่อซ่อมแซมเรือในกรณีเรือเกิดการชำรุดเสียหาย และการนำเรือลงน้ำในกรณีซ่อมแซมเสร็จ ดังนี้

วันอาทิตย์ เชื่อว่ามีแต่ความเดือดร้อน เกิดโทษมากมายหลายประการ
วันจันทร์ เชื่อว่าจะมีความสุข โชคดี เดินทางไปไหนก็จะมีแต่โชคดี
วันอังคาร เชื่อว่ามีแต่เรื่องทุกข์ต่าง ๆ อาจเกิดความหายนะ
วันพุธ เชื่อว่ามีแต่เรื่องวุ่นวาย ไม่เจริญ
วันพฤหัสบดี เชื่อว่าจะมีแต่ความโชคดีมีชัย
วันศุกร์ เชื่อว่าจะมีแต่ความสุขสำราญ

¹ร้าน จุฬากาญจน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วุฒิชัย สันธิ์ศิริมานะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 64/3 หมู่ที่ 1 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2540.

วันเสาร์ เชื่อว่าจะทำมาค้าขึ้น มีแต่โชคลาภ¹

ลักษณะของความเชื่อ

จากความเชื่อเกี่ยวกับวันในการนำเรือขึ้นกองเพื่อซ่อมแซมเรือ และการนำเรือลงน้ำ ชาวประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราชจะนำเรือขึ้นกองในวันศุกร์ เพราะเชื่อว่าจะเป็นสิริมงคล และเป็นผลดีต่อเรือและเจ้าของเรือ เนื่องจากวันศุกร์เป็นคำพ้องเสียงของคำว่า "สุข" การนำเรือลงน้ำหลังจากซ่อมแซมเรือเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะต้องนำเรือลงน้ำในวันเสาร์ เพราะเชื่อว่าจะมีความมั่นคงต่อการประกอบอาชีพ ซึ่งจะมีผลด้านเศรษฐกิจและครอบครัว เนื่องจากวันเสาร์เป็นคำพ้องเสียงของคำว่า "เสา" อันหมายถึงสิ่งที่ใช้เป็นหลัก หรือเครื่องรองรับให้เกิดความมั่นคง สอดคล้องกับตำนานไทยโบราณที่ว่า "วันศุกร์ให้ขึ้นเขา วันเสาร์ให้ลงเล"

อุปกรณ์ที่ใช้และพิธีกรรม ไม่ปรากฏ

3. ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับฤกษ์ยามในการออกทะเลหาปลา

จากการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก เชื่อว่าฤกษ์ยามที่ดีในการออกเรือหาปลา จะทำให้บังเกิดผลดีต่อการหาปลา และแคล้วคลาดจากภัยอันตราย ฤกษ์ยามที่นิยมกันนั้นจะยึดถือตามตำราเทพจร โดยแยกเป็นข้างขึ้นและข้างแรม กล่าวคือ

ข้างขึ้น

1 ค่ำ	อยู่ห้อง จะต้องหินหา
2 ค่ำ และ 3 ค่ำ	อยู่แถมไปดี จะได้ดีทั้งมีกำไร
4 ค่ำ	อยู่โยง จะต้องลมใหญ่ แต่ว่ามีเป็นไร

¹ร้าน จุฬากาญจน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วุฒิชัย สันธิ์ศิริมานะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 64/3 หมู่ที่ 1 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2540.

- 5 คำ อยู่ปลายเสา ไปจะต้องลมร้าย
 6 คำ 7 คำ และ 8 คำ ระลึกระสาย อยู่ห้องอยู่สาย ไปเรือจะรั่ว
 9 คำ และ 10 คำ นั้นน่ากลัว อยู่ระเนะชั่ว อย่าไปมิดี
 11 คำ อยู่ข้าง เคนทางมีศรี ซื้อง่ายขายคิ ไปมีกำไร
 12 คำ อยู่แถมลือชัย ถ้าขาดราไป จะเกิดความมิดี
 13 คำ อยู่โยง ท่านท้าวว่าดี ไปมีภาษี สวัสดิ์มีชัย
 14 คำ อยู่ปลายเสา จะต้องลมใหญ่ ขาดรามิดี เสียเรือ
 เสียแพ
 15 คำ นิดี อยู่ปลายโยงเสา แลฯ

ข้างแรม

- 1 คำ เทพจรอยู่ที่แถม ไปค้าทิศอุดรดี
 2 คำ อยู่ระเนะ ขาดราอัปรีย์ ท่านว่ามิดี เจ็บไข้ ไม่รู้วาย
 3 คำ อยู่คอท้าย ศักรมุงหมาย พบพานแต่คนชั่ว
 4 คำ อยู่ระเนะ ถ้าขาดราจะเสียตัว
 5 คำ เรือจะรั่ว เทพจรอยู่ที่ห้อง
 6 คำ อยู่แถม จะได้ลากเงินทอง ขาดราขึ้นล่อง มีคนกล้า
 เกรง
 7 คำ อยู่โยงกว่าชั่ว ขาดราไปแล้ว จะเกิดลมร้าย
 8 คำ อยู่ปลายเสา จะต้องลมใหญ่ ชั่วร้ายมิดี
 9 คำ อยู่โยง ขาดราจะอัปรีย์
 10 คำ อยู่แถมดี จะมีลาภหนักหนา
 11 คำ อยู่ข้าง จะมีลาภเหลืออดรา
 14 คำ และ 15 คำ ให้ขาดราไป ได้ลากดังใจ สวัสดิ์มีชัย¹

¹ร้าน จุฬากาญจน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วุฒิชัย สิ้นศรีนิมานะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้าน
 เลขที่ 64/3 หมู่ที่ 1 ตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่
 17 ธันวาคม 2540.

นอกจากนั้นชาวประมงตำบลแหลมตะดุมทุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยามในการออกทะเลหาปลาโดยยึดถือยามอุบาคองเป็นฤกษ์ในการออกทะเล เพราะมีความเชื่อว่า จะปลอดภัยและประสบผลสำเร็จมีโชคลาภในการจับปลา ดังนี้

	เช้า	สาย	เที่ยง	บ่าย	เย็น
กลางวัน ตั้งแต่	6 น 1	8 น 25	10 น 49	13 น 13	15 น 37
ถึง	8 น 24	10 น 48	13 น 12	15 น 36	18 น
กลางคืนตั้งแต่	18 น 1	20 น 25	22 น 49	1 น 13	3 น 37
ถึง	20 น 24	22 น 48	1 น 12	3 น 36	6 น
วันอาทิตย์	○○ ○○	+		○ ○	○
วันจันทร์	○	○○ ○○	+		○○
วันอังคาร	○○	○	○○ ○○	+	
วันพุธ		○○	○	○○ ○○	+
วันพฤหัสบดี	+		○○	○	○○ ○○
วันศุกร์	○○ ○○	+		○○	○
วันเสาร์	○	○○ ○○	+		○○

ศูนย์หนึ่ง อย่าพึ่งจร แม้ราจูรอนจะอัปรา

สองศูนย์	เร่งยาตรา	จะได้ลากสวัสดิ
สี่ศูนย์	พุลผล	ได้ลากสั้นไม่ราศี
กากบาท	ตัวอัปรีย	แม้จระเริงกาย
ปลดศูนย์	ไม่พูนพบ	ไม่ประสบเหมือนดังหมายฯ ¹

ลักษณะของความเชื่อ

จากการศึกษาฤกษ์ยามในการออกทะเลหาปลาของชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าชาวประมงให้ความสำคัญต่อการเลือกฤกษ์ยามในการออกทะเล ทั้งนี้มีความเชื่อว่าหากเลือกฤกษ์ยามที่ดีแล้วจะทำให้แคล้วคลาดจากอันตราย ประสบแต่โชคดีมีความสำเร็จในการจับสัตว์น้ำได้มาก ในการเลือกฤกษ์ยามนั้น ถ้ายึดถือตามตำราเทพจรจะเลือกวันที่ออกหาปลาดังนี้ ข้างขึ้น 2 ค่ำ 3 ค่ำ 11 ค่ำ 13 ค่ำ และ 15 ค่ำ ข้างแรม 1 ค่ำ 6 ค่ำ 10 ค่ำ 11 ค่ำ 14 ค่ำ และ 15 ค่ำ หากยึดถือยามอุบาทว์เป็นฤกษ์ในการออกทะเลจะเลือกเวลาออกหาปลาดังนี้ วันอาทิตย์กลางวันช่วงเช้าตั้งแต่เวลา 06.01 น. ถึง 08.24 น. ช่วงบ่ายตั้งแต่เวลา 13.13 น. ถึง 15.36 น. กลางคืนตั้งแต่เวลา 18.01 น. ถึง 20.24 น. และ 01.13 น. ถึง 03.36 น. วันจันทร์กลางวันช่วงสายตั้งแต่เวลา 08.25 น. ถึง 10.48 น. ช่วงเย็นตั้งแต่เวลา 15.37 น. ถึง 18.00 น. กลางคืนตั้งแต่เวลา 20.25 น. ถึง 22.48 น. และ 03.37 น. ถึง 6.00 น. วันอังคารกลางวันช่วงเช้าตั้งแต่เวลา 06.01 น. ถึง 08.24 น. ช่วงเที่ยงตั้งแต่เวลา 10.49 น. ถึง 13.12 น. กลางคืนตั้งแต่เวลา 18.01 น. ถึง 20.24 น. และ 22.49 น. ถึง 01.12 น. วันพุธกลางวันช่วงสายตั้งแต่เวลา 08.25 น. ถึง 10.48 น. ช่วงบ่ายตั้งแต่เวลา 13.13 น. ถึง 15.36 น. กลางคืนตั้งแต่เวลา 20.25 น. ถึง 22.48 น. และ 01.13 น. ถึง 03.36 น. วันพฤหัสบดีกลางวันช่วงเที่ยงตั้งแต่เวลา 10.49 น. ถึง 13.12 น. ช่วงเย็นตั้งแต่เวลา 15.37 น. ถึง 18.00 น. กลางคืนตั้งแต่เวลา 22.49 น. ถึง 01.12 น. และ 03.37 น. ถึง 06.00 น. วันศุกร์ช่วงเช้าตั้งแต่เวลา 06.01 น. ถึง 08.24

¹ร้าน จุฬากาญจน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วุฒิชัย สนิธศิริมานะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 64/3 หมู่ที่ 1 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2540.

น. ช่วงบ่ายตั้งแต่เวลา 13.13 น. ถึง 15.36 น. กลางคืนตั้งแต่เวลา 18.01 น. ถึง 20.24 น. และ 01.13 น. ถึง 03.36 น. วันเสาร์ช่วงสายตั้งแต่เวลา 08.25 น. ถึง 10.48 น. ช่วงเย็นตั้งแต่เวลา 15.37 น. ถึง 18.00 น. กลางคืนตั้งแต่เวลา 20.25 น. ถึง 22.48 น. และ 03.37 น. ถึง 06.00 น. ในการนับวันตามตำราเทพจรมิได้ยึดถือการเริ่มต้นวันใหม่ตามหลักสากล กล่าวคือ ตามหลักสากลการนับวันใหม่เริ่มตั้งแต่เวลา 00.01 น. เป็นต้นไป แต่ตามตำราเทพจรมิเริ่มต้นนับวันใหม่ตั้งแต่เวลา 06.01 น. เป็นต้นไป ชาวประมงส่วนหนึ่งนำตำราเทพจรมผสมผสานกับยามอุบากองเป็นฤกษ์ยามในการเดินทางก็มี

อุปกรณ์ที่ใช้และพิธีกรรม ไม่ปรากฏ

ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเทพและภูตผีปีศาจ

1. ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเทพ

ความเชื่อเกี่ยวกับเทพ หมายถึง การยอมรับในอำนาจเหนือธรรมชาติ ของเทพเจ้าหรือเทวดาผู้เป็นใหญ่ ที่สามารถคลบ้นคลาให้เกิดผลดีหรือผลร้ายต่อการประกอบอาชีพของชาวประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

พิธีกรรมเกี่ยวกับเทพ หมายถึง การทำการบูชาและเซ่นไหว้เทพ ตามความเชื่อของผู้ประกอบอาชีพประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับเทพของชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า เทพที่ชาวประมงนับถือ มีดังนี้

1.1 สมเด็จเจ้าพะโคะ หรือหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด ตามตำนานกล่าวว่าท่านเป็นพระภิกษุในสมัยอยุธยา มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ตำบลดีหลวง อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา อุดม หนูทอง¹ ได้กล่าวไว้ว่า ในสมัยที่ท่านยังเป็นเด็กทารกมารดานำไปเกี่ยวข้าวด้วยและผูกเปลให้นอนได้คันหัว มีงูจงอางขนาดใหญ่มาขดพันเปลเอาไว้หลังจากงูจงอางจากไปก็ได้คายดวงแก้ววิเศษไว้ให้ ในสมัยที่ท่านอยู่ที่อยุธยาเกิดโรคห่าระบาดท่านได้ใช้

¹อุดม หนูทอง. "หลวงพ่อทวด," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 10. 2529, หน้า 3998 - 3999.

ลูกแก้วนำมาแช่น้ำทำน้ำพุทมนตร์ประพรม สามารถรักษาโรคทำให้หายได้ หลังจากกลับจากอยุธยา ก็ได้ให้ความช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยากอื่น ๆ อีกมากมาย ชาวประมงตำบลแหลมตะตุมทุกอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความเชื่อในความศักดิ์ของหลวงปู่ทวด และเชื่อว่าหากกราบไหว้บูชาหลวงปู่ทวดจะคุ้มครองให้แคล้วคลาด ปลอดภัยจากสรรพสิ่งที่เป็นอันตรายในการเดินทางออกทะเลหาปลา

1.2 พลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์หรือเสด็จเตี่ย¹ พระองค์ทรงเป็นพระเจ้าลูกยาเธอในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระนามเดิมว่าพระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ ประสูติในพระบรมมหาราชวัง ทรงสำเร็จการศึกษาวิชาการทหารเรือจากประเทศอังกฤษ จากนั้นพระองค์ทรงปฏิบัติราชการในตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงทหารเรือ และทรงสนพระทัยในด้านการทะนุบำรุงส่งเสริมกองทัพเรือ จนเข้าขั้นมาตรฐานสากลเป็นรากฐานของกองทัพเรือที่มั่นคงมาจนกระทั่งปัจจุบัน จนเป็นที่ยอมรับว่าพระองค์ทรงเป็นพระบิดาแห่งกองทัพเรือ พระองค์ทรงสนพระทัยและเลื่อมใสในทางไสยศาสตร์ ทรงเป็นศิษย์เอกของหลวงพ่อบุช วัฒนะขามเฒ่า อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท สามารถแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ล่องหนหายตัว กำบังกาย ระเบิดน้ำ สะเดาะไข่ตรวน คงกระพันชาตรีและเชี่ยวชาญในวิชามายาศาสตร์ นอกจากนั้นพระองค์ทรงศึกษาวิชาแพทย์แผนโบราณจนชำนาญ พระองค์ทรงใช้ชื่อในการรักษาพยาบาลว่า “หมอพร” สามารถรักษาคนป่วยให้หายเป็นปกติทั้ง และทรงรับรักษาโรคให้ประชาชนทั่วไปโดยไม่คิดมูลค่าเสด็จในกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ทรงประชวรด้วยพระโรคหัดใหญ่สิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2466 ประชาชนจังหวัดแถบชายทะเลแทบทุกจังหวัดรู้จักพระองค์และเลื่อมใสศรัทธาในงานและอภินิหารของพระองค์ โดยเฉพาะชาวประมงมีความเชื่อมั่นว่าพระวิญญาณของพระองค์ทรงสถิตอยู่ ณ พระตำหนักที่หาดทรายรี ตำบลปากน้ำ จังหวัดชุมพร ยามใดที่ประสบภัยพิบัติพระวิญญาณของพระองค์จะทรงปกป้องคุ้มครองและขจัดปัดเป่าให้ผ่านพ้นไป ด้วยความเชื่อมั่นดังกล่าวเหล่านี้ ชาวประมงตำบลแหลมตะตุมทุก อำเภอปากพนัง

¹สมพงษ์ นาควิเชียร. “ชุมพรเขตอุดมศักดิ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวง,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 3, 2529, หน้า 1041 - 1043.

จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงให้ความเลื่อมใสศรัทธาเคารพนับถือพระองค์ เมื่อออกทะเลหาปลาก็จะระลึกถึงพระองค์ให้ทรงปกป้องคุ้มครองแคล้วคลาดจากภัยอันตรายทั้งหลาย

1.3 ท้าวเวสสุวรรณ หรือท้าวเวสสุวรรณ หรือเทพกษेत्र หรือขัมภล¹ เป็นเทพแห่งความมั่งคั่งและเป็นโลกบาล (เทพรักษาทิศ) ประจำทิศเหนือ ได้รับการยกย่องเป็นเทพชั้นรองทั้งในศาสนาฮินดู พุทธ และเชน ท้าวเวสสุวรรณเป็นที่รู้จักกันในนามของเจ้าแห่งยักษ์ ตามประวัติว่าเป็นลูกของฤาษีวิศวิสวดี จึงได้ชื่ออีกชื่อหนึ่งว่า ไวศวรรรณ บำเพ็ญทุกริกิริยามาหลายพันปีจนพระพรหมเห็นใจและแต่งตั้งให้เป็นเทพแห่งความมั่งคั่ง เทพกษेत्रได้รับการยกย่องบูชาจากพวกพ่อค้า ซึ่งหวังความร่ำรวย ชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความเชื่อว่าเป็นเทพเจ้าที่มีอำนาจสูงสุดและมีอิทธิฤทธิ์ในการควบคุมฤดูฝนที่มียูอยู่ในท้องทะเล สามารถลดบ้นดาลให้เกิดเรื่องดีหรือเรื่องร้ายต่อการประกอบอาชีพได้

1.4 หลวงพ่อท่านลาก² เป็นอดีตเจ้าอาวาสวัดแหลมตะดุมพุก ชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้ความเคารพศรัทธาต่อพ่อท่านลากเป็นอันมาก เชื่อว่าท่านมีความศักดิ์สิทธิ์ในการป้องกันภัยทางธรรมชาติและมิให้โชคลาภในการประกอบอาชีพประมง ครั้งมหาอุทกภัยเมื่อปี พ.ศ.2505 ชาวประมงแหลมตะดุมพุกเป็นจำนวนมากอธิษฐานขอให้ท่านช่วยเหลือและรอดพ้นจากภัยพิบัติ แม้ในปัจจุบันเมื่อมีข่าวว่าพายุจะพัดผ่านตำบลแหลมตะดุมพุก ก็จะอธิษฐานขอให้ท่านช่วยปิดเป่าให้พายุร้ายผ่านพ้นไปหรือให้ผ่อนหนักเป็นเบา

¹ ภาสกร อินทรารุช. “ขัมภล,” ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529 เล่ม 3. 2529, หน้า 943 - 946.

² ปิ่น บัวโต เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วุฒิชัย สิ้นศิริมานะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 7 หมู่ที่ 2 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช, เมื่อวันที่ 19 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2540.

1.5 แม่ย่านางเรือ ชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เชื่อว่าที่หัวเรือของเรือทุกลำเป็นที่สิงสถิตของวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ชนิดหนึ่งเรียกว่า แม่ย่านางเรือ เป็นวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ของหญิงสาวสวยผมยาว แต่งกายแบบไทยโบราณด้วยสื้ทับทิมสด มีอำนาจในการนำโชคชัย หรือความหายนะมาสู่เรือของตนเองได้ ดังนั้นผู้ที่เป็นเจ้าของเรือจึงต้องมีการกราบไหว้บูชาและเช้่นสรวงบูชาแม่ย่านางเรืออยู่เสมอ การเช้่นสรวงบูชาแม่ย่านางเรือ กระทำในหลายโอกาส เช่นก่อนออกเรือหาปลาในครั้งแรก ซึ่งถือว่าเป็นโอกาสที่สำคัญมาก บางคนให้หมอทำขวัญเรือมาเชิญแม่ย่านางสู่เรือ มีการบูชาแม่ย่านางด้วยอาหารต่าง ๆ มีการประพรมน้ำจันทน์ที่บริเวณหัวเรือ และเอาน้ำลูบที่หัวเรือเป็นการปลุกให้แม่ย่านางเรือตื่น จะได้คอยช่วยพิทักษ์รักษาเรือให้ตน เชื่อว่าการทำเช่นนั้นจะทำให้มีโชคชัยในการออกเรือหาปลา ถ้าไม่เช่นนั้นจะมีความหายนะแก่เรือของตน นอกจากนั้นยังมีการเช้่นสรวงบูชาแม่ย่านางเรือในโอกาสต่าง ๆ เช่นโอกาสประสบความสำเร็จในการนำเรือออกหาปลาจับปลาได้มาก ซึ่งถือว่าแม่ย่านางเรือให้คุณ ในโอกาสตรงกันข้ามคือเกิดความหายนะแก่เรือหรือนำเรือออกหาปลาจับปลาได้น้อย ซึ่งถือว่าแม่ย่านางเรือให้โทษ ชาวประมงบางคนจึงมีการเช้่นสรวงบูชาแม่ย่านางเรือทุกครั้งก่อนที่จะออกเรือหาปลา หรือมีการเช้่นสรวงบูชาตามความฝันหรือลางบอกเหตุด้วย ที่สำคัญคือมีเสียงจิ้งหรีดร้องที่หัวเรือหรือเกิดภาพหญิงสาวที่หัวเรือต้องรีบเช้่นสรวงบูชาแม่ย่านางโดยเร็วมิฉะนั้นจะเกิดภัยพิบัติแก่เรือและชีวิตของตน

นอกจากการเช้่นสรวงบูชาแม่ย่านางเรือแล้ว ชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เชื่อกันว่าจะต้องเคารพต่อแม่ย่านางเรือด้วยโดยมีการปฏิบัติตนตามข้อห้ามและข้อพึงปฏิบัติต่อแม่ย่านางเรือ กล่าวคือ

การปฏิบัติตนตามข้อห้าม

1. ห้ามข้ามหรือเหยียบย่ำบนหัวเรือ เพราะเชื่อว่าบริเวณหัวเรือเป็นที่สิงสถิตของแม่ย่านางเรือ จะเป็นการลบหลู่แม่ย่านางเรือ
2. ห้ามร่วมเพศในเรือเพราะเชื่อว่าแม่ย่านางเรือไม่ชอบและเป็นการเหยียดหยามแม่ย่านางเรือ

3. ห้ามนำภาพลามก หรือโสเภณีลงเรือ เพราะเชื่อว่าแม่ย่านางเรือเป็นวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ของหญิงสาว ไม่ชอบสิ่งที่ไม่ดีจะทำให้แม่ย่านางเรือโกรธและประสบกับความหายนะ

4. ห้ามถ่ายอุจจาระปัสสาวะหรือนำขยะไปเททิ้งไว้บริเวณหัวเรือ หรือโชนเรือ เพราะบริเวณนั้นเป็นที่สถิตของแม่ย่านางเรือควรแก่การบูชา

5. ห้ามใช้ผลไม้ เช่น ตะมุค มังคุด พุทรา ลางสาด ใหว่แม่ย่านางเรือเพราะเชื่อว่าผลไม้เหล่านี้มีชื่อที่ไม่เป็นมงคล ทำให้อับโชค

6. ห้ามตัดทำลายหัวเรือเก่า หรือโชนเรือเก่า เพราะเชื่อว่าหัวเรือ หรือโชนเรือถึงจะเก่าแต่ก็เป็นที่สถิตของแม่ย่านางเรือ ต้องเก็บไว้ในที่สมควร เช่นบริเวณวัด ไม่ควรตัดทำลายทิ้งจะทำให้เกิดมีอันเป็นไป

การปฏิบัติตนตามข้อพึงปฏิบัติ

1. ต้องหมั่นดูแลรักษาความสะอาดบริเวณหัวเรือ เพราะเชื่อว่าแม่ย่านางเรือเป็นวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ของหญิงสาวที่มีความสะอาดเรียบร้อย จะทำให้การออกเรือหาปลาสะดวกไม่ติดขัด

2. ในการเช่นสรวงบูชาแม่ย่านางเรือ ควรเปลี่ยนเครื่องสำอางของแม่ย่านางเรือ เพราะเชื่อว่าแม่ย่านางเรือเป็นผู้หญิงที่มีความรักสวยรักงาม จะทำให้เป็นที่ถูกใจของแม่ย่านางเรือ

3. ขณะออกเรือหาปลาก่อนรับประทานอาหารจะต้องจัดอาหาร 1 ชุดพร้อมน้ำ เช่นใหว่แม่ย่านางเรือเสมอ เพราะเชื่อว่าแม่ย่านางเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จึงต้องได้รับการเช่นใหว่ให้ได้รับประทานก่อน เป็นการแสดงถึงความเคารพจะทำให้เกิดโชคลาภในการหาปลา

4. ในการซ่อมเรือ จะต้องทำพิธีบอกกล่าวให้แม่ย่านางเรือบทราบก่อน เพราะเชื่อว่าการทำการซ่อมแซมตกแต่งเรือโดยไม่บอกกล่าวให้แม่ย่านางเรือบทราบจะทำให้แม่ย่านางเรือโกรธ และเกิดความเป็นไปต่าง ๆ นา ๆ เช่น เจ็บไข้ได้ป่วย

ลักษณะของความเชื่อ

จากการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับเทพของชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ยังคงมีความศรัทธาบูชาต่อเทพเป็นอันมาก สังเกตได้จากการกล่าวถึงของชาวประมงต่อเทพว่ามีอิทธิฤทธิ์ช่วยขจัดปัดเป่าให้แคล้วคลาดจากภัยอันตรายต่าง ๆ ทั้งภัยทางธรรมชาติและภัยทางโลก ตลอดจนประสบกับโชคลาภในการประกอบอาชีพ

อุปกรณ์ที่ใช้และพิธีกรรม พิธีกรรมที่ปรากฏในการบูชาเทพมีเพียงเฉพาะการเช่นไหว้แม่ย่านางเรือ ส่วนเทพองค์อื่น ๆ จะมีเพียงการอธิษฐานจิตคือภาวนาในใจตามแต่ความเชื่อและศรัทธาของแต่ละคน

การเช่นไหว้แม่ย่านางเรือ

อุปกรณ์ที่ใช้

1. ไก่ต้ม
2. เป็ดต้ม
3. หัวหมูต้ม หางหมูต้ม (วางไว้ที่ปากหมู) และเนื้อหมูต้ม (วางไว้ใต้หางหมู)
4. ปลาอย่าง (มีหัวมีหาง)
5. ข้าวปากหม้อ (ข้าวที่อยู่บนสุดของหม้อข้าวที่เพิ่งหุงเสร็จ)
6. ของหวาน เช่น ขนมต้มแดง ขนมต้มขาว ขนมเปียะ ขนมเค้ก ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง เม็ดขนุน ข้าวเหนียวขาว ข้าวเหนียวเหลือง ขนมถ้วยฟู เป็นต้น
7. ผลไม้ เช่น กล้วยหอม มะพร้าวอ่อน ส้ม ทับทิม องุ่น เป็นต้น ยกเว้นผลไม้ที่มีชื่อไม่เป็นมงคล เช่น มังคุด กล้วยตาต ตะมุค พุทรา เป็นต้น
8. เหล้า หรือเบียร์ (เปิดฝา)
9. เครื่องบูชา ประกอบด้วย แป้งจันทน์ น้ำอบ รูป เทียน ดอกไม้ ทองคำเปลว กระดาษเงิน กระดาษทอง ประทัด หมาย 9 คำ
10. ผ้าสีจำนวน 3 ผืน สีที่นิยมใช้กันมาก ได้แก่ สีแดง สีขาว สีน้ำเงิน สีเขียว สีชมพู ทุกผืนที่นำมาใช้จะต้องมีการเขียนยันต์และลงคาถาอาคมไว้

11. สายสัญญาณซึ่งทำมาจากด้ายโดยทั่วไปเรียกว่าด้าย 3 สี (ใช้ด้ายดิบ 3 ใบ ใจละ 1 สี) ใช้คล้องหัวเรือพร้อมพวงมาลัย

12. เครื่องใช้ประจำตัวแม่ย่านาง ประกอบด้วย เสื้อ ผ้าถุง ผ้าเช็ดตัว กระจก แป้ง หวี กำไลมือตุ้มหู เข็มขัด แหวน ติปสตัก ดินสอเขียนกั้ว

13. ภาชนะสำหรับเผาะกระดาชเงินกระดาชทอง

14. น้ำดื่ม 1 แก้ว

พิธีกรรม

1. นำผ้าสีที่ผูกหัวเรือพร้อมทั้งสายสัญญาณและพวงมาลัยเดิมออกทั้งหมด ไปผูกไว้ที่เสากระโดงเรือ

2. นำผ้าสีผืนใหม่ทั้ง 3 ผืน ไปผูกไว้ที่หัวเรือ พร้อมสายสัญญาณและพวงมาลัย

3. จุดเทียน 2 เล่ม รูป 9 ดอก ไหว้ที่บริเวณหัวเรือ อธิษฐานจิตบอกกล่าวแม่ย่านางเรือซึ่งมีสาระสำคัญพอสรุปได้ว่า เป็นการเปลี่ยนผ้าผูกหัวเรือ สายสัญญาณและพวงมาลัยใหม่เพื่อสักการะต่อแม่ย่านางเรือ แล้วจึงนำรูปปักไว้ที่ช่องบริเวณหัวเรือ

4. จัดวางเครื่องสังเวยต่าง ๆ บนกองเรือห่างจากหัวเรือประมาณ 1 วา เครื่องสังเวยไม่กำหนดว่าจะวางสิ่งใดก่อนหลัง แต่จัดวางให้เป็นระเบียบดูงามตา ดอกไม้วางไว้บนหัวเรือ

5. จุดเทียน 2 เล่ม รูป 9 ดอก กล่าวคำบูชาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จากนั้นก็กล่าวคำบูชาด้วยคาถาดังนี้

โอมมหารุกขัง สุปพยัญชนัง ปรีฏูชติ มหาภัย ปิยังมามะ (ว่า 3 จบ)¹ แล้วนำรูปไปปักไว้ที่เครื่องสังเวยแต่ละชนิด

6. เมื่อรูปใหม่ไปประมาณ 3 ใน 4 นำกระดาชเงินกระดาชทองมาเผาในภาชนะที่เตรียมไว้

¹ร้าน จุฬากาญจน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วุฒิชัย สันธิ์ศิริมานะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 64/3 หมู่ที่ 1 ตำบลแหลมตะดุมทุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2540.

7. จุดประทัด

8. ประพรมเครื่องหอมที่เตรียมไว้บริเวณหัวเรือ

9. รองจันรูปไหม้หมด จึงเริ่มเก็บเครื่องสังเวทพร้อมเครื่องใช้ประจำตัวแม่ย่านางเรือ เก็บรวบรวมไว้ในที่อันควร เป็นอันว่าเสร็จพิธี

ภาพที่ 3 การเซ่นไหว้แม่ย่านางเรือ
เก็บข้อมูลที่ปากคลองบ้านแหลมตะดุมทุก
เมื่อวันที่ 27 เดือนมกราคม พ.ศ. 2541

2. ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับภูตผีปีศาจ

ความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีปีศาจ หมายถึง การยอมรับในอำนาจของผีหรือเจ้าแห่งสรรพสัตว์ทั้งหลายที่อยู่เหนือธรรมชาติว่าสามารถบันดาลให้เกิดผลดีหรือผลร้ายต่อการประกอบอาชีพของชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

พิธีกรรมเกี่ยวกับภูตผีปีศาจ หมายถึง การทำกรูบูชาและเซ่นไหว้ภูตผีปีศาจ ตามความเชื่อของผู้ประกอบอาชีพประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภูตผีปีศาจที่ชาวประมงให้ความนับถือมีดังนี้

2.1 ท้าวพันตา พญาพันวัง ชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เชื่อว่าท้าวพันตาเป็นผีที่สิงสถิตอยู่บริเวณกลางเรือ มีหน้าที่ปกปักรักษาเครื่องมือในการจับปลา ส่วนพญาพันวังหรือบางครั้งเรียกว่าตาพรานวัง เป็นผีที่สิงสถิตอยู่บริเวณท้ายเรือ มีบริวารเป็นสุนัข 3 ตัว สุนัขทั้ง 3 ตัว มีสุนัขสีดำล้วน สุนัขสีขาวล้วน และสุนัขมีหลายสี มีหน้าที่เฝ้ารักษาแม่ย่านางเรือ ชาวประมงจึงต้องกราบไหว้บูชาท้าวพันตา พญาพันวัง เพื่อช่วยคุ้มครองรักษาเครื่องมือ ตลอดจนลำเรือมิให้ประสบกับความเสียหาย

2.2 ตาเถรมหากรูด ชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เชื่อว่าทะเลมีบริเวณที่เป็นใจกลางทะเล เรียกว่า “ตะคือทะเล” เป็นที่สิงสถิตของตาเถรมหากรูด ทำหน้าที่ปกปักรักษาท้องทะเลและบรรดาสัตว์น้ำต่าง ๆ ชาวประมงกราบไหว้ตาเถรมหากรูดเพื่อสร้างความพึงพอใจมิเช่นนั้นจะทำให้ตาเถรมหากรูดโกรธและบันดาลให้ทะเลเกิดคลื่นลมเป็นอันตรายต่อชาวประมงได้

2.3 ตาขุนเล ชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เชื่อว่าตาขุนเลเป็นบริวารของตาเถรมหากรูด มีอำนาจหน้าที่ในการช่วยควบคุมปกปักรักษาท้องทะเลและบรรดาสัตว์น้ำต่าง ๆ ชาวประมงกราบไหว้ตาขุนเลเพื่อเอาใจไม่ให้ตาขุนเลโกรธ จะได้รอดพ้นจากอันตรายต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากอำนาจของตาขุนเล

2.4 แม่เจือกน้อย ชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เชื่อว่าในท้องทะเลมีผีผู้หญิงสวย ผมหยา ลำตัวส่วนบนมีรูปร่างเหมือน

มนุษย์ทั่วไป ลำตัวส่วนล่างตั้งแต่สะโพกลงไปมีลักษณะเหมือนปลา กล่าวคือมีเกล็ดและมีหาง อาศัยอยู่ได้ทั้งบนบกและในน้ำ มีชีวิตจิตใจเหมือนมนุษย์ ทำหน้าที่ดูแลรักษาสัตว์น้ำทั้งหลายที่มีอยู่ในทะเล ดังนั้นชาวประมงทุกคนจะต้องบอกกล่าวขออนุญาตจับสัตว์น้ำจากแม่เงือกน้อยก่อนจึงจะลงมือจับสัตว์น้ำได้ มิเช่นนั้นจะไม่ประสบผลสำเร็จต่อการประกอบอาชีพ

2.5 พรายน้ำ หรือผีพราย ชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เชื่อว่าเป็นผีที่มีแสงเรืองจับตัวเป็นกลุ่มก้อน หากพรายน้ำขึ้นเรือได้จะคายเมือกทำให้เรือล่มได้ เมื่อพบพรายน้ำชาวประมงจะต้องทำการแก้เคล็ด โดยถอดเสื้อผ้าออกจากกายทั้งหมด พร้อมทั้งส่งเสียงดังเพื่อไล่พรายน้ำให้หลบหนีไปจะได้รอดพ้นจากอันตราย

ลักษณะของความเชื่อ

จากการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีปีศาจ ของชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าชาวประมงทุกคนจะมีความนับถือต่อภูตผีปีศาจเป็นอันมาก สังเกตได้จากการเซ่นไหว้ภูตผีปีศาจอยู่เสมอ เช่น การเซ่นไหว้ก่อนออกเรือหาปลา การเซ่นไหว้ในเทศกาลตรุษจีน การเซ่นไหว้เมื่อเกิดภัยพิบัติ การเซ่นไหว้เมื่อประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพ เป็นต้น ทั้งนี้มีความเชื่อว่าหากเซ่นไหว้ภูตผีปีศาจแล้วจะไม่ทำให้ภูตผีปีศาจโกรธเป็นการสร้างคุณแก่ตน ไม่ประสบต่อภัยพิบัติ และประสพโชคในการประกอบอาชีพ

อุปกรณ์ที่ใช้และพิธีกรรม

อุปกรณ์ที่ใช้

1. ไก่ต้ม
2. เป็ดต้ม
3. หัวหมูต้ม หางหมูต้ม (วางไว้ที่ปากหมุ) และเนื้อหมูต้ม (วางไว้ที่หางหมู)
4. ปลาอย่าง (มีหัวมีหาง)
5. ข้าวปากหม้อ (ข้าวที่อยู่บนสุดของหม้อข้าวที่เพิ่งหุงเสร็จ)
6. ขนมหอมแดง ขนมหอมขาว ข้าวเหนียวขาว ข้าวเหนียวเหลือง

เป็นต้น

7. ผลไม้ ยกเว้นผลไม้ที่มีชื่อไม่เป็นมงคล เช่น มังคุด กล้วยตาก ละมุด พุทรา

8. หมากรุก 3 คำ ดอกไม้ 3 ชูด

9. ประทัด

10. รูป เทียน

11. น้ำดื่ม 1 แก้ว

พิธีกรรม

1. วางเครื่องสังเวยบนคอเรือห่างจากหัวเรือประมาณ 1 วา เครื่องสังเวย ไม่กำหนดว่าจะวางสิ่งใดก่อนหลัง แต่จัดวางไว้ให้เป็นระเบียบดูงามตา
2. นำดอกไม้ไปวางไว้ที่บริเวณหัวเรือ กลางเรือและท้ายเรือ ที่ละ 1 ชูด
3. จุดเทียน 3 เล่ม ปักไว้บริเวณหัวเรือ กลางเรือและท้ายเรือ ที่ละ 1 เล่ม
4. จุดธูป 9 ดอก ปักไว้บริเวณหัวเรือ กลางเรือและท้ายเรือที่ละ 3 ดอก
5. ผู้ทำพิธีกรรมนั่งคุกเข่าถนัดจากเครื่องสังเวย พนมมือ กล่าวนะโม 3 จบ จากนั้นกล่าวบทสวดชุมนุมเทวดา ดังนี้

สระรัชชัง สะเสนัง สะพันฐง นะรินทัง

ปะริตตานุกาโว สะทา รักขะตุติ

พะริตวานะ เมตตัง สะเมตตา ะทันทา

อะวิกขิตตะจิตตา ปะริตตัง ะณันตุ

ถักเค กาเม จะ รูเป คิริติชะระตะเถ จันตะลิกเข วิมานะ ทีเป

รัฐฐะ จะ กาเม ตะรุวะนะกะหะเน เกหะวัตถุมหิ เขตเต ภูมมา

จายังคุ เทวา ชะละละละวิสะเม ยักกะคันธัพพะนาคา ตัญญันตา

สันติเก ยัง มุนีวะระวะจะนัง สาธะโว เม สุนันตุ

ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมกะทันตา

ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมกะทันตา

ธัมมัสสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา¹

6. เมื่อกล่าวบทสวดชุมนุมเทวดาแล้ว ก็จะสวดบทพระเมการะสิทธิคาถา ต่อดังนี้

โยจักขุมา โมหะมะลาปะกัฏฐุ
 สามัง วะ พุทโธ สุคะโต วิมุตโต
 มารัสสะ ปาสา วินิโมจะยันโต
 ปาเปสเสมมัง ชะนะตัง วินะยังฯ
 พุทธัง ะรันตัง สิริระสา นะมามิ
 โลกัสสะ นาคัณจะ วินาเยกัณจะ
 คันเดชะสา เต ชะยะสิทธิ โหตุ
 สัพพันตะรายา จะ วินาสะเมนตฺฯ
 ธัมโม ชะโซ โยวิยะ ตัสสะ สัตถุ
 ทัสเสสิ โลกัสสะ วิสุทธิคักกั
 นิยานิโก ธัมมะชะรัสสะ ฐาโร
 ภาตาวะโห สันติกะโร สุจิณโณฯ
 ธัมมังวะรันตัง สิริระสา นะมามิ
 โมหัพปะทาถัง อุปะสันตะทาหัง
 คันเดชะสา เต ชะยะสิทธิ โหตุ
 สัพพันตะรายา จะ วินาสะเมนตฺฯ
 สัทธัมมะเสนา สุคะदानุโค โย
 โลกัสสะ ปาปุปะกิเลสะเซตา
 สันโต ตะยัง สันตินิโยชะ โก จะ
 สวากขาตะธัมมัง วิทิตัง กะโรติฯ

¹ร้าน จุฬากาญจน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วุฒิชัย สิ้นศรีนิมานะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 64/3 หมู่ที่ 1 ตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2540.

สังฆัง วัระรันตัง สิริระตานะมามิ

พุทธานุพุทฺธัง สะมะลีละทิฏฐัง

ตันตะชะตา เต ชะยะสิทธิ โหตุ

ถัพพันตะรายา จะ วินาสะเมนตุฯ¹

7. กล่าวอัญเชิญท้าวเวสสุวรรณ พระอาทิตย์ พระพาย พระจันทร์ ที่อยู่เบื้องสูง พระแม่คงคา พระแม่ธรณี แม่ย่านางเรือ ตาเถรมหากрут ตาขุนเล แม่เจ๊กน้อย ที่อยู่เบื้องต่ำ ให้มารับเครื่องสังเวย ดังคำกล่าวที่ว่า

สิบนิ้วยกขึ้นตั้งหว่างคิ้ว ขอเชิญท้าวเวสสุวรรณ ขึ้นดาวดึงส์สภา ให้ท่านลงมา
รับเอาเครื่องสังเวยให้ลูกหลานน่านาวา ออกหากุ้งปลา ให้ได้ตามความปรารถนา
ไหว้ทั้งพระอาทิตย์ พระจันทร์ และพระพาย ถัดลงมาทางใต้ แม่ธรณี
แม่คงคา ลูกจะไม่ข้ามหน้าข้ามตา ให้ท่านมารับเครื่องสังเวยโค่นพร้อมกัน
ให้ลูกหลานน่านาวาออกหากุ้งปลา ให้ได้ตามความปรารถนา เชิญแม่ย่านาง
ท้าวพันตากับตาพราน พร้อมทั้งบริวารของท่านทั้งสาม ให้มารับเครื่องสังเวย
โดยพร้อมกัน วันข้างหน้าลูกหลานน่านาวา ออกหากุ้งปลา ให้ได้ตามความ
ปรารถนา แล้วเวียนถึงตาเถรมหากрут ตาขุนเล แม่เจ๊กน้อย ให้คอยรับเครื่อง
สังเวยโดยพร้อมกัน วันข้างหน้าลูกหลานน่านาวาออกหากุ้งปลา ให้ได้ตาม
ความปรารถนาเทอญ²

8. จดประกาศ

9. ก่อนเก็บเครื่องสังเวยต้องรอนรูปใหม่หมด เป็นอันว่าเสร็จพิธี

1.ร้าน จุฬากาญจน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วุฒิชัย สิ้นธุศิริมานะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้าน
เลขที่ 64/3 หมู่ที่ 1 ตำบลแหลมตะดุมทุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่
17 ธันวาคม 2540.

2.ร้าน จุฬากาญจน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วุฒิชัย สิ้นธุศิริมานะ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้าน
เลขที่ 64/3 หมู่ที่ 1 ตำบลแหลมตะดุมทุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อวันที่
20 ธันวาคม 2540.

ภาพที่ 4 เครื่องสังเวทตีปี่สาข
เก็บข้อมูลที่ ปากคลองบ้านแหลมตะตุมพุก
เมื่อวันที่ 27 เดือนมกราคม พ.ศ. 2541

ภาพที่ 5 การเซ่นไหว้ภูตผีปีศาจ
เก็บข้อมูลที่ ปากคลองบ้านแหลมตะตุมพุก
เมื่อวันที่ 27 เดือนมกราคม พ.ศ. 2541

มหาวิทยาลัยทักษิณ THAKSIN UNIVERSITY

ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับโชคลาง

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า โชค ไว้ว่า “โชค น. สิ่งที่น่าผลมาให้โดยคาดหมายได้ยาก เช่น โชคดี โชคร้าย มักนิยมใช้ในทางดี”¹

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า ลาง ไว้ว่า “ลาง น. เครื่องหมายที่ปรากฏให้เห็นอันบอกผลร้ายหรือดี เช่น ลางดี ลางร้าย แต่มักใช้ในทางร้าย”²

ความเชื่อเกี่ยวกับโชคลาง หมายถึง สิ่งที่บอกเหตุหรือปรากฏให้เห็น และชาวประมงเชื่อว่าจะมีผลต่อการประกอบอาชีพประมงทั้งในแง่ดีและแง่ร้าย

พิธีกรรมเกี่ยวกับโชคลาง หมายถึง การทำการบูชาและเซ่นไหว้สิ่งที่ยกเหตุหรือปรากฏให้เห็น ตามความเชื่อของผู้ประกอบอาชีพประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ความเชื่อเกี่ยวกับโชคลางมีผลต่อการประกอบอาชีพประมง คือ

ลักษณะความเชื่อ

ความเชื่อเกี่ยวกับโชคลางสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประการ ดังนี้

1. สิ่งที่ปรากฏให้เห็นแสดงถึงผลดีต่อการประกอบอาชีพประมง
2. สิ่งที่ปรากฏให้เห็นแสดงถึงผลร้ายต่อการประกอบอาชีพประมง

¹ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525. 2525. หน้า 277.

²ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525. 2525. หน้า 728.

1. สิ่งปรากฏให้เห็นแสดงถึงผลดีต่อการประกอบอาชีพประมง มี 4 ลักษณะ คือ

- 1.1 ถ้าท้องฟ้าเป็นสีแดงขาวประมงเชื่อว่าถ้าออกทะเลจะได้กุ้งมากเป็นพิเศษ
- 1.2 ถ้าคลื่นลมสงบเรียบขาวประมงเชื่อว่าสัตว์น้ำจะมีชุกชุมและปลาไหลจะขึ้นมาเล่นน้ำบริเวณผิวน้ำมาก
- 1.3 ถ้าน้ำทะเลเป็นสีแดงมันขาวประมงเชื่อว่าเคย¹จะขึ้นมาก
- 1.4 ถ้าลงอวนครั้งแรกจับสัตว์น้ำได้มากถือว่าห่วย (ลากครั้งแรก) เชื่อว่าจะมีโชคลากทั้งวัน

2. สิ่งปรากฏให้เห็นแสดงถึงผลร้ายต่อการประกอบอาชีพประมง มี 9 ลักษณะ

คือ

- 2.1 ถ้าท้องฟ้าเป็นสีเหลืองอมดำ ขาวประมงเชื่อว่าลมพายุกำลังจะมา
- 2.2 ถ้าท้องฟ้ามีสีแดงเป็นลำปัดเกลียวชั้นสูงเหมือนลมวงช้าง ขาวประมงเชื่อว่าจะมีลมพายุร้ายแรงเกิดขึ้นและมีคลื่นลมแรงมาก อย่าออกเรือโดยเด็ดขาด
- 2.3 ถ้าผุดขึ้นจากพื้นดินมาก ขาวประมงเชื่อว่าฝนจะตกหนัก
- 2.4 ถ้าคลื่นลมแรง ขาวประมงเชื่อว่าจะไม่มีสัตว์น้ำ
- 2.5 ถ้าลักษณะของน้ำเป็นสีแดง มีเมือกเหนียวติดกันและอวนขึ้นมา ขาวประมงเชื่อว่าปลาจะจมลงก้นทะเลหมด
- 2.6 ถ้าได้ยินเสียงฟ้าร้อง เมฆสีดำปกคลุมมาก เชื่อว่าไม่นานฝนจะตก
- 2.7 ถ้าเห็นเมฆสีดำอยู่ใกล้ ๆ มีลักษณะเป็นริ้ว ๆ ห้อยลงมาเป็นสาย เมื่อกระทบกับแสงแดด ขาวประมงเชื่อว่าตำแหน่งที่เห็นนั้นฝนได้ตกลงแล้ว
- 2.8 ถ้าน้ำไหลแรง หนุนวน ขาวประมงเชื่อว่าจะเกิดพายุ
- 2.9 ถ้าหิ่งห้อยขึ้นจากดินมาก ขาวประมงเชื่อว่าจะเกิดพายุใหญ่

อุปกรณ์ที่ใช้และพิธีกรรม ไม่ปรากฏ

¹เคย หมายถึง สัตว์น้ำเค็มคล้ายกุ้ง แต่ตัวเล็กมาก มีลักษณะบางใส เนื้อนุ่ม บางท้องถิ่นเรียกว่ากุ้งสารส้มโอ กุ้งน้ำจืดนิยมเอาไปทำกะปิ

ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับทำเลการทำประมง

ราชบัณฑิตยสถาน¹ ได้ให้ความหมาย ทำเล ไว้ว่า “ทำเล น. ถิ่นที่ โดยมากมักใช้แก่ที่มีสิ่งอย่างเดียวกันมาก ๆ”

ความเชื่อเกี่ยวกับทำเลการทำประมง หมายถึง สถานที่ที่ชาวประมงเชื่อว่ามีปลาชุกชุม หากทำการประมงในบริเวณดังกล่าวจะประสบความสำเร็จ

พิธีกรรมเกี่ยวกับทำเลการประมง หมายถึง การทำกรูบูชาและเซ่นไหว้สถานที่ในการประมง ตามความเชื่อของผู้ประกอบอาชีพประมง ตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ลักษณะของความเชื่อ

จากการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมง ตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ความเชื่อเกี่ยวทำเลการประมงเป็นความเชื่อที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษหรือผู้ที่ทำการประมงมาก่อน มี 6 ลักษณะดังนี้

1. บริเวณใดที่คลื่นลมสงบเงียบหรือไม่มีคลื่นลม เช่น บริเวณอ่าว ชาวประมงเชื่อว่าบริเวณนั้นเหมาะแก่การทำประมง
2. บริเวณที่น้ำทะเลเป็นสีแสดมัน ชาวประมงเชื่อว่าหากทำการประมงจับกุ้งเคย² ในบริเวณนั้นจะประสบความสำเร็จ
3. บริเวณน้ำฝนบรรจบกับน้ำเค็ม ชาวประมงเชื่อว่าบริเวณนั้นเหมาะแก่การทำประมง เนื่องจากบริเวณนั้นปลาจะเมาน้ำ หากวางเครื่องมือดักจับหรือทำประมงจะประสบผลสำเร็จ
4. บริเวณใดมีกองหินใต้น้ำมาก ๆ ชาวประมงเชื่อว่าบริเวณนั้นเหมาะแก่การทำประมง เนื่องจากบริเวณนั้นจะมีปลาและสัตว์น้ำอาศัยอยู่มาก หากวางเครื่องมือดักจับหรือทำประมงจะประสบผลสำเร็จ

¹ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525. 2525. หน้า 399.

²กุ้งเคย หมายถึง กุ้งขนาดเล็กใช้สำหรับทำกะปิ

5. บริเวณที่มีพีชน้ำขึ้นอยู่ชุกชุมชาวประมงเชื่อว่าบริเวณนั้นเหมาะแก่การทำการประมง เนื่องจากบริเวณจะมีปลาและสัตว์น้ำอาศัยอยู่มาก หากวางเครื่องมือดักจับหรือทำประมงจะประสบผลสำเร็จ

6. บริเวณน้ำท่า¹พบกับน้ำเค็ม ชาวประมงเชื่อว่าปลาจะเมาน้ำ หากวางเครื่องมือดักจับบริเวณปากคลองหรือสายน้ำที่ไหล จะได้ปลามากเพราะปลาน้ำจืดจะหนีน้ำเค็มกลับสู่ลำคลองและสายน้ำ ในกรณีที่น้ำเค็มมีปริมาณมากกว่าจะดันน้ำท่าที่มีปริมาณน้อยกว่าให้ดอยร่นเข้าไปในลำคลองและสายน้ำ

อุปกรณ์ที่ใช้และพิธีกรรม ไม่ปรากฏ

ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับสัตว์ต้องห้าม

ความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ต้องห้าม หมายถึง ความเชื่อที่มีต่อสัตว์ที่มีชีวิตในทะเลว่า หากได้เห็น หรือจับสัตว์ชนิดนั้นได้ จะมีคุณหรือโทษแก่ผู้ทำการประมง

พิธีกรรมเกี่ยวกับสัตว์ต้องห้าม หมายถึง การทำการบูชาและเซ่นไหว้สัตว์ต้องห้าม ตามความเชื่อของผู้ประกอบอาชีพประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า สัตว์ต้องห้ามในทะเลมี 2 ชนิด คือ ปลาโลมาดำและปลาโลมาขาว และเล่าชนิดต่าง ๆ ดังนี้

ลักษณะความเชื่อ

ชาวประมงเชื่อว่าปลาโลมาทั้งปลาโลมาขาวและปลาโลมาดำ เป็นปลาที่มีคุณค่าต่อผู้ประสพภัย กล่าวคือ ปลาโลมาจะคอยช่วยเหลือผู้ประสพภัยทางทะเลโดยจะนำเข้าสู่ฝั่งอย่างปลอดภัย ดังนั้นหากปลาโลมาติดอวนของชาวประมง ชาวประมงก็จะให้ความช่วยเหลือและจะปล่อยไป

¹น้ำท่า หมายถึง น้ำที่เกิดจากน้ำฝนที่ตกลงมาไหลลงสู่แม่น้ำลำคลองหรือทะเล

เต่าทะเล ชนิดต่าง ๆ โดยเฉพาะเต่าที่มีอายุมาก ๆ ชาวประมงเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์สิงสถิตอยู่หรือเป็นเต่าเจ้า หรือเป็นสัตว์เลี้ยงของเทพ หากชาวประมงจับได้ก็จะปล่อยไปเนื่องจากกลัวอิทธิฤทธิ์ของเจ้าของ สำหรับเต่าขนาดเล็ก ๆ นั้นชาวประมงไม่มีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว แต่หากจับได้ในปัจจุบันก็จะปล่อยไป เนื่องจากเกรงกลัวต่อกฎหมายมากกว่า เพราะเป็นสัตว์อนุรักษ์และผิดกฎหมาย

สำหรับความเชื่อที่เกี่ยวกับการพบเห็นสัตว์ในทะเลที่ว่าเมื่อเจอสัตว์ชนิดนั้นแล้วจะให้โทษหรือเป็นอัปมงคลและเมื่อเจอสัตว์ชนิดนั้น ๆ แล้วจะเป็นโชคลาภหรือเป็นสิริมงคลนั้นไม่มี

อุปกรณ์ที่ใช้และพิธีกรรม ไม่ปรากฏ

จากการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช จะเห็นได้ว่าความเชื่อและพิธีกรรมยังมีบทบาทและมีความสำคัญต่อการประกอบอาชีพประมงของชาวประมงอยู่อีกมาก แม้ว่าความเชื่อบางอย่างจะเริ่มคลี่คลายไปบ้างก็ตาม แต่ก็มิได้หมายถึงว่า ความเชื่อและพิธีกรรมจะหมดไป เพียงแต่พิธีกรรมบางอย่างจะประยุกต์ใช้ โดยการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจปัจจุบัน

บทที่ 4

ผลกระทบของความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมง

จากการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถจำแนกผลกระทบของความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงได้ 5 ลักษณะ ดังนี้

1. ผลกระทบต่อผู้ปฏิบัติ
 - 1.1 ผลทางด้านจิตใจ
 - 1.2 ผลทางด้านอุปนิสัย
 - 1.3 ผลทางด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว
2. ผลกระทบต่อสังคม
 - 2.1 เกิดความรู้สึกเป็นกลุ่มพวกเดียวกัน
 - 2.2 เกิดการอบรมบ่มเพาะนิสัยที่ดีงามแก่สังคม
 - 2.3 เกิดความสามัคคี
3. ผลกระทบต่อวัฒนธรรม
 - 3.1 เกิดการสืบทอดภูมิปัญญา
 - 3.2 เกิดความเกี่ยวเนื่องทางวัฒนธรรม
4. ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ
 - 4.1 ผลต่อการผลิต
 - 4.2 ผลต่อการจัดจำหน่าย
 - 4.3 ผลต่อการบริโภค
5. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
 - 5.1 ผลต่อธรรมชาติ
 - 5.2 ผลต่อวิถีชีวิต

ผลกระทบต่ผู้ปฏิบัติ

ผลกระทบต่ผู้ปฏิบัติ หมายถึง ผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติหรือละเมิดตามความเชื่อนั้น ๆ สามารถจำแนกได้ 3 ด้าน คือ ด้านจิตใจ ด้านอุปนิสัย และด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว

1. ผลทางด้านจิตใจ

ชาวประมงเชื่อว่าการได้ปฏิบัติตามความเชื่อและประกอบพิธีกรรมอย่างถูกต้องจะส่งผลดีเป็นสิริมงคลต่อตนเองและครอบครัวในการประกอบอาชีพประมง เช่น ชาวประมงเชื่อว่าการเลือกซื้อเรือที่มีลักษณะของเรือ ขนาดของเรือ ไม้ที่ใช้ทำเรือตรงตามลักษณะที่บรรพบุรุษหรือตำราทางโหราศาสตร์กำหนดไว้แล้วจะเกิดผลดี คือ ทำให้หาปลาได้จำนวนมาก การเช่นสรวงบูชาแม่ย่านางเรือจะทำให้รอดพ้นจากภัยพิบัติประสบโชค การเลือกเวลาที่มีฤกษ์ยามอันเป็นมงคลในการประกอบอาชีพประมงจะทำให้มีโชคในการออกเรือหาปลาในครั้งนั้น ๆ เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่าความเชื่อมีผลกระทบต่ทางด้านจิตใจ กล่าวคือก่อให้เกิดความรู้สึกสบายใจ มีความมั่นใจและมีกำลังใจ และในทางกลับกันก็ก่อให้เกิดความรู้สึกไม่สบายใจ ไม่มีความมั่นใจและไม่มีกำลังใจในการประกอบอาชีพประมง

2. ผลทางด้านอุปนิสัย

ความเชื่อส่วนใหญ่มักจะมีเจตนาแอบแฝงอยู่เพื่อประโยชน์ในการอบรมสั่งสอนทำให้เกิดเป็นระเบียบสังคมที่ดีงาม การปฏิบัติตามความเชื่ออย่างถูกต้องจะช่วยเสริมสร้างอุปนิสัยที่ดีแก่ผู้ปฏิบัติ ความเชื่อของชาวประมงตำบลแหลมตะดุมทุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทำให้เกิดอุปนิสัยที่ดีแก่ผู้ปฏิบัติดังนี้

2.1 ทำให้เกิดความกตัญญู ทั้งนี้เนื่องจากชาวประมงเชื่อว่าที่พวกเขาประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพและสามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้นั้นเป็นเพราะผลแห่งการทำความดีและมีความจงรักภักดีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งศักดิ์ทั้งหลายจึงเมตตาช่วยเหลือให้ประสบความสำเร็จดังกล่าว ชาวประมงจึงให้ความสำคัญต่อพิธีกรรมในการเช่นสรวงบูชาเทพและภูติผีปีศาจอย่างมิได้ขาดเพื่อเป็นการแสดงถึงความกตัญญู หากไม่ปฏิบัติจะเป็นการเนรคุณผู้ที่เนรคุณจะไม่ประสบความสำเร็จและสุขสงบในชีวิต

2.2 ทำให้เกิดความละเอียดรอบคอบ การทำพิธีกรรมในการเช่นสรวงบูชาเทพ และภูตผีปีศาจเพื่อเป็นการแสดงถึงความกตัญญูนั้นจะต้องทำอย่างระมัดระวัง รอบคอบ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะใช้ต้องเตรียมให้พร้อมและครบบริบูรณ์ ทั้งนี้หากขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดถือว่า การทำพิธีกรรมนั้นไม่สัมฤทธิ์ผลหรือเปรียบเสมือนยังไม่ได้ดำเนินการ หรือที่ชาวประมง ห้ามข้ามแหหรืออวนเพราะเชื่อว่าจะทำให้หาปลาได้น้อยเนื่องจากการข้ามแหหรืออวนอาจ เกิดการสะดุดหกล้มเป็นอันตรายได้ ด้วยผลแห่งความเชื่อนี้เองจึงทำให้ชาวประมงมีความ ละเอียดรอบคอบ ระมัดระวังตน

2.3 ทำให้เกิดปัญญา มีความเชื่อหลายประการที่ชาวประมงได้รับมาจาก บรรพบุรุษ ซึ่งปัจจุบันได้กลายเป็นวิทยาศาสตร์ไปแล้ว คือ สามารถพิสูจน์ได้ อธิบายได้ เช่น บริเวณน้ำท่าหรือบริเวณที่น้ำฝนพบกับน้ำเค็ม ชาวประมงเชื่อว่าปลาจะเมาน้ำ หากวาง เครื่องมือดักจับบริเวณปากคลองหรือสายน้ำที่ไหล จะได้ปลามากเพราะปลาน้ำจืดจะหนีน้ำ เค็มกลับสู่ลำคลองและสายน้ำ ในกรณีที่น้ำเค็มมีปริมาณมากกว่าจะดันน้ำท่าที่มีปริมาณน้อย กว่าให้ลอยร่นเข้าไปในลำคลองและสายน้ำ ถ้ามีกองหินใต้น้ำมาก ชาวประมงเชื่อว่าบริเวณ นั้นจะมีปลาและสัตว์น้ำอาศัยอยู่มาก ถ้าบริเวณใดมีพืชน้ำขึ้นอยู่ชุกชุม ชาวประมงเชื่อว่า บริเวณนั้นจะมีปลาและสัตว์น้ำมาก เป็นต้น

3. ผลทางด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว

ความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ได้แก่ ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ และลูก เป็น สัมพันธภาพที่ก่อให้เกิดความรักความเข้าใจ ความอบอุ่น พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือร่วมใจ ช่วยเหลือกันในการทำมาหากิน การปฏิบัติตามความเชื่อและการประกอบพิธีกรรม จะช่วย ส่งเสริมสัมพันธภาพภายในครอบครัวได้มากมาย นอกจากนี้ความเชื่อยังเป็นสื่อในการปลูก ฝังคุณธรรมให้เกิดจิตตัวผู้ปฏิบัติและทุกคนในครอบครัวที่พึงปฏิบัติต่อกันตามสถานภาพ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงคตินิยมของชาวประมงหลายประการ สอนให้มีความกตัญญูรู้คุณค่า ของแม่ย่านางเรือ สอนให้มีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพ ฯลฯ คตินิยมนี้ นั้นบ่งชี้ว่ายังสมสมัยอยู่เสมอ การปฏิบัติตามความเชื่อเป็นสิ่งที่พ่อแม่ ผู้ใหญ่คอยอบรมสั่งสอน ปลูกฝัง ปมเพาะให้ลูกหลานปฏิบัติตามให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและเป็นสมาชิกที่ดี ของสังคมต่อไป

ผลกระทบต่อสังคม

ผลกระทบต่อสังคม หมายถึง ความเชื่อที่เป็นผลก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นกลุ่มพวกเดียวกัน มีการสืบทอดภูมิปัญญา และเป็นการอบรมบ่มเพาะนิสัยที่ดีแก่สังคมดังนี้

1. ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นกลุ่มพวกเดียวกัน

เดิมคนส่วนใหญ่อยู่รวมกันในกลุ่มชนที่อยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ ในระบบเครือญาติ และสังคมที่สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลทำให้ชุมชนที่อยู่ในท้องถิ่นเดียวกันต้องพึ่งพาอาศัยกันทางสังคมเศรษฐกิจและการปกครอง จนเกิดความมั่นคงและความเป็นปึกแผ่นทางสังคมร่วมกัน จากการศึกษาพบว่าความเชื่อยังช่วยหลอมรวมจิตใจของคนในสังคมให้เป็นหนึ่งเดียวกัน ทำให้เกิดความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะ เช่น ความเชื่อเป็นกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมทั้งที่เป็นความสัมพันธ์ทางสังคม คือ ความรักใคร่ผูกพัน ช่วยเหลือ ร่วมมือร่วมใจ ความสัมพันธ์กันทางเศรษฐกิจ คือ การร่วมทำมาหากิน ความสัมพันธ์กันทางการปกครอง คือ การสร้างกฎระเบียบ และรักษากฎระเบียบร่วมกัน และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม คือ การมีกิจกรรมที่มีคุณค่าทางใจ ความสัมพันธ์ทั้งสี่ด้านนี้เป็นเครื่องมือยึดเหนี่ยวให้คนในสังคมมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รักใคร่ปรองดอง สามัคคีร่วมทุกข์ร่วมสุขกันอย่างแท้จริง จากที่กล่าวมาแล้วแสดงให้เห็นว่าความเชื่อที่เกี่ยวกับการประมงนั้น คนในสังคมให้การยอมรับว่าเป็นพิธีที่มีความศักดิ์สิทธิ์ที่สืบทอดมาจากรบรรพบุรุษเดียวกัน ฉะนั้นลำดับพิธีการต่าง ๆ จะมีลักษณะที่เหมือนกัน เนื่องจากหมอผู้ทำพิธีกรรมดังกล่าวจะเป็นบุคคลคนเดียวที่ชาวบ้านในหมู่บ้านหรือสังคมนั้นยอมรับนับถือให้เป็นผู้ที่ทำพิธีกรรมดังกล่าวให้ เช่น การดูฤกษ์ยาม การทำขวัญเรือ เมื่อคนในสังคมยอมรับแล้ว ความเชื่อนั้น ๆ ก็จะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมและวิถีชีวิตของคนในสังคมให้ดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน การประพฤติปฏิบัติที่เหมือน ๆ กัน ยอมรับในวัฒนธรรมเดียวกัน จึงกลายเป็นพวกเดียวกัน ทำให้สังคมกลายเป็นหนึ่งเดียวกันในที่สุด

2. ทำให้เกิดการอบรมบ่มเพาะนิสัยที่ดีงามแก่สังคม

ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านประเภทหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของชาวบ้าน ความเชื่อต่าง ๆ ที่ปรากฏเป็นคติหรือจรรยาบรรณของชาวประมง คือ การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางทะเล การไม่ทำร้ายสิ่งที่มีคุณค่า ห้ามข่มขืนสิ่งศักดิ์

ขวางที่อาจเกิดอันตรายหรือหกล้มได้ เช่น อวน แห ตลอดจนการห้ามร่วมเพศในเรือ ทำให้เกิดความปลอดภัยของสตรีเพศ หากเดินทางร่วมไปกับชาวประมง ความเชื่อดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการสร้างหรือปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีงามให้เกิดขึ้นแก่คนในสังคม เช่น ความกตัญญูรู้คน ความละเอียดรอบคอบ และความขยันหมั่นเพียร การปลูกฝังความเชื่อให้ผู้คนได้ยึดถือปฏิบัติตาม และเพื่อให้เกิดการยอมรับของคณาญาติและสังคม การอบรมบ่มเพาะจึงค่อยเป็นค่อยไป มีลักษณะเป็นการตัดแต่ไม้อ่อนให้ค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนไปตามที่ต้องการ และค่อย ๆ ทวีขึ้นจนกลายเป็นบุคคลที่ปรารถนาของสังคมต่อไป

3. ทำให้เกิดความสามัคคี

กลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมย่อมมีความผูกพัน และเอื้ออาทรต่อกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ในสังคมของชาวประมงก็เช่นเดียวกับสังคมทั่วไป กล่าวคือมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความรักความสามัคคี เช่นก่อนจะออกเรือหาปลาแต่ละรอบครัวจะร่วมมือกันช่วยลากเส้นเรือลงน้ำ เมื่อกลับจากประกอบอาชีพประมงก็จะช่วยลากเส้นเรือขึ้นจากน้ำ ผู้ที่มาช่วยเหลือก็จะได้รับการแบ่งปันสัตว์น้ำที่จับมาได้ไปประกอบอาหารเพื่อบริโภค นอกจากนั้นในการประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้แม่ย่านางเรือ หรือการเซ่นไหว้ภูตผีปีศาจ ก็จะทำให้ความช่วยเหลือในการจัดเตรียมเครื่องเซ่นไหว้ เมื่อประกอบพิธีกรรมเรียบร้อยแล้วก็จะร่วมรับประทานอาหารด้วยกัน เป็นการสร้างความรักความสามัคคีระหว่างคนในสังคมเดียวกัน

ผลกระทบต่อวัฒนธรรม

ผลกระทบต่อวัฒนธรรม หมายถึง ความเชื่อที่เป็นผลก่อให้เกิดการนำไปปฏิบัติในวิถีการดำเนินชีวิต เช่น การสืบทอดภูมิปัญญา เป็นการอบรมบ่มเพาะนิสัยที่ดีให้แก่บุตรหลานในสังคม ดังนี้

1. ทำให้เกิดการสืบทอดภูมิปัญญา

การสืบทอดทางวัฒนธรรมหรือการนำมาประเพณีปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามโดยเน้นในเรื่องความคิดและผลิตผลทางวัฒนธรรม มีการสืบทอดกันมาอย่างไม่ขาดสาย ความเชื่อก็เช่นเดียวกัน จะมีขั้นตอน มีคำสอนหรือรายละเอียดการปฏิบัติที่บ่งบอกถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ เช่น การทำประมงในสมัยก่อน ก่อนที่จะลงมือทำประมงจะต้องดูฤกษ์ยามเสีย

ก่อน เช่น ถักย้อมที่ใช้ในการออกเรือก่อน ในแต่ละขั้นตอนของการทำประมงจะมีความสัมพันธ์กับช่วงฤดูกาลที่เหมาะสมในการทำ ชาวบ้านจะรู้จากคำบอกเล่าของคนรุ่นก่อนว่า ถ้าจะทำประมงให้ได้ผล คือ ให้ได้ปริมาณมากพอจะต้องทำบริเวณน้ำท่าหรือบริเวณที่น้ำฝนพบกับน้ำเค็ม บริเวณที่มีกองหินใต้น้ำมาก บริเวณใดมีพีชีน้ำขึ้นอยู่ชุกชุม เป็นต้น นอกจากนี้ การสืบทอดภูมิปัญญาที่มองเห็นเด่นชัดอีกประการหนึ่งที่เป็นความเฉลียวฉลาดของบรรพบุรุษ คือ การห้ามทำร้ายสัตว์ประหลาดมีคุณ เช่น ปลาโลมา ซึ่งเป็นปลาขยายพันธุ์ช้า ห้ามทำร้ายเต่าเจ้าซึ่งเป็นเต่าขนาดใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากเต่าใหญ่เหล่านั้นหากออกไข่ก็จะมีปริมาณมากและขยายพันธุ์ได้ดีกว่าเต่าตัวเล็ก ตลอดจนการทำร้ายเต่าใหญ่โอกาสที่เต่าจะสูญพันธุ์มีมากด้วย นับเป็นกุศโลบายการอนุรักษ์เต่าในธรรมชาติ ซึ่งมีรูปแบบและพิธีกรรมเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ กล่าวคือมีเจตนาที่จะปลูกฝังคุณธรรมด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ที่ปฏิบัติฝึกฝนจนติดเป็นนิสัย เช่น ความกตัญญู ความขยันหมั่นเพียร ความประหยัด ความละเอียดรอบคอบ เป็นต้น นับเป็นเทคนิควิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาเหล่านั้นด้วยวิธีการอันแยบยลให้ผู้สืบทอดค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนตามและเพิ่มพูนจนกลายเป็นผู้สืบทอดให้แก่คนรุ่นต่อ ๆ ไป

2. ผลเกี่ยวเนื่องทางวัฒนธรรม

ในแต่ละสังคมย่อมมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง และวัฒนธรรมนั้นอาจจะเกี่ยวเนื่องตรงกับวัฒนธรรมของอีกสังคมหนึ่ง หรือนำวัฒนธรรมของสังคมอื่นมาประยุกต์ใช้กับสังคมของตน ความเชื่อของชาวประมงมีส่วนที่เกี่ยวเนื่องตรงกับวัฒนธรรมของสังคมอื่น เช่น เกี่ยวกับเครื่องรางของขลังมีความเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ได้แก่ ผ้าสี ยันต์ ผ้ายันต์ สายสิญจน์ น้ำมันต์ พระเครื่อง สายรัดเอว และตะกรุด สามารถป้องกันอันตรายให้ปลอดภัยและบันดาลให้สำเร็จสมตามความปรารถนา เกี่ยวกับถักย้อมมีความเชื่อว่าการดูวัน เวลาที่เป็นมงคลต่อการนำเรือจะทำให้แล่นคล่องปลอดภัยประสบผลสำเร็จต่อการประกอบอาชีพประมง เกี่ยวกับเทพและภูตผีปีศาจ มีความเชื่อว่าอำนาจเหนือธรรมชาติของเทพเจ้าหรือเทวดาผู้เป็นใหญ่ และภูตผีตลอดจนเจ้าแห่งสรรพสัตว์ทั้งหลายมีอยู่จริง สามารถคลบบันดาลให้เกิดผลดีหรือผลร้ายต่อการประกอบอาชีพประมง เกี่ยวกับโชคกลาง มีความเชื่อว่สิ่งที่ยกบอกเหตุหรือปรากฏให้เห็นจะมีผลต่อการประกอบอาชีพประมงทั้งในแง่ดีและแง่ร้าย เกี่ยวกับทำเลการทำประมง มีความเชื่อว่าบริเวณใดที่ควรจะมีสัตว์น้ำชุกชุม เหมาะสมต่อการทำการประมงหากทำการประมงจะประสบผลสำเร็จ เป็นต้น ในการประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับ

การประกอบอาชีพประมงอุปกรณ์ที่ใช้เป็นเครื่องสังเวจะเหมือนกับอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมอื่น เช่น ไก่ต้ม เป็ดต้ม หัวหมูต้ม หางหมูต้ม เนื้อหมูต้ม ข้าวปากหม้อ ขนมต้มแดง ขนมต้มขาว ข้าวเหนียวขาว ข้าวเหนียวเหลือง ผลไม้ต่าง ๆ หมากพลู ดอกไม้ รูปเทียน เหล้าหรือเบียร์ ประทัด น้ำดื่ม เป็นต้น นอกจากนั้นความเชื่อของชาวประมงเกี่ยวกับแม่น้ำนางเรือได้ปรับเปลี่ยนประยุกต์เป็นวัฒนธรรมใหม่ที่เกี่ยวเนื่องกับรถยนต์ กล่าวคือ ผู้ใช้รถยนต์มีความเชื่อว่ารถยนต์แต่ละคันมีแม่น้ำนางสิงสถิตอยู่ เมื่อซื้อรถยนต์คันใหม่หรือนำรถยนต์ออกใช้งานก็จะมีพิธีไหว้บอกกล่าววักถ้อยพวงมาลัยดอกไม้สดไว้บริเวณกระจกมองหลัง เชื่อว่าการกระทำเช่นนั้นจะทำให้แม่น้ำนางมีความพึงพอใจ และรักษารถยนต์ไว้เมื่อนำรถยนต์ไปใช้งานจะแคล้วคลาดปลอดภัย

ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ

ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ หมายถึง ความเชื่อที่เป็นผลก่อให้เกิดประโยชน์ หรือเป็นผลเสียต่อกระบวนการต่าง ๆ ตั้งแต่การผลิต การจัดจำหน่าย จนถึงการบริโภค ดังนี้

1. ผลต่อการผลิต

ประเทศไทยมีความอุดมสมบูรณ์ เป็นอู่ข้าวอู่น้ำ จนมีคำกล่าวว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” การผลิตในอดีตที่ผ่านมาเป็นการผลิตเพื่อยังชีพไปวันหนึ่ง ๆ ปลุกฝังเป็นลักษณะนิสัยติดตัวคนไทย ทำให้ขาดความกระตือรือร้นในการผลิตเพื่อจำหน่าย เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป วิถีชีวิตของคนไทยได้เปลี่ยนแปลงตามสภาพ เป็นการปรับตัวเพื่อเข้ากับสถานการณ์ แต่ขาดการจัดการที่คิดลัดจนมีความเชื่อดั้งเดิมเหนียวรั้งไม่เป็นผลดีต่อกระบวนการผลิต ความเชื่อเกี่ยวกับการประกอบอาชีพประมงก็เช่นเดียวกับความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพอื่นที่สร้างปัญหาต่อกระบวนการผลิต กล่าวคือ ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยามของชาวประมง จะต้องดูวัน เวลาที่เป็นมงคลต่อการออกทะเลเพื่อประกอบอาชีพ ความเชื่อเช่นนี้ในเชิงเศรษฐศาสตร์จะถือว่าเป็นการสูญเสียโอกาสต่อการผลิต ในภาวะปัจจุบันที่เป็นยุคของโลกาภิวัตน์ หากจะทำการใดต้องดูฤกษ์ยามแล้วจะทำให้ผลผลิตที่ได้รับ ไม่มีความต่อเนื่อง ไม่ทันการณ์และไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด สร้างความเสียหายและเกิดการสูญเสียเป็นอย่างมาก

2. ผลต่อการจัดจำหน่าย

ผลที่เกิดขึ้นจากความเชื่อต่อกระบวนการผลิต เป็นปัญหาต่อเนื่องไปถึงระบบการจัดจำหน่าย หรือกระบวนการตลาด กล่าวคือ ในการจัดจำหน่ายทั้งการจำหน่ายภายในประเทศ หรือการส่งออกไปยังต่างประเทศ จะมีพ่อค้าคนกลางเป็นผู้รับคำสั่งซื้อ โดยทำเป็นสัญญาในการจัดส่งผลผลิตตามจำนวนและระยะเวลาที่กำหนด จากนั้นพ่อค้าคนกลางจะติดต่อขอซื้อผลผลิตจากผู้ผลิต เพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามสัญญาสั่งซื้อ เมื่อกระบวนการผลิตมีปัญหาผลผลิตไม่มีความต่อเนื่อง ไม่ทันการณ์และไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ทำให้พ่อค้าคนกลางไม่สามารถจัดส่งผลผลิตให้แก่ผู้สั่งซื้อได้ตามสัญญา ต้องสูญเสียเงินค่าปรับ ขาดรายได้ที่ควรจะได้รับ ตลอดจนขาดความเชื่อถือจากลูกค้า หากเป็นการค้าระหว่างประเทศ จะทำให้ชื่อเสียงของประเทศเสียหาย ส่งผลกระทบต่อการค้าขายสินค้าอื่น ๆ ไปด้วย

3. ผลต่อการบริโภค

ผลที่เกิดจากการจำหน่าย สร้างปัญหาต่อเนื่องไปยังผู้บริโภค ผลผลิตมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ และมีราคาแพง ผู้บริโภคต้องรับภาระเป็นการเพิ่มค่าครองชีพ ส่งผลให้อัตราเงินเฟ้อเพิ่มสูงขึ้น กระทบต่อนโยบายและเสถียรภาพทางการเงินของประเทศ

ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความเชื่อที่เป็นผลอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติและวิถีชีวิตที่อยู่รอบตัวทั้งในทางบวกและทางลบ ดังนี้

1. ผลต่อธรรมชาติ

ตามปกติธรรมชาติจะมีภาวะสมดุลอยู่ในตัวของมันเองที่อยู่ภายใต้วัฏจักรธรรมชาติ หากมีตัวกระตุ้นหรือทำลายให้ธรรมชาติตัวใดตัวหนึ่งมากหรือลดลงภาวะทางธรรมชาติก็จะขาดภาวะสมดุลไป จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางปรากฏการณ์ต่าง ๆ เช่น ระบบนิเวศน์วิทยา ฤดูกาล มลภาวะ เป็นต้น จากความเชื่อของชาวประมงนับได้ว่ามีส่วนทำให้เกิดผลกระทบต่อธรรมชาติ กล่าวคือ การเลือกไม้ทำเรือ ชาวประมงจะไม่นิยมโค่นไม้ใหญ่ที่ขึ้นอยู่โคดเคียวมาทำเป็นลำเรือ เพราะเชื่อว่าไม้ที่ขึ้นอยู่โคดเคียวจะมีผีไม้ที่มีฤทธิ์แรงกล้าไม่เป็นมงคลในการนำมาประกอบเป็นลำเรือ หากมองในแง่ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ด้อมจะเป็นผลดีนับเป็นการรักษาต้นไม้ใหญ่ที่ขึ้นอยู่โคกเคียวมักจะง่ายต่อการโค่นหรือการทำลายเพราะปราศจากสิ่งกีดขวางใด ๆ หากกองไว้ต้นไม้เหล่านั้นจะออกดอกออกผลเป็นการช่วยในการขยายพันธุ์ไม้ในบริเวณนั้นเพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย ในขณะที่เดียวกันหากตัดต้นไม้ที่ขึ้นอยู่หนาแน่นหลาย ๆ ต้นก็จะเพิ่มความยากลำบากขึ้นบ้างไม่มากนักน้อย เพราะมีต้นไม้อื่นกีดขวางทางอยู่ ซึ่งจะมีผลให้ต้นไม้อื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงจะถูกทำลายไปด้วยแทนที่จะตัดต้นไม้เพียงต้นเดียวกลับต้องทำลายไม้อีกนับสิบ ๆ ต้น สิ่งมีชีวิตต่าง ๆ อีกหลายชีวิตที่พึ่งพาและพึ่งพิงในต้นไม้ดังกล่าวจะมีผลกระทบตามไปด้วย หรือความเชื่อที่ว่าต้นไม้ใหญ่มีผีไม้ที่มีฤทธิ์แรงกล้าสิงสถิตอยู่บุคคลทั่วไปไม่กล้าตัดทำลาย ต้องหาผู้ที่มิอาคมแก่กล้าทำการสะกดฤทธิ์ของผีไม้ก่อนจึงจะทำการตัดไม้ได้ ทำให้เกิดความยุ่งยากลำบากในการตัดทำลายต้นไม้ เป็นการยืดระยะเวลาในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ได้เช่นกัน การเลือกฤกษ์ยามในการออกทำการประมงก็เช่นเดียวกันหากชาวประมงทุกคนต่างปฏิบัติตามนับได้ว่าเป็นการอนุรักษ์สัตว์น้ำไปด้วยในตัวได้อีกทางหนึ่ง คือ เปิดโอกาสให้ปลาได้มีระยะพักฟื้นจากการถูกไล่ล่าหรือได้รับความบอบช้ำมาก่อนหน้านั้น โดยไม่มีการไล่ล่าทุกวันตามความต้องการของชาวประมงมากนัก นับได้ว่าเป็นแนวทางในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้ความเชื่อเกี่ยวกับทำเลการทำประมงของชาวประมง ที่มีความเชื่อว่า บริเวณที่มีกองหินใต้น้ำมาก ๆ หรือบริเวณที่มีพีชีน้ำขึ้นอยู่ชุกชุม จะมีปลาและสัตว์น้ำอาศัยอยู่มาก ชาวประมงจึงพยายามในการจับสัตว์น้ำบริเวณนี้ แต่ประสบอุปสรรคเนื่องจากมีเครื่องกีดขวางจึงได้ดำเนินการต่าง ๆ นานา เช่น วางยาเบื่อ วางระเบิด ทำให้กองหิน แนวปะการัง และพีชีน้ำ ซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารของสัตว์น้ำได้รับความเสียหาย เป็นเหตุให้ปริมาณสัตว์น้ำลดลงและสูญพันธุ์ไปในที่สุดส่งผลให้สัตว์น้ำไม่เพียงพอต่อการบริโภคชาวประมงส่วนหนึ่งจึงได้เปลี่ยนแปลงการทำประมงจากการไล่ล่ามาเป็นการเลี้ยงเพื่อทดแทน สัตว์น้ำที่นิยมเลี้ยงกันมากและสามารถสร้างรายได้ให้เป็นกอบเป็นกำ คือ กุ้งกุลาดำ การเลี้ยงกุ้งกุลาดำของชาวประมงขาดการจัดการที่ดี มีการถ่ายเทของเสียลงสู่แม่น้ำลำคลองทำให้แม่น้ำลำคลองเกิดการเน่าเสีย สัตว์น้ำต่าง ๆ ที่เคยอาศัยอยู่ชุกชุมได้ลดปริมาณลงอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มจะสูญพันธุ์ ทำให้สูญเสียระบบนิเวศน์วิทยาซึ่งก่อให้เกิดปัญหาอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน

2. ผลต่อวิถีชีวิต

จากการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมง พบว่า ในอดีตชาวประมงจะมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายอยู่กับธรรมชาติมาเป็นเวลาช้านาน จากความเชื่อของชาวประมงที่ได้คลี่คลายไปนับได้ว่ามีส่วนทำให้เกิดผลกระทบต่องานวิถีชีวิตของชาวประมงเป็นอย่างมาก กล่าวคือ การเลือกไม่ทำเรือ ในอดีตนั้นจะมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องนี้มากโดยยึดถือตามตำราจะไม่ฝ่าฝืนซึ่งกว่าจะเลือกได้ตามตำรานั้นจะใช้เวลานานพอสมควร การออกทะเลจับปลาที่เช่นเดียวกัน จะมีตำราฤกษ์ยามในการออกเรือ จะไม่ทำการประมงทุกวันตลอดทั้งปี มีการหยุดหมุนเวียนเปลี่ยนไปตามฤกษ์ยามนั้น ๆ ซึ่งมองได้ว่าเป็นความเข้าใจธรรมชาติให้โอกาสธรรมชาติในการพักผ่อนและปรับตัวให้อยู่ในสภาพเดิม ทำให้ธรรมชาติมีความสมดุลและสมบูรณ์เพียงพอแก่ความต้องการของคนหรือชาวประมง แต่เมื่อความเชื่อคลี่คลายและเปลี่ยนไปภาวะสมดุลทางธรรมชาติเปลี่ยนไป วิถีชีวิตของชาวประมงจึงเปลี่ยนไปด้วย เช่น ในอดีตชาวประมงจะใช้เวลาในการประมงไม่มากนัก หากทำประมงในเวลากลางวันใช้เวลาไม่เกินเที่ยงคืนก็เป็นการเพียงพอในการบริโภคหรือจำหน่าย เนื่องจากมีปู ปลา ชุกชุม แต่ปัจจุบันวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากสัตว์น้ำในธรรมชาติมีน้อย บ้างก็หันมาประกอบอาชีพเลี้ยงกุ้งกุลาดำ ซึ่งเป็นอาชีพหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางระบบนิเวศน์มีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชาวประมง กล่าวคือ ทำให้สัตว์น้ำที่มีอยู่ตามธรรมชาติลดน้อยลง เป็นเหตุให้มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ ชาวประมงจึงผกผันและหันเหวิถีชีวิตของตนจากเดิมที่เคยจับสัตว์น้ำยังชีพเป็นอาชีพอื่น เช่น รับจ้างในตัวเมือง เป็นต้น นอกจากนั้นชาวประมงส่วนหนึ่งก็ได้ขายที่ดินบริเวณที่ตนอาศัยอยู่ให้กับผู้อื่นที่ต้องการจะทำมาค้าขาย เมื่อมีเงินจากการขายที่ดินก็จะใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย เที่ยวเตร่เฮฮาหาความสุขในอบายมุข บ้างก็นำเงินที่ได้ไปซื้อรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ให้กับบุตรหลาน จับจีโอบเที่ยวสร้างความร่ำรวยและหว่านเหี้ยให้แก่ผู้อื่น บ้างก็เกิดอุบัติเหตุถึงแก่ชีวิตหรือพิการมากมายและเป็นปัญหาแก่สังคม ซึ่งล้วนแล้วเกิดจากสาเหตุแห่งความคลี่คลายทางความเชื่อในการประมงของชาวประมงนั่นเอง

อย่างไรก็ตามความเชื่อ นับเป็นสิ่งที่ยังมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวประมงโดยเฉพาะชาวประมงชายฝั่ง ทั้งนี้เนื่องจากชาวประมงเชื่อว่าหากได้ปฏิบัติตามความเชื่อและประกอบพิธีกรรมอย่างถูกต้องแล้วจะมีอำนาจเร้นลับช่วยคลี่คลายแคล้วคลาดให้เกิดความสุข ความ

ปลอดภัย และประสบผลสำเร็จในการการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต ในทางตรงกันข้ามหากละเลยไม่ปฏิบัติตามและประกอบพิธีกรรม หรือกระทำการใด ๆ อันเป็นการลบหลู่สิ่งเร้นลับนั้นก็จะก่อให้เกิดปัญหา ภัยพิบัติต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต

บทที่ 5

บทย่อ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

ในการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีประเด็นที่สำคัญดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2 ประเด็นต่อไปนี้

1. ลักษณะของความเชื่อและพิธีกรรม
2. ผลกระทบของความเชื่อ

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูลและผู้บอกข้อมูล

1.1 แหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 ประเภท คือ

1.1.1 ข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.1.2 แหล่งข้อมูลภาคสนาม ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ในเขตตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามขอบเขตด้านพื้นที่

1.2 ผู้บอกข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้บอกข้อมูลดังต่อไปนี้

1.2.1 กำเนิดและมีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.2.2 เป็นผู้ประกอบอาชีพประมงเป็นอาชีพหลัก

1.2.3 มีบรรพบุรุษประกอบอาชีพประมงสืบต่อกันมาไม่น้อยกว่า 1 ช่วง
อายุคน

2. วิธีการดำเนินการรวบรวมข้อมูล

2.1 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ความเชื่อของชาวประมงระหว่าง
เดือนตุลาคม 2540 - มกราคม 2541

2.2 วิธีรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม กระทำโดยวิธีการ
สัมภาษณ์ สังเกตผู้บอกข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อโดยการจดบันทึก บันทึกเสียงด้วยเครื่อง
บันทึกเสียงและบันทึกภาพ

3. วิธีจัดกระทำกับข้อมูล

3.1 ถอดเนื้อความข้อมูลโดยวิธีสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับความเชื่อ จากแถบ
บันทึกเสียงโดยใช้ระบบอักษรวิธีภาษาไทยมาตรฐาน

3.2 ตรวจสอบข้อมูลโดยการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ คือ จาก
การจดบันทึก แถบบันทึกเสียง การสัมภาษณ์ การสังเกต และภาพถ่าย

3.3 วิเคราะห์ข้อมูลตามขอบเขตด้านเนื้อหา

4. วิธีเสนอผลการศึกษากันคว้า

เสนอผลการศึกษากันคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์โดยใช้ภาพประกอบเป็น
บางตอน

สรุปผล

จากการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมง ตำบลแหลม
ตะกูนพูก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าความเชื่อของชาวประมงมี 7
ลักษณะ ดังนี้ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับเรือและเครื่องมือ ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง
ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยาม ความเชื่อเกี่ยวกับเทพและภูตผีปีศาจ ความเชื่อเกี่ยวกับโชคลาง
ความเชื่อเกี่ยวกับท่าเลการทำประมง และความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์น้ำที่ต้องห้าม

ความเชื่อเกี่ยวกับเรือและเครื่องมือ

ชาวประมง ตำบลแหลม ตะลุงทุกอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เชื่อว่าลักษณะของเรือจะต้องมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยดูงามตา การวางกงเรือจะต้องวางกงให้มีระยะของกงเท่ากัน และจำนวนกงจะต้องพอดีกับการนับ หลักในการนับ คือ กงอันแรก นับเป็นเงิน กงอันที่สองนับเป็นทอง กงอันที่สามนับเป็นเหล็ก กงอันที่สี่นับเป็นตะกั่ว กงอันที่ห้า นับเป็นเงิน และจะเวียนนับต่อกันไปเรื่อย ๆ กงอันสุดท้ายจะต้องตกตรงคำว่าเงิน หรือทองเท่านั้น การตอกลูกตัก ที่ตรงกับกงเรือห้ามตอกลูกตักตรงที่มีตาไม้ เพราะเชื่อว่าเมื่อออกเรือหาปลาเรืออาจจะแตก หรืออัปปางกลางทะเล และจากความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะของเรือ ชาวประมงจะเลือกซื้อเรือที่มีระยะของกงเรือเป็นระยะเท่ากัน มีจำนวนกงเรือ 41 อันซึ่งตกตรงคำว่าเงิน หรือ 42 อันซึ่งตกตรงคำว่าทอง หรือ 45 อันซึ่งตกตรงคำว่าเงิน หรือ 46 อันซึ่งตกตรงคำว่าทอง ชาวประมงส่วนใหญ่จะเลือกซื้อเรือที่มีกงเรือตกตรงคำว่าทอง และไม่ปรากฏเรือลำใดตอกลูกตักตรงตาไม้ ส่วนขนาดของเรือซึ่งมีหน่วยนับเป็นวา และความยาวของเรือต้องไม่ลงตัว เช่น ยาว 8 วา 10 วา หรือ 12 วา เป็นต้น จะไม่เป็นสิริมงคลแก่เรือลำนั้น ทำให้การออกเรือหาปลาไม่บังเกิดผล ดังนั้นในการซื้อเรือจึงต้องเลือกซื้อเรือที่มีขนาดความยาวเป็นเศษของวาเสมอจากความเชื่อนี้เองชาวประมงส่วนใหญ่จะนิยมเลือกซื้อเรือที่มีขนาดความยาว 10 วา 2 ศอก สำหรับความเชื่อเกี่ยวกับไม้ที่ใช้ประกอบเป็นลำเรือนิยมซื้อเรือที่ทำจากไม้ที่ไม่มีตาไม้ หากพบว่าไม้นั้นมีตาไม้จะต้องอยู่บริเวณหัวเรือ เพราะเชื่อว่าตาไม้เปรียบเสมือนตาของเรือจะช่วยให้การมองหาฝูงปลา สามารถจับปลาได้มาก การซื้อเรือมีการสืบประวัติของไม้ที่นำมาใช้ทำเป็นเรือได้ หากเลือกได้จะเลือกซื้อเรือที่ทำจากไม้ที่ไม่ขึ้นอยู่โคนเดียว เนื่องจากเชื่อว่าไม้ที่อยู่โคนเดียวจะมีผีไม้ที่มีฤทธิ์แรงกล้า ไม่เป็นมงคลในการนำมาประกอบเป็นลำเรือ ชาวประมงส่วนใหญ่จะเลือกซื้อเรือที่ทำจากไม้ตะเคียน ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องมือในการทำประมงเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์สิงสถิตอยู่ในเครื่องมือบางชนิด เช่น แหและอวน มี "ท้าวพันตา พญาพันวัง" เป็นผู้มีอำนาจที่จะบันดาลให้การประกอบอาชีพประมงประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ก่อนทำการประมงจะต้องมีการเซ่นไหว้ ให้ความเคารพโดยการไม่เดินข้ามหรือเหยียบแหและอวน หลังการใช้งานแล้วจะต้องทำความสะอาดพร้อมทั้งตากให้แห้ง เชื่อว่าการกระทำเช่นนี้จะบังเกิดผลดี เมื่อ

ซื้อแหและหรืออวนมาใหม่ ก่อนที่จะนำไปใช้งานจะต้องทาหรือชะโลมด้วยเลือดไก่ สด ๆ ที่แหและหรืออวน เพื่อเป็นการสังเวยหรือเซ่นไหว้ แล้วผูกผ้าสีแดงที่หูอวนจะทำให้แหและหรืออวนนั้นมีความขลังยิ่งขึ้น

ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง

ชาวประมงเชื่อว่าเครื่องรางของขลังสามารถใช้เป็นสิ่งป้องกันอันตรายและช่วยคลบแคลิให้งานของตนสำเร็จประกอบด้วย ผ้าสี ยันต์และผ้ายันต์ สายสิญจน์ น้ำมันต์ พระเครื่อง สายรัดเอว ตะกรุด จากความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลังอย่างมั่นคงในหมู่ของชาวประมง จะเห็นได้ว่าเรือประมงแต่ละลำมีผ้าผูกที่บริเวณหัวเรือโดยมีสีต่าง ๆ กันจำนวน 3 ผืน สีที่นิยมใช้กันมาก ได้แก่ สีแดง สีขาว สีน้ำเงิน สีเขียว สีชมพู และมีการเขียนยันต์และลงคาถาอาคมไว้ ส่วนการเลือกใช้สีของผ้าแต่ละลำนั้นขึ้นอยู่กับความเชื่อที่ว่าเรือแต่ละลำจะถูกโฉลกกับผ้าสีอะไร เนื่องจากเมื่อยานางประจำเรือแต่ละคนจะมีความชอบในสีของผ้าต่างกัน นอกจากนี้ก็ยังมียันต์และผ้ายันต์จะมีให้เห็นในบริเวณลำเรือมีทั้งยันต์ที่ป้องกันภัยอันตรายให้แก่เรือและเจ้าของเรือ มีการประพรมน้ำมันดับบริเวณหัวเรือทุกครั้งก่อนออกเรือเชื่อว่าเป็นการปลุกเมื่อยานางให้ตื่นเพื่อจะปกป้องคุ้มครองเรือให้ปลอดภัยจากภัยพิบัติทั้งปวง ตลอดจนเป็นสิริมงคลต่อการประกอบอาชีพประมง ส่วนเครื่องรางของขลังประจำตัว ได้แก่ พระเครื่อง สายรัดเอว ตะกรุด ของชาวประมง

ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยาม

ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยามในการซื้อเรือ ชาวประมงจะกำนิ้งวันที่ทำการซื้อ ทั้งนี้เนื่องจากในแต่ละวัน เรือที่ซื้อมาจะให้ฤกษ์และโทษต่างกัน ชาวประมงส่วนใหญ่จะเลือกซื้อเรือเพื่อใช้ทำการประมงในวันจันทร์ วันพฤหัสบดี วันศุกร์ และจะไม่ซื้อเรือในวันอาทิตย์ วันอังคาร วันพุธ วันเสาร์ สำหรับความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยามในการนำเรือขึ้นคอง เพื่อซ่อมแซมและการนำเรือลงน้ำ เชื่อว่าเวลาที่เป็นมงคลต่อการนำเรือขึ้นคองเพื่อซ่อมแซมเรือในกรณีเรือเกิดการชำรุดเสียหาย และการนำเรือลงน้ำในกรณีซ่อมแซมเสร็จ ในวันศุกร์ เพราะเชื่อว่าจะเป็นสิริมงคล และเป็นผลดีต่อเรือและเจ้าของเรือ เนื่องจากวันศุกร์เป็นคำพ้องเสียงของคำว่า "สุข" การนำเรือลงน้ำหลังจากซ่อมแซมเรือเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะต้องนำเรือลงน้ำในวันเสาร์ เพราะเชื่อว่าจะมีความมั่นคงต่อการประกอบอาชีพจะมีผลด้านเศรษฐกิจและ

ครอบครัว เกี่ยวกับฤกษ์ยามในการออกทะเลหาปลาจะยึดถือตามตำราเทพจร โดยแยกเป็นข้างขึ้นและข้างแรมและใช้ยามอุบากองเป็นฤกษ์ในการออกทะเล ประกอบด้วย

ความเชื่อเกี่ยวกับเทพและภูตผีปีศาจ

เทพที่ชาวประมงตำบลแหลมตะตุมทุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช นับถือส่วนใหญ่ ได้แก่ สมเด็จเจ้าพะโคะ หรือหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด เชื่อว่าเป็นพระที่ศักดิ์สิทธิ์หากกราบไหว้บูชาแล้วจะแคล้วคลาดปลอดภัยจากสรรพสิ่งในการเดินทางออกทะเลหาปลา พลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เชื่อว่าพระวิญญูญาณของพระองค์จะทรงปกป้องคุ้มครองขจัดปัดเป่าภัยทางธรรมชาติ ท้าวเวสสุวรรณ เชื่อว่าเป็นเทพเจ้าที่มีอำนาจสูงสุดและมีอิทธิฤทธิ์ในการควบคุมภูตผีปีศาจที่มีอยู่ในท้องทะเลสามารถคลั่งคลุ้มให้เกิดเรื่องดีหรือเรื่องร้ายต่อการประกอบอาชีพได้ หลวงพ่อท่านลาก ซึ่งในอดีตเป็นเจ้าอาวาสวัดแหลมตะตุมทุกมีความศักดิ์สิทธิ์ในการป้องกันภัยทางธรรมชาติและมีโชคลาภในการประกอบอาชีพประมง แม่ย่านางเรือ เป็นวิญญูณศักดิ์สิทธิ์ เรือทุกลำจะมีแม่ย่านางสิงสถิตอยู่มีอำนาจในการนำโชคชัย หรือความหายหน้ามาสู่เรือได้ ผู้ที่เป็นเจ้าของเรือจึงต้องมีการกราบไหว้บูชาและเซ่นสรวงบูชาแม่ย่านางเรืออยู่เสมอ นอกจากการเซ่นสรวงบูชาแล้ว ต้องมีการปฏิบัติตนตามข้อห้ามและข้อพึงปฏิบัติต่อแม่ย่านางเรือ เช่น ห้ามข้ามหรือเหยียบย่ำบนหัวเรือ ห้ามร่วมเพศในเรือ ห้ามนำภาพลามก หรือโสเภณีลงเรือ ห้ามถ่ายอุจจาระปัสสาวะหรือนำขยะไปทิ้งไว้บริเวณหัวเรือหรือโคนเรือ ห้ามใช้ผลไม้ เช่น ละครูด มังคุด พุทรา ลางสาด ไหว้แม่ย่านางเรือ เพราะเชื่อว่าผลไม้เหล่านี้มีชื่อที่ไม่เป็นมงคล ทำให้อัปโชค ห้ามตัดทำลายหัวเรือเก่า หรือโคนเรือเก่า ต้องหมั่นดูแลรักษาความสะอาดบริเวณหัวเรือ เป็นต้น ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีปีศาจ ภูตผีปีศาจที่ชาวประมงให้ความนับถือ ประกอบด้วย ท้าวพันดา พญาพันวัง เชื่อว่าเป็นผีที่สิงสถิตอยู่บริเวณกลางเรือ มีหน้าที่ปกปักษ์รักษาเครื่องมือในการจับปลา ส่วนพญาพันวังหรือบางครั้งเรียกว่าดาพรานวัง เป็นผีที่สิงสถิตอยู่บริเวณท้ายเรือ มีบริวารเป็นสุนัข 3 ตัว มีหน้าที่เฝ้ารักษาแม่ย่านางเรือ คาเถรมหาคูรูด เชื่อว่าทะเลมีบริเวณที่เป็นใจกลางทะเล เรียกว่า “ตะคือทะเล” เป็นที่สิงสถิตของคาเถรมหาคูรูด ทำหน้าที่ปกปักษ์รักษาท้องทะเลและบรรดาสัตว์น้ำต่าง ๆ ชาวประมงกราบไหว้คาเถรมหาคูรูด เพื่อสร้างความพึงพอใจมิเช่นนั้นจะทำให้คาเถรมหาคูรูดโกรธและ

บันดาลให้ทะเลเกิดคลื่นลมเป็นอันตรายต่อชาวประมงได้ คาซุนเล เป็นบริวารของคา
เถรมหากรุค มีหน้าที่ช่วยเหลือดูแลท้องทะเลและบรรดาสัตว์น้ำต่าง ๆ ชาวประมงกราบไหว้
คาเถรมหากรุคเพราะต้องการเอาใจไม่ให้คาเถรมหากรุคโกรธ จะได้แคล้วคลาดจากอันตราย
แม้เจ็คน้อย เชื่อว่าในท้องทะเลจะมีผีผู้หญิงสวย ผมยว ลำตัวส่วนบนมีรูปร่างเหมือนมนุษย์
ทั่วไป มีหน้าที่ดูแลรักษาสัตว์น้ำทั้งหลายที่มีอยู่ในทะเล ชาวประมงทุกคนจะต้องบอกกล่าว
ขออนุญาตจับสัตว์น้ำจากแม่เจ็คน้อยก่อนจึงจะลงมือจับสัตว์น้ำได้ พรายน้ำหรือผีพราย
เชื่อว่าเป็นผีที่มีแสงเรืองจับตัวเป็นกลุ่มก้อน หากพรายน้ำขึ้นเรือได้จะคายเมือกทำให้เรือล่ม
ได้ เมื่อพบพรายน้ำชาวประมงจะต้องทำการแก้เคล็ด โดยถอดเสื้อผ้าออกจากกายทั้งหมด
พร้อมทั้งส่งเสียงดังเพื่อไล่พรายน้ำ

ความเชื่อเกี่ยวกับโซกลาง

ชาวประมงเชื่อว่าโซกลางมีผลต่อการประกอบอาชีพประมงจำแนกออกเป็น 2
ประการ ได้แก่ สิ่งที่ปรากฏให้เห็นแสดงถึงผลดีต่อการประกอบอาชีพประมง และสิ่งที่
ปรากฏให้เห็นแสดงถึงผลร้ายต่อการประกอบอาชีพประมง สิ่งที่ปรากฏให้เห็นแสดงถึงผลดี
ต่อการประกอบอาชีพประมง มี 4 ลักษณะ คือ ท้องฟ้าเป็นสีแดง คลื่นลมสงบเรียบ น้ำทะเล
เป็นสีแดงมัน และลงอวนครั้งแรกจับปลาได้จำนวนมาก สิ่งที่ปรากฏให้เห็นแสดงถึงผลร้าย
ต่อการประกอบอาชีพประมงมี 9 ลักษณะ ได้แก่ ท้องฟ้าเป็นสีเหลืองอมดำ ท้องฟ้ามีสีแดง
เป็นลำปัดเกลียว มดขึ้นจากพื้นดินมาก คลื่นลมแรง ลักษณะของน้ำเป็นสีแดงมีเมือกเหนียว
เสียงฟ้าร้องเมฆสีดำปกคลุมมาก เมฆสีดำอยู่ใกล้ ๆ มีลักษณะเป็นริ้ว ๆ ห้อยลงมาเป็นสาย
น้ำไหลแรงหมุนวน และหิ่งห้อยขึ้นจากดินมาก

ความเชื่อเกี่ยวกับทำเลการทำประมง

ชาวประมงมีความเชื่อเกี่ยวทำเลการทำประมงว่า บริเวณที่เหมาะสมแก่การทำ
ประมง มี 6 ลักษณะ ได้แก่ บริเวณใดที่คลื่นลมสงบเรียบหรือไม่มีคลื่นลม บริเวณที่น้ำทะเล
เป็นสีแดง บริเวณน้ำฝนบรรจบกับน้ำเค็ม บริเวณใดมีกองหินใต้น้ำมาก ๆ บริเวณที่มีพืชน้ำ
จืดอยู่ชุก และบริเวณน้ำท่า

ความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ต้องห้าม

ความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ต้องห้าม ชาวประมงมีความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ต้องห้ามในทะเล มี 2 ชนิด คือ ปลาโลมาและเต่าชนิดต่าง ๆ โดยเชื่อว่าปลาโลมาทั้งปลาโลมาขาวและปลาโลมาดำ เป็นปลาที่มีคุณค่าต่อผู้ประมง และเต่าที่มีอายุมาก ๆ ชาวประมงเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์สิงสถิตอยู่หรือเป็นเต่าเจ้า หรือเป็นสัตว์เลี้ยงของเทพ

พิธีกรรม

จากการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าความเชื่อของชาวประมงทั้ง 7 ลักษณะ มีพิธีกรรมปรากฏอยู่เพียง 3 ลักษณะ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องมือ ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง และความเชื่อเกี่ยวกับเทพและภูตผีปีศาจ

ผลกระทบจากความเชื่อ

ความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมง ที่มีผลกระทบต่ออาชีพประมง 5 ประการ คือ มีผลกระทบต่อผู้ปฏิบัติ มีผลกระทบต่อสังคม มีผลกระทบต่อวัฒนธรรม มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ผลกระทบที่มีต่อผู้ปฏิบัติมี 3 ด้าน คือ ด้านจิตใจ ด้านอุปนิสัย และด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว มีผลกระทบต่อสังคม มี 3 ด้าน คือ ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นกลุ่มพวกเดียวกัน ทำให้เกิดการอบรมบ่มเพาะนิสัยที่ดีงามแก่สังคม และทำให้เกิดความสามัคคี ผลกระทบต่อวัฒนธรรม มี 2 ด้าน คือ ทำให้เกิดการสืบทอดภูมิปัญญา และทำให้เกิดความต่อเนื่องทางวัฒนธรรม ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ มี 3 ด้าน คือ ทำให้เกิดผลต่อการผลิต ทำให้เกิดผลต่อการจัดจำหน่าย และทำให้เกิดผลต่อการบริโภค ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มี 2 ด้าน คือ ผลต่อธรรมชาติ และผลต่อวิถีชีวิต

อภิปรายผล

จากการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ความเชื่อของชาวประมงมี 7 ลักษณะ ซึ่งประกอบด้วย ความเชื่อเกี่ยวกับเรือและเครื่องมือ ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง ความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีปีศาจ ความเชื่อเกี่ยวกับเทพและภูตผีปีศาจ ความเชื่อเกี่ยวกับ

โซกลาง ความเชื่อเกี่ยวกับทำเลการทำประมง และความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์น้ำที่ต้องห้าม ซึ่งต่างเป็นความเชื่อที่ได้ยึดถือและสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษของตน ที่ได้รับรู้ในสิ่งนั้น ๆ มาโดยการถ่ายทอดของคนรุ่นก่อน ๆ แล้วนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับภาวะการณ์ในสมัยของตน บ้างก็ได้สร้างความเชื่อใหม่โดยการประสมประสานความเชื่อเดิม โดยมีการทดลอง การสังเกต และรวบรวมข้อมูลมาแล้วนำมาหล่อหลอมกับประสบการณ์ที่ได้รับแล้วถ่ายทอดเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ความเชื่อและพิธีกรรมใดที่ไม่สอดคล้องกับภาวะการณ์ความเชื่อและพิธีกรรมนั้นก็จะคลี่คลายหรือหายไป และมีความเชื่อและพิธีกรรมใหม่ขึ้นมาทดแทน ซึ่งมีปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นต้นเหตุมีดังนี้

1. สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศวิทยาเปลี่ยนแปลงไป ทั้งที่เกิดจากฝีมือมนุษย์และธรรมชาติ ในปัจจุบันเมื่อมีการทิ้งของเสีย เช่น น้ำเสียจากนาุ้ง น้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม น้ำเสียจากการฉีดสารเคมีของชาวนา ชาวสวน เป็นต้น ลงสู่แม่น้ำลำคลองแล้วไหลลงสู่ทะเลในที่สุดทำให้สิ่งมีชีวิตบางชนิดไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมเช่นนั้นได้ บ้างก็มีปริมาณน้อยลงหรือสูญพันธุ์ไปก็มี เป็นเหตุให้บริเวณที่ชาวประมงเคยมีความเชื่อว่าเหมาะแก่การทำประมงก็เปลี่ยนแปลงไป ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับทำเลการทำประมงจึงคลี่คลายไป

2. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ได้เข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวประมงคลี่คลายไป เช่น ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับฤกษ์ยาม เดิมมีความเชื่อว่าหากออกเรือในยามนี้จะมีความปลอดภัย หากออกเรือในยามนั้นจะเป็นอันตราย ในอดีตชาวประมงจะให้ความสำคัญกับฤกษ์ยามเป็นอย่างมาก แต่ในปัจจุบันภาวะการณ์ต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับการพยากรณ์อากาศของกรมอุตุนิยมวิทยา มีความเจริญก้าวหน้าสามารถที่จะพยากรณ์ได้ว่า เวลาใด สถานที่ใด จะมีคลื่นลมรุนแรงไม่ควรนำเรือออกทะเลหาปลา มีความแม่นยำน่าเชื่อถือ ทำให้ชาวประมงแคล้วคลาดจากภัยทางธรรมชาติ จึงเป็นเหตุให้เกิดการคลี่คลายและเปลี่ยนแปลงต่อความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยามจากเดิมที่เชื่อตามตำราเทพจรและยามอุบาทถอง หันมาเชื่อตามการพยากรณ์อากาศของกรมอุตุนิยมวิทยาแทน ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับทำเลการทำประมง วิถีการสมัยใหม่เจริญก้าวหน้าสามารถพัฒนาเครื่องมือ เช่น เรดาร์ที่สามารถตรวจจับว่าที่ใดหรือบริเวณใดมีฝูงปลา หรือสัตว์น้ำมาก ชาวประมงก็จะเข้าทำการจับสัตว์น้ำในบริเวณนั้น ซึ่งมีความ

แม่นยำมากเชื่อถือได้ จึงทำให้เกิดการคลี่คลายในความเชื่อเกี่ยวกับทำเลการทำประมงขึ้นเป็นต้น

3. นโยบายของรัฐ เช่น นโยบายการปิดป่าทำให้หาไม้ในการทำเรือได้ยาก ชาวประมงจึงได้เปลี่ยนแปลงไม้ที่ใช้ทำเรือ ซึ่งจากเดิมที่เคยนิยมใช้ไม้เนื้อแข็งมาเป็นการใช้ไม้ที่หาได้ง่ายหรือใช้พลาสติกแข็งเป็นส่วนประกอบของเรือก็มีนับเป็นเหตุให้เกิดการคลี่คลายความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการเลือกไม้ที่ใช้ประกอบเป็นลำเรือ นโยบายการกำหนดเขตอุทยานแห่งชาติป่าชายเลน กำหนดแนวหินปะการังและพีชน้ำ ทำให้ชาวประมงไม่สามารถเข้าไปทำการจับสัตว์น้ำในสถานที่ดังกล่าวได้ เป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลให้ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับทำเลการทำประมงคลี่คลายไป เช่นเดียวกับนโยบายการกำหนดระยะเวลาการจับปลาในฤดูวางไข่ ทำให้ชาวประมงไม่สามารถทำการจับสัตว์น้ำในระยะเวลาดังกล่าวได้ ส่งผลให้ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับฤกษ์ยามคลี่คลายไป

4. เศรษฐกิจ เนื่องจากสภาพการเป็นอยู่ของสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปจากการผลิตเพื่อยังชีพเป็นการผลิตเพื่อการค้าแสวงหาผลกำไร ชาวประมงจึงต้องหาวิธีการในการจับสัตว์น้ำให้ได้มากที่สุดและใช้ต้นทุนให้น้อยที่สุด เป็นเหตุให้ความเชื่อและพิธีกรรมคลี่คลายไปจากเดิม เช่น การออกทะเลหาปลาเดิมจะดูฤกษ์ยามที่เหมาะสมตามตำรา แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไป หากมัวแต่รอฤกษ์ยามอยู่จะมีต้นทุน ปัจจุบันการออกเรือหาปลาไม่มีฤกษ์ยาม เวลาที่แน่นอน มีความสะดวกหรือเห็นว่าเหมาะสมในเวลาใดก็ออกทะเลหาปลาในเวลานั้นตามความต้องการ ทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยามคลี่คลายไป ในด้านพิธีกรรมเกี่ยวกับการเซ่นไหว้แม่ย่านางเรือและญาติผู้ไปศาลเจ้าเดิมจะมีการเซ่นไหว้อยู่เสมอและมีความพิถีพิถันในการเลือกเครื่องสังเวย แต่เนื่องจากเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวย ทำให้ชาวประมงคลี่คลายความเชื่อดังกล่าว แม้ยังคงมีพิธีกรรมปรากฏอยู่ก็ตามแต่มีได้ประกอบพิธีกรรมบ่อยมากเหมือนในครั้งอดีต จะมีเพียงปีละครั้งและเครื่องสังเวยก็มีน้อยลงไปด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตามแม้จะมีการคลี่คลายทางความเชื่อและพิธีกรรมของชาวประมงบ้างเป็นบางประการ แต่ความเชื่อและพิธีกรรมบางประการชาวประมงยังคงยึดถืออย่างมั่นคง ได้แก่ ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับลักษณะของเรือ ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับขนาดของเรือ ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเครื่องมือ ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับฤกษ์ยามในการซื้อเรือ ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยว

กับฤกษ์ยามในการนำเรือขึ้นกองเพื่อซ่อมแซมและการนำเรือลงน้ำ ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับเทพและภูติปีศาจ ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับโชคลาง และความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับสัตว์น้ำที่ต้องห้าม ทั้งนี้เนื่องจากอาชีพประมงเป็นอาชีพที่มีมาแต่ดั้งเดิม ขณะที่ประกอบอาชีพจะมีความโดดเด่น อยู่ท่ามกลางธรรมชาติที่เว้งว้างเกิดภัยพิบัติได้ตลอดเวลา อาชีพประมงจึงมีความเสี่ยงสูงทำให้เกิดความกลัว ความเชื่อและพิธีกรรมยังคงมีความสำคัญและมีบทบาทต่อวิถีชีวิตของชาวประมงอย่างแนบแน่นลึกซึ้งซึ่งสอดคล้องกับประมวล ศิริพันธ์แก้ว ที่ว่า

อาชีพประมงมีความเสี่ยงสูงมาก เพราะต้องเดินทางไปในท้องทะเลอันกว้างใหญ่ไพศาล เต็มไปด้วยอันตรายจากคลื่นจัด ลมแรง สัตว์ร้ายและการหลงทิศทาง ในช่วงเวลาที่ยุคนี้ยังมีความรู้เกี่ยวกับทะเลน้อยมากย่อมมีความหวาดกลัวภัยอันตรายที่ไม่อาจคาดได้ นึกถึงความอยู่รอดของชีวิตและต้องการกำลังใจ ความเชื่อและพิธีกรรมจึงเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ มีการถ่ายทอดและยึดถือปฏิบัติสืบต่อมา¹

นอกจากนั้นความเชื่อทั้งหลายจะเกิดจากความกลัวหรือความไม่รู้และจะมีการวิวัฒนาการไปเรื่อย ๆ อย่างไม่หยุดยั้ง เช่น ชาวประมงมีความเชื่อเกี่ยวกับเรือและเครื่องมือ เนื่องจากในการประกอบอาชีพประมงเรือเป็นพาหนะและเป็นที่พักพิงในขณะที่ประกอบอาชีพดังนั้นชาวประมงจึงให้ความสำคัญกับเรือเป็นอย่างมากเพราะการที่จะรอดพ้นจากพายุร้าย คลื่นลมที่โหมซัดกระหน่ำได้เรือจะต้องมีความแข็งแรงทนทาน จึงเกิดเป็นความเชื่อเกี่ยวกับเรือตั้งแต่ลักษณะของเรือ ขนาดของเรือและไม้ที่ใช้ทำเรือ ส่วนเครื่องมือ ชาวประมงจะจับสัตว์น้ำได้มากหรือน้อย เครื่องมือเป็นส่วนสำคัญที่จะวัดความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ชาวประมงจึงเกิดความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องมือขึ้น ชาวประมงมีความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง เนื่องจากชาวประมงมีความเชื่อมั่นต่อไสยศาสตร์เพราะถือว่า

¹ประมวล ศิริพันธ์แก้ว. เทคโนโลยีการประมงน้ำเค็ม. 2525. หน้า 65.

ชีวิตอยู่ได้อำนาจของสิ่งเหนือธรรมชาติหรือบุญญาธิการของพระศาสดาและเทพทั้งปวง และถ้าผู้ใดสามารถยึดมั่นในสิ่งเหล่านั้นหรือเพียรบำเพ็ญจนอำนาจเหล่านั้นมีขึ้นในตัวตนก็จะทำให้ตนมีคุณวิเศษเหนือคนสามัญช่วยให้ตนคลาดแคล้วอยู่ยงคงกระพัน มีโชคลากเมตตามหานิยม ชาวประมงจึงมีความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง ชาวประมงมีความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยาม เพราะมีความเชื่อต่อเนื่องจากฤกษ์ยามในการออกศึกตามตำราพิชัยสงครามและชาวประมงได้นำมาประยุกต์ใช้กับการประกอบอาชีพประมงประสบผลสำเร็จ จึงมีความเชื่อสืบเนื่องมา ชาวประมงมีความเชื่อเกี่ยวกับเทพและภูติผีปีศาจ เนื่องจากเป็นความเชื่อพื้นฐานของชาวภาคใต้ที่พ้องกับความเชื่อของชาวไทยถิ่นอื่น ๆ คือ เชื่อว่ามีอำนาจเหนือธรรมชาติ และเชื่อว่าธรรมชาติบางอย่างมีวิญญาณ สิ่งเร้นลับเหล่านี้มีส่วนสำคัญต่อการกำหนดและควบคุมชะตากรรมของตน อาจให้คุณและโทษแก่ตนได้นานา จึงมีความเชื่อเกี่ยวกับเทพและภูติผีปีศาจ ชาวประมงมีความเชื่อเกี่ยวกับโชคลาง เนื่องจากเชื่อว่าปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของธรรมชาติเป็นสิ่งที่เร้นลับอาจคลบับดาลโชคดีหรือโชคร้ายมาสู่ตนได้ จึงมีความเชื่อในทางดีและทางร้ายที่จะมีผลต่อการประกอบอาชีพประมง ชาวประมงมีความเชื่อเกี่ยวกับทำเลการทำประมง เพราะสถานที่บางแห่งเป็นแหล่งอาหารอันอุดมสมบูรณ์ จึงเป็นแหล่งชุมนุมของบรรดาสัตว์น้ำต่าง ๆ เชื่อว่าหากพบแหล่งดังกล่าวจะเป็นทำเลที่ดีต่อการประกอบอาชีพประมง ชาวประมงมีความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์น้ำที่ต้องห้าม เนื่องจากสัตว์น้ำบางชนิดเลี้ยงลูกด้วยนมเหมือนมนุษย์ เช่น ปลาโลมา จึงเชื่อว่าปลาโลมามีชีวิตจิตใจเช่นมนุษย์ไม่ควรทำอันตราย ส่วนสัตว์น้ำบางชนิดมีอายุยืนยาว เช่น เต่าทะเล จึงเชื่อว่าสัตว์ที่มีอายุยืนยาวเพราะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองไม่ควรทำอันตรายเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ควรสนับสนุนและอนุรักษ์ความเชื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมงในท้องถิ่นนี้และท้องถิ่นอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติให้ยั่งยืนและกว้างขวางยิ่ง ๆ ขึ้น โดยกำหนดเป็นนโยบายของชุมชนในแต่ละด้าน เช่น เกี่ยวกับทำเลการประมงตามความเชื่อที่ว่าบริเวณที่มีก้อนหินใต้น้ำ บริเวณที่มีพืชน้ำอยู่ชุกชุม จะเป็นบริเวณที่มีปลาอาศัยอยู่มาก ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงตามธรรมชาติที่บริเวณนั้นปลาและสัตว์น้ำอื่น ๆ ใช้เป็นที่อาศัยและหลบซ่อนตัวให้ปลอดภัยจากศัตรูและอาศัยพืชน้ำเหล่านั้นเป็นอาหาร เป็นต้น ห้ามมิให้ผู้ใดทำลาย และในขณะเดียวกันก็จัดทำบริเวณอื่น ๆ ให้มีสภาพเดียวกันนี้ อันเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำได้อีกทางหนึ่งด้วย

1.2 องค์กรท้องถิ่นหรือองค์กรอื่นควรมีส่วนร่วมในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อบางประการที่ไม่พึงประสงค์หรือไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบันที่อาจจะเป็นโทษได้ เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยามบางกรณีจะทำให้งานบางอย่างล่าช้า

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในด้านต่าง ๆ เช่น

2.1 การแพร่กระจายความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมง ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.2 ศึกษาการคลี่คลายทางความเชื่อและการสืบทอดความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมง ตำบลแหลม ตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.3 ศึกษาวิธีการเรียนรู้ในการทำประมงของชาวประมงตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กิ่งแก้ว อัดถากร. "ลักษณะพิธีกรรมในสังคมไทย," ใน เอกสารการสอนชุดวิชาไทยศึกษา : อารยธรรม หน่วยที่ 6 - 11. พิมพ์ครั้งที่ 4. หน้า 1 - 18. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2525.
- กิ่งแก้ว อัดถากร. "วิธีศึกษาคติชาวบ้าน," ใน วารสารรามคำแหง. 2(2) : 108 - 118; กรกฎาคม 2518.
- คณาจารย์ภาควิชาภูมิศาสตร์. ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2533.
- จรัส พัทธมราชศักดิ์. เอกสารการสอนไทยคดีศึกษา ศาสนา และลัทธินิยมในท้องถิ่น. มหาสารคาม : โรงพิมพ์ปริดาการพิมพ์, ม.ป.ป..
- ชลอ บุญช่วย. ความเชื่อที่ปรากฏในพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอเมืองจังหวัดสงขลา. ปริญญาโท ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2530. อัดสำเนา.
- ตริก พฤกษ์ศรี. "ปากพั้งครั้งอดีต," ใน ที่ระลึกงานวันฟ้า-แดง ครั้งที่ 5. หน้า 20 - 31. นครศรีธรรมราช : ม.ป.ท., 2536.
- ทวี ทองสว่าง. หลักภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., ม.ป.ป..
- ทวี ทองสว่าง สมศักดิ์ กองเที่ยง และทัศนีย์ ทองสว่าง. ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจโลก. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2525.
- ทัศนีย์ ทานควณิช. ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวประมงชายฝั่งทะเลตะวันออก. ชลบุรี : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน, 2535. อัดสำเนา.
- ธวัช ปุณโณทก. "ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน," ใน วัฒนธรรมพื้นบ้าน: คติความเชื่อ. บรรณาธิการโดยเพ็ญศรี ด้ก. หน้า 350 - 392. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

บ้านปลายแหลม, โรงเรียน. "รู้จักกับแหลมตะดุมพุก," ใน แหลมตะดุมพุก '27.

หน้า 1 - 7.

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์. "พื้นฐานวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้," ใน กรมศิลปากร 21(5) :

30 - 41; มกราคม 2521.

ประมวญ คึกคินตัน. คติชาวบ้าน : การศึกษาในด้านมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ : แพร์

พิทยา อินเตอร์เนชั่นแนล, 2521.

ประมวล สิริพันธ์แก้ว. เทคโนโลยีในการประมงน้ำเค็ม. ชลบุรี : โครงการศูนย์ส่งเสริม

วัฒนธรรมภาคตะวันออก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน, 2525.

ประมวล สิริพันธ์แก้ว และศิริ สิริพันธ์แก้ว. เทคโนโลยีในการประมงน้ำเค็มในภาคตะวันออก.

ชลบุรี : โครงการศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมภาคตะวันออก มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน, 2524.

ประมาณ เทพสงเคราะห์. ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจเบื้องต้น. สงขลา : มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, น.ป.ป.

ประสิทธิ์ บัวงาม. ความเชื่อเกษตรกรรมของชาวบ้านตำบลเกาะนางคำ อำเภอปากพะยูน

จังหวัดพัทลุง. ปรินญาณิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาคใต้, 2538. ถ่ายเอกสาร.

ประเสริฐ สายสิทธิ์. ผลิตภัณฑ์ประมงและหลักการถนอม. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท.,

2514.

ปราณีวงศ์เทศ. "การละเล่นพื้นบ้านและพิธีกรรมในสังคมไทย," ใน วัฒนธรรมพื้นบ้าน :

คติความเชื่อ. หน้า 225 - 324. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

ผาสุข อินทราวุธ. "ซุ้มกล," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ.2529 เล่ม 3.

หน้า 943 - 946. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์การพิมพ์, 2529.

พรศักดิ์ พรหมแก้ว. "แหลมตะดุมพุก," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ.2529 เล่ม 10.

หน้า 4156 - 4158. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์การพิมพ์, 2529.

ปัญญา จิตต์ธรรม. "ความเชื่อ," ใน รามคำแหง. 2(2) : 57 ; กรกฎาคม 2518.

- มณี พยอมยงค์. "ความเชื่อของคนไทย," ใน วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ, หน้า 67 - 120. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2525.
- ศรีนครินทร์วโรดม, มหาวิทยาลัย. ความเชื่อและสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวอีสาน. มหาสารคาม : จินตทัศน์การพิมพ์, 2518.
- ส.พลายน้อย (นามแฝง). เกิดในเรือ. กรุงเทพฯ : ด้านอุตสาหกรรมพิมพ์, 2538.
- สถาพร ศรีสังข์. การประสมประสานทางสังคม-วัฒนธรรมมุสลิมที่ปรากฏในการเล่น
ด้อแห่งของอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง. สงขลา : ม.ป.ท., 2533. อัดสำเนา.
- สมนึก ไข่มวงษ์ และขวัญชัย อยู่ดี. การประมงเคยในอ่าวไทย. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.,
ม.ป.ป.. อัดสำเนา.
- สมบุรณ์ สุขสำราญ. ความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรมของชุมชนชาวจีน. กรุงเทพฯ : ฝ่าย
วิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- สมพงษ์ นาควิเชียร. "ชุมพรเขตรอุดมศักดิ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวง," ใน
สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ.2529. เล่ม 10. หน้า 1041 - 1043. กรุงเทพฯ :
อัมรินทร์การพิมพ์, 2529.
- ตำรวจแหล่งประมง, หน่วย. เครื่องมือทำการประมงประเภทน้ำเค็มของประเทศไทย.
กรุงเทพฯ : กรมประมง, 2512.
- สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. "ความเชื่อเกี่ยวกับจริยวัตรของชาวกูย," ใน สารานุกรมวัฒนธรรม
ภาคใต้ พ.ศ.2529. เล่ม 2. หน้า 472 - 474. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์การพิมพ์, 2529.
- _____. "ความเชื่อของชาวกูย," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้
พ.ศ.2529. เล่ม 2. หน้า 467 - 468. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์การพิมพ์, 2529.
- สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ และคนอื่น ๆ. โลกทรรศน์ไทยภาคใต้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
กรุงสยามการพิมพ์, 2527.
- สุเมธ เมธาวิทยกุล. ศาสนาเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2525.
- _____. สังคมกับพิธีกรรม. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2532.

สุรพล โพธิ์ศ. ภูมิศาสตร์ประเทศไทย. กรุงเทพฯ : อักษรวัฒนา, 2523.

เสาวลักษณ์ อนันตสานต์. "ประเภทความเชื่อ," ใน วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ.
หน้า 71 - 75. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

อนุมานราชชน, พระยา. การศึกษาเรื่องประเพณีไทย. โดยเสฐียรโกเศศ (นามแฝง).
พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, 2524.

อำนวยแท่นทอง. คำอธิบายพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิการประมงในเขตการประมงไทย
พุทธศักราช 2482. กรุงเทพฯ : กรมประมง, 2534.

อำเภอปากพนัง, สำนักงาน. เอกสารประกอบการบรรยายสรุปข้อราชการอำเภอปากพนัง
พ.ศ. 2537. นครศรีธรรมราช : ม.ป.ท., 2538. อัดสำเนา.

อุดม หนูทอง. "หลวงพ่อดวด," ใน สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529. เล่ม 10.
หน้า 3998 - 3999. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์การพิมพ์, 2529.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
แสดงรายชื่อผู้บอกข้อมูล

โกมล จิตนาธรรม อายุ 32 ปี บ้านเลขที่ 48 หมู่ที่ 3 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

โกศล จิตนาธรรม อายุ 52 ปี บ้านเลขที่ 13 หมู่ที่ 2 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ขยัน หวังเกตุ อายุ 33 ปี บ้านเลขที่ 67/3 หมู่ที่ 1 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ขวัญชัย รอดประคิษฐ์ อายุ 25 ปี บ้านเลขที่ 12 หมู่ที่ 2 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอ
ปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เจื่อน สิงห์แก้ว อายุ 47 ปี บ้านเลขที่ 1 หมู่ที่ 3 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ชิต สมุทรจิตต์ อายุ 38 ปี บ้านเลขที่ 234 หมู่ที่ 1 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ณรงค์ ศรีสง อายุ 42 ปี บ้านเลขที่ 67/2 หมู่ที่ 1 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ดูล ทองแถว อายุ 55 ปี บ้านเลขที่ 232 หมู่ที่ 1 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ถมยา จิตนาธรรม อายุ 43 ปี บ้านเลขที่ 29 หมู่ที่ 1 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

นิกร มณีวงศ์ อายุ 54 ปี บ้านเลขที่ 8 หมู่ที่ 3 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประทีป รักขประเสริฐ อายุ 47 ปี บ้านเลขที่ 20 หมู่ที่ 3 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอ
ปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประมุล กงวารี อายุ 34 ปี บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 3 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประสาน กาญจนานนท์ อายุ 52 ปี บ้านเลขที่ 64 หมู่ที่ 1 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอ
ปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประสิทธิ์ เจริญผล อายุ 45 ปี บ้านเลขที่ 35 หมู่ที่ 3 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ปรีชา บัวโต อายุ 39 ปี บ้านเลขที่ 9 หมู่ที่ 2 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ปิ่น บัวโต อายุ 60 ปี บ้านเลขที่ 7 หมู่ที่ 2 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

มณี จูสวัสดิ์ อายุ 34 ปี บ้านเลขที่ 55 หมู่ที่ 2 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

มนัส ณรงค์ฤทธิ์ อายุ 38 ปี บ้านเลขที่ 67/1 หมู่ที่ 1 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ร้าน จุฬากาญจน์ อายุ 69 ปี บ้านเลขที่ 64/3 หมู่ที่ 1 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิชาญ เจริญผล อายุ 36 ปี บ้านเลขที่ 33 หมู่ที่ 3 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิรัตน์ จันทรวีโรจน์ อายุ 43 ปี บ้านเลขที่ 8 หมู่ที่ 2 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิโรจน์ ลิมพานิช อายุ 34 ปี บ้านเลขที่ 35 หมู่ที่ 1 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ศุภชัย ทองแก้ว อายุ 33 ปี บ้านเลขที่ 54 หมู่ที่ 1 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

สมบัติ จิตนาธรรม อายุ 36 ปี บ้านเลขที่ 45 หมู่ที่ 3 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

สมศักดิ์ เกื้อทอง อายุ 32 ปี บ้านเลขที่ 47/1 หมู่ที่ 2 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

สามารถ จันทวงศ์ อายุ 50 ปี บ้านเลขที่ 11 หมู่ที่ 3 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

สุชล ชำนาญสงค์ อายุ 32 ปี บ้านเลขที่ 33/1 หมู่ที่ 2 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

สุทนต์ นิยมเดชา อายุ 39 ปี บ้านเลขที่ 46/1 หมู่ที่ 1 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

สุธน จัตุสวัสดิ์ อายุ 38 ปี บ้านเลขที่ 10 หมู่ที่ 2 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

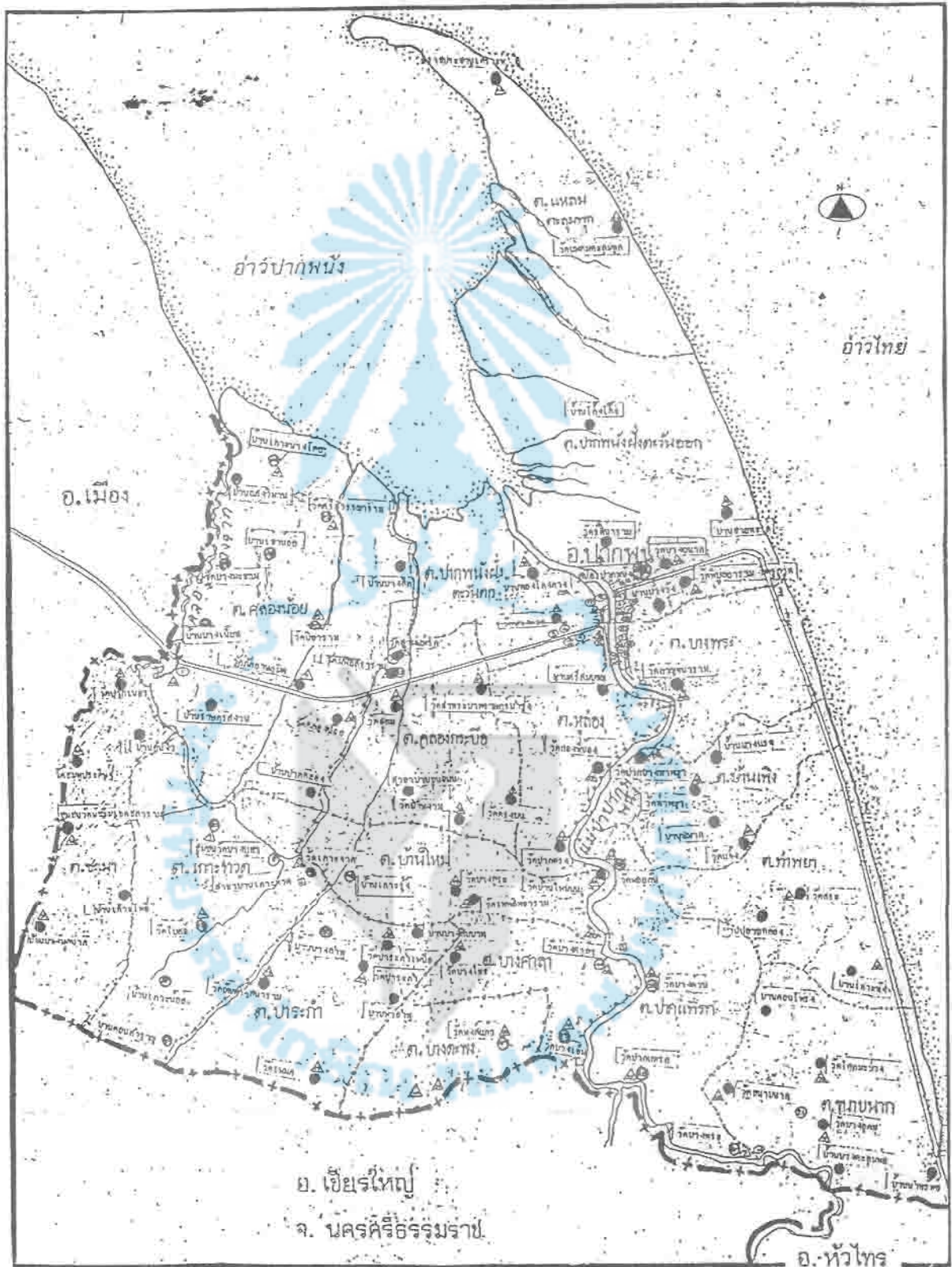
อุษา รอดประดิษฐ์ อายุ 43 ปี บ้านเลขที่ 4 หมู่ที่ 3 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

เอนก นพรัตน์ อายุ 34 ปี บ้านเลขที่ 14 หมู่ที่ 2 ตำบลแหลมตะดุมพุก อำเภอปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาคผนวก ข.

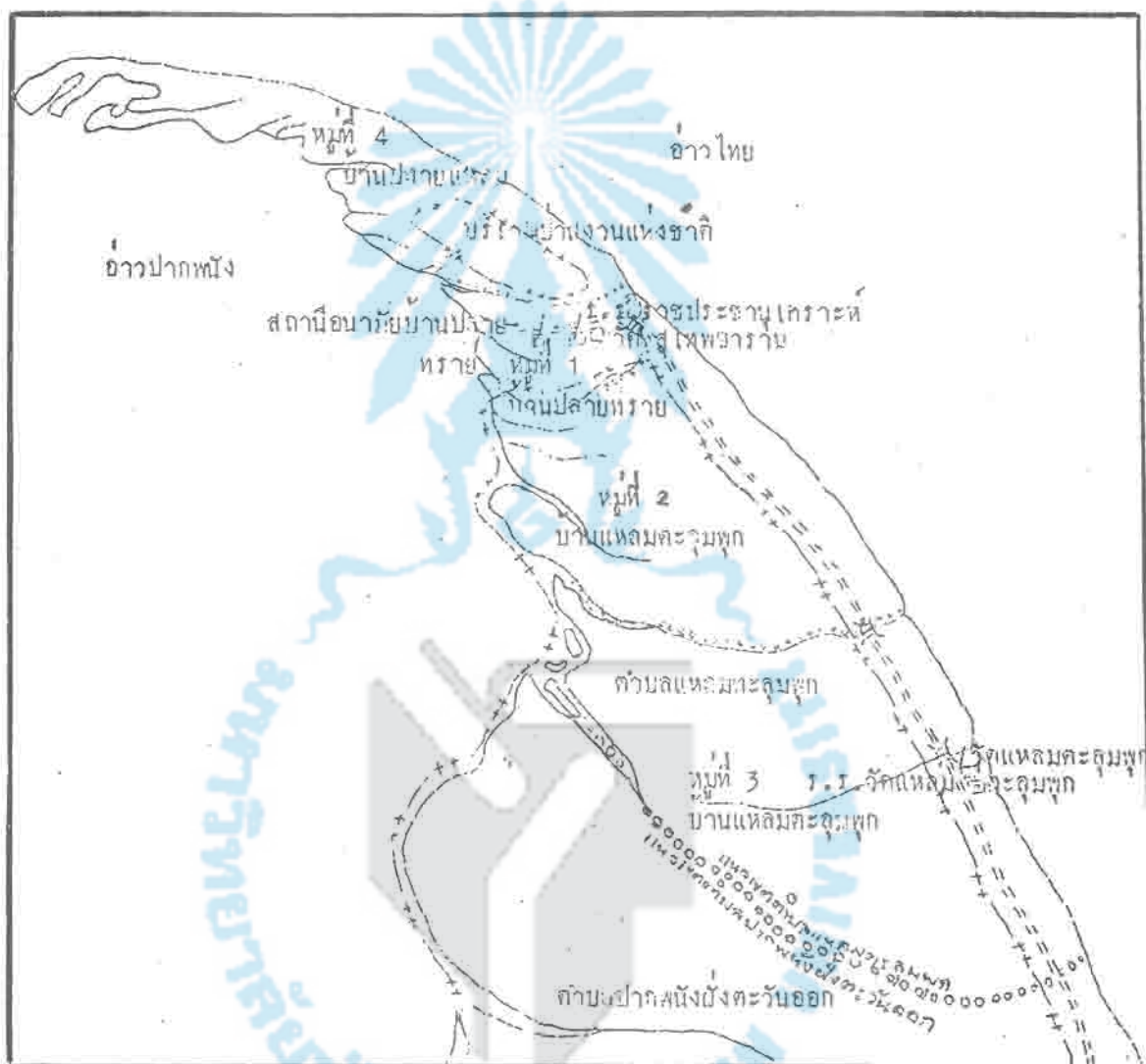
แสดงแผนที่อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

แหล่งที่มา : สำนักงานอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาคผนวก ค.

แสดงแผนที่ตำบลแหลมตะตุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

แหล่งที่มา : สำนักงานอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพประมงของชาวประมง
ตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เสนอต่อมหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา

เมษายน 2541

บทคัดย่อ

การศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพร่มงของชาวประมงตำบลแหลมตะดุมทุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของความเชื่อและพิธีกรรม และผลกระทบของความเชื่อ ผู้วิจัยได้ออกเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยตนเองจากชาวประมงตำบลแหลมตะดุมทุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด ผลการวิจัยปรากฏว่าลักษณะของความเชื่อและพิธีกรรมมี 7 ลักษณะ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับเรือและเครื่องมือ ความเชื่อเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยาม ความเชื่อเกี่ยวกับเทพและภูตผีปีศาจ ความเชื่อเกี่ยวกับโชคกลาง ความเชื่อเกี่ยวกับห้ามการทำประมง และความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์น้ำที่ต้องห้าม พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องมี 3 ลักษณะ ได้แก่ พิธีกรรมเกี่ยวกับเครื่องมือ พิธีกรรมเกี่ยวกับเครื่องรางของขลัง พิธีกรรมเกี่ยวกับเทพและภูตผีปีศาจ ส่วนผลกระทบของความเชื่อมี 5 ประการ ได้แก่ ผลกระทบต่อผู้ปฏิบัติ ผลกระทบต่อสังคม ผลกระทบต่อวัฒนธรรม ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ผลกระทบต่อผู้ปฏิบัติมี 3 ด้าน ได้แก่ ผลทางด้านจิตใจ ผลทางด้านอุปนิสัย และผลทางด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว ผลกระทบต่อสังคมมี 3 ด้าน ได้แก่ เกิดความรู้สึกเป็นกลุ่มพวกเดียวกัน เกิดการอบรมบ่มเพาะนิสัยที่ดีงามแก่สังคม และเกิดความสามัคคี ผลกระทบต่อวัฒนธรรมมี 2 ด้าน ได้แก่ เกิดการถือปฏิบัติประเพณี และเกิดความต่อเนื่องทางวัฒนธรรม ผลกระทบต่อเศรษฐกิจมี 3 ด้าน ได้แก่ ผลต่อการผลิต ผลต่อการจัดจำหน่าย และผลต่อการบริโภค ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมี 2 ด้าน ได้แก่ ผลต่อธรรมชาติ และผลต่อวิถีชีวิต

A STUDY OF BELIEFS OF FISHERMEN OF TAMBON
LAEM TALOOM PHOOK, AMPHOE PAK PHANANG,
CHANGWAT NAKHON SI THAMMARAT

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Arts degree in Thai Studies
at Thaksin University

April 1998

Abstract

This is study of beliefs of fishermen of Tambon Laem Taloom Phook, Amphoe Pak Phanang, Changwat Nakhon Si Thammarat in terms of the categories, rituals, and impacts. The researcher collected the data from fishermen in the area under study. The results of the study revealed seven categories of the beliefs: fishing boats and fishing tools, amulets, auspicious time, gods and spirits, superstition, prospective sites for fishing, and forbidden marine animals. Three rituals which reflected the fishermen's beliefs were the rites related to fishing tools, the rites related to amulets, and the rites related to gods and spirits. There were five aspects of impacts derived from the fishermen's beliefs: impact on the fishermen themselves, social impact, cultural impact, and environmental impact. The impact on the fishermen involved their mind, characteristics, and family relationship. The social impact included a sense of belonging, instillation of refined behaviors in members of society, and social unity. The cultural impact included the continuation of wisdom and cultural maintenance. The economic impact involved the production, distribution, and consumption. The environmental impact was the impact on nature and on the way of life of the fishermen.

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นายวุฒิชัย สิ้นศรีนิมานะ
วัน เดือน ปีเกิด	15 สิงหาคม 2502
สถานที่เกิด	อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	1/67 ซอยหมู่บ้านศรีนคร ถนนพัฒนาการคูขวาง ตำบลคลัง อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ผู้ช่วยหัวหน้าส่วน ทำหน้าที่ธนกรสาขา บริษัท ธนาการ กสิกรไทย จำกัด (มหาชน) สาขาท่าศาลา
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	บริษัท ธนาการกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) สาขาท่าศาลา ตำบลท่าศาลา อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช โทร. (075) 521336 - 7
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2518	มัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนปากพนัง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช
พ.ศ. 2521	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาการบัญชี จากวิทยาลัย เทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขตพณิชยการพระนคร กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2523	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สาขาการบัญชี จาก วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขตพณิชยการ พระนคร กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2534	ปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์บัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาวิทยาการ จัดการ จากวิทยาลัยครูสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2540	ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) วิชาเอกไทยคดี ศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) จากมหาวิทยาลัยทักษิณ อำเภอ เมืองสงขลา จังหวัดสงขลา